Szózat

Honiának rendületlenül
Légy híve ó magyar!

Ökomenikus, konzervatív, irodalmi és társadalomkritikai folyóirat

Alapította: Rakovszky József

XX. évfolyam

2010. április

Az áprilisi szám szerzői:

Dr. Balogh Sándor
Bazsó-Dombi Attila
Cságoly Péterfia Béla
Fekete István
Homoly Erzsébet
Jéney Gábor
József Attila
Pósa Lajos
Rakovszky József
Simon Attila
Szabó Dezső
Tamás István
Törőcsik Attila
Weöres Sándor
Zonda Attila

Udvardi Erzsébet festménye

Szózat

Honoldnak rendtelenkedni
Légy bátor ó magyar;

Ökomenikus, konzervatív, irodalmi és társadalomkritikai folyóirat
Alapította: Rakovszky József
XX. évfolyam **2010. 4. szám**

Tartalom

Bolyongások: Szabó Dezső; Tiborc könyörög

Időszerű: Megemlékezés a Széchenyi emlékévről, valamint a húsvét közöttünk élő üzenete Bazsó-Dombi Attila görög-katolikus lelkipásztortól.

Rakovszky József: Kereszt árán, Tamás István: Húsvét reggelén, Weöres Sándor: Kereszt árnykép, Fekete István: Nagyszombat és Zonda Attila: Kereszt című novellája.

Emlékezet: Április hónap jeles magyar személyiségei

Értékeink: Húsvét és a locsolkodás a népzenében Törőcsik Attilától, valamit húsvét népi szokásaink.

Portré: Pósa Lajos felvidéki író-költő méltatása Homoly Erzsó szerkesztőtársunk tollából.

Kortárs líra: Bemutatjuk Jéney Gábor költő műveit

Porta: A felvidéki Balogvölgyre és Nemesradnótra kalauzoljuk Önöket

Ajánló: Gábor Emese könyveinek és Mártin János; Sorsvállalás című művének ajánlója, valamint meghívó a Pósa Lajos ünnepségekre

Levél az olvasónak!

„Hazádnak rendületlenűl
Légy híve, oh magyar;
Bölcsőd az s majdan sírod is,
Mely ápol s eltakar”.

Egy normálisan működő Magyarországon Vörösmarty Mihály legszebb művével fémjelzett irodalmi folyóirat, hitvallásához híven, -a nagyböjt idején- a húsvét misztériumának üzenetével foglalkozó írásokat és az ehhez kapcsolódó verseket, novellákat mutat be, hiszen szellemiségétől alapjaiban áll távol a napi politika. Ugyanakkor hazánk a több mint negyvenéves kommunista diktatúra bukását követő huszadik évben a második gazdasági és szellemi trianon állapotába jutott. Nagy erdélyi írónk, Wass Albert szerint: „Az igazság hirdetése csak azok feladata lehet, akik az igazságot ismerik. Viszont, akik ismerik az igazságot, és annak hirdetését elmulasztják, azok nemcsak az igazság, de a jövendő ellen is vétkeznek, mivel a jövendő egészséges és bölcs kibontakoztatása szempontjából az igazság széles körű ismerete nélkülözhetetlenül szükséges." (Józan Magyar Szemmel, 1967.)
Intelmeit magamévá téve most, hogy áprilisban Magyarországon parlamenti választások lesznek, egy konzervatív, társadalomkritikai havilap főszerkesztőjeként erkölcsi kötelességem néhány gondolatomat megosztani Önökkel. Nem a pártok érdekében szólalok meg, csak emlékeztetni akarok mindenkit arra a tényre, hogy az elmúlt évtizedekben a nemzetáruló kommunista-szocialista és álliberális politikai elit közreműködésével a fundamentumát is megpróbálták lerombolni a hazafias értékrendnek. Évről évre fokozva a keresztény szekularizációt*, tönkretéve a jó erkölcsök, a nemzeti nyelv, irodalom, néprajz, zene és történelem oktatását, igyekeztek eltűntetni azokat a hagyományokat, szellemi értékeket, ami tartást adnak egy népnek a válságos időkben. Mára ott tartunk, hogy az óvodákban kötelezően kerülni kell a nemi sztereotípiák erősítését**, kisdiákjaink logikai képességeinek, író, olvasó, fogalmazó készségének fejlődést is gátolják politikai nyomásra, az erre illetékes minisztériumi tisztviselők. A boldog tudatlanság állapotába úzve, a szellem fokozott rombolásával akarják ránk erőltetni a globalizmus diktatúrájának értékrendjét, hogy szoros pórázra köthessenek, hiszen a gondolkodás és a tudás fegyver. A nemzeti akarat fokozott hibernálásáról gondoskodnak a nemzetközi korporációk tulajdonosai által irányított kollaboráns médiumok is, a felejtés folyamatos állapotában tartva a magyarságot. Így lehetséges az, hogy egyre kevesebbnek tűnik fel, hogy a parlament képviselői az elmúlt évtizedekben nem a haza javát kereső Széchenyi Istvánok vagy Teleki Pálok, hanem némely kivételtől eltekintve a korrupt karrieristák, önös hasznukat előtérbe helyező mohó és sznob újgazdagok és úrhatnám kispolgárok gyülekezete. A jobboldali, keresztény értelmiség fokozott felelőssége, hogy nem tanultunk a múltból és mostanáig hagytuk kicsúszni az irányítást a kezünkből. Szabó Dezső, 1927. október 20-án az Esti Kurrirban írt üzenetében leleplezi a magyar parlamentben tanyázók hitványságát, akinek egykori cikke ma is útmutatást ad a voksoláskor. Mielőtt szavazni megyünk, gondoljuk át, hogy döntünk, milyen szempontok alapján válasszunk, ha erős hazát, erős nemzetet, ha erős, független és boldog Magyarországot akarunk hagyni utódainkra. Kérem ezért, jól véssék eszükbe a majd 87 éve született, és most társadalomkritikai rovatunkban megjelent írás tanulságait. Amikor választottunk, és jól választunk, akkor mi is tanúbizonyságot teszünk a szeretetről, - akár Urunk, Jézus Krisztus a keresztfán- a magyarság és a Kárpát- haza szeretetéről.

Cságoly Péterfia Béla
Főszerkesztő

**világivá tétel; az egyház befolyásának visszaszorítására törekvő állami tevékenység*
***Ez a gyakorlatban az aberrált szexuális szokások terjesztésének elősegítését, valamint a teljes magyar népmesekincs tiltását jelenti, ugyanis ezekben az anya hamuban sült pogácsát ad a vándorútra induló fiúnak, és a nő, általában a király lánya az, akit meg kell mentenie a gonosztól küzdelem árán a férfinak.*

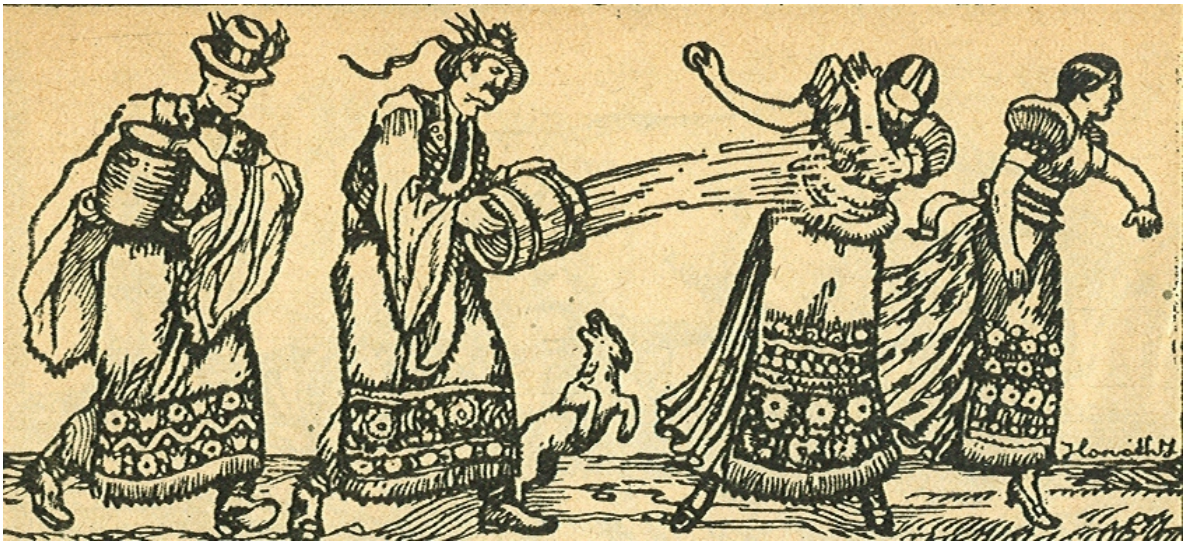

Szabó Dezső: Tiborc könyörög

A parlament megnyílik: a képviselő urak legalább egyet sétálni fognak azért a pénzért. Az újságolvasóknak eggyel több ásítást fog jelenteni az újság. Ennyi az egész.
Valaha a magyar nép érdeklődött leginkább parlamentje dolgai után. Ma a magyar népet érdekli legkevésbé a parlamentje. Miért?
Mert ez a parlament nem a magyar népé. És itt nemcsak a kormánypárt olyanságát, amilyenségét értem. Hanem: nagy bibi van az ellenzék körül is. És mert engem csak százpercentes őszinteségeimmel lehet beengedni: itt, az ellenzéki lapban le is adok belőle egy adagot az ellenzékkel szemben. Miért ne adna az ellenzék első példát a sajtószabadságra?
Nem is az az ellenzék feladata: hogy kis és nagy baklövést, kis és nagy piszkot, de mindig egyes esetet megragadva: mindenáron botrányt és közlármát törjünk a kormány orra alá. Az ilyen földgázaktól és személyeskedésektől ma már a csatornatisztítók is undorodnak.
Nem is az az ellenzék feladata: hogy amint az operett kuka agglegénye ezt ismétli: Millen idő! Millen idő! – Ő ezt ismételje: liberalizmus – demokrácia, liberalizmus – demokrácia.
Az ellenzék feladata: megmutatni, hogy a liberalizmus a magyarság honfoglalását jelenti az idegen Magyarországon. Megmutatni: hogyan jelent a liberalizmus több kenyeret, több kultúrát, több egészséget, több jövőt a magyar parasztság, a magyar munkásság tömegeinek. Hogyan szervezi meg intézményesen a liberalizmus: hogy a magyar paraszt, a magyar munkás tehetséges gyermekeiben középosztállyá, történelemcsináló irányító elemmé fejlődjék. Hogyan jelent a liberalizmus több miniszteri széket, több egyházi állást, több közoktatási irányítást, több hivatali helyet: több helyet, több levegőt, több irányítást a saját sorsában az elnyomott, kizsákmányolt, bitangul össze-visszacsatolt magyarság számára. Mert ez a magyar liberalizmus tartalma.
Az ellenzék feladata: megmutatni, hogy a demokrácia nem a kapitalisták kirakat-bokázása azért, hogy a nép-pali vígabban hordja a gúlák követi.
A demokrácia minden kiváltság, minden élősdiség, minden kizsákmányolás gyökeres kiirtása a nemzet testéből. A demokrácia megint csak a magyarság nagy tömegeinek honfoglalása az idegen érdekek Kaliforniájává nyomorított Magyarországon. A demokrácia: a magyarságot hozzájuttatni önrendelkezési jogához, munkája gyümölcséhez saját hazátlan hazájában. Mert ez a magyar demokrácia tartalma.
Az ellenzék egész világosan tudhatja: hogy máról holnapra semmilyen botránnyal meg nem buktathatja ezt az örökégő kormányt. Azért turkálni pedig kis piszkokat és rendezni kórus-üvöltéseket, hogy a szavazó nyájnak megmutassuk, hogy milyen nagyfene ellenzék vagyunk: olyan vacak fogás, aminek már egy idült Petőfi-társaságbeli tag sem dűl be. Céltalan tehát a mai ellenzék? Nem, ezerszer nem! Éppen ma van a legnagyszerűbb feladata: a parlament magas katedrájáról hozzánevelni a lelket ehhez az igazságtevő új magyar ideológiához. Hozzáértő, magas nívójú előadásokban részletesen megmutatni: hogy az élet különböző terén mit jelent a magyarságnak, a magyar parasztnak, a magyar munkásnak, a magyar szellemi helótának a magyar liberalizmus és magyar demokrácia megvalósítása. És hogy csak ez az egyetlen mód arra: hogy a magyarságban megvalósuljanak az emberiség nagy céljai s a magyarság élete az emberiség életakaratának része legyen.
Képviselő urak, csak két eset lehetséges. Ez az ország vagy a felszabadult magyarság boldog, független, munkás otthona lesz, vagy a visszaütés örök véres káosza. Legyenek a magyar sebek, a kitúrt és kizsákmányolt magyarság szenvedéseinek megkiáltói. Legyenek a magyar jólét, a magyar felszabadulás: a magyar jövő útmutatói. A magyarság életérdekein kívül itt nem fog többé senki karriert csinálni. A magyarság nélkül csak szánalmasan rángó ön-vigécek önök. A magyarságért küzdve: a holnap legnagyobb történelmi hatalma.

Képviselő urak: Tiborc könyörög. Ma még könyörög.

Esti Kurir, 1927. október 20.

Emlékezés

Gróf Széchenyi István halálának 15o. évfordulójára, valamint a Széchenyi év alkalmából

„*Népek kormányaikkal való diszharmóniáját harmóniába hozni mindig nehéz, még akkor is, ha a vezetők és a vezetettek – amennyire lehet – világosan látnak. Ha azonban a népek rövidlátással vannak megverve, a hatalmon lévők pedig egyenesen vakok, akkor a harmónia megteremtése némiképp bizony meghaladja az emberi erőt, s ilyenkor dönt a véletlen, a világszellem, a magasabb fény, a fátum, az Isten.*” Gróf Széchenyi István.

Gróf Széchenyi István 1791- ben született Bécsben. Halála 186o-ban máig vitatott körülmények közt, következett be a Bécs melletti Döblingben. Édesapja gróf Széchényi Ferenc, a Magyar Nemzeti Múzeum alapítója, édesanyja Tolnai Festetics Julianna grófnő, aki gróf Festetics Pál lánya, aki első férje, Széchényi József 1775. november 20-án bekövetkezett halála után 1777. augusztus 17-én pápai engedéllyel annak testvéréhez, Ferenchez ment feleségül. A házasságukból hat gyermek született, közülük három fiú- és két leánygyermek érte el a felnőttkort, közülük István volt a legfiatalabb.
Az új modern Magyarország egyik legnevesebb megálmodója, megteremtője gróf Széchenyi István politikus, író volt. Ő az a kiváló személység, akit napjainkban joggal emlegetünk a „legnagyobb magyarként.” Közlekedési miniszterként, eszméinek, álmainak valóra váltásában nagy szerepet játszott a gazdasági fejlődés megteremtése. A közlekedés a

külpolitika, valamint a sport megreformálása. Íróként és közgazdászként nemcsak hazánkban, de külföldön is nagy elismerésre és ismertségre tett szert. Napjainkig a magyar politika legkiemelkedőbb és legjelentősebb történelmi alakja. A fiatal Széchenyi gyermekkorát Nagycenken és Bécsben töltötte. Tanítását édesapja elképzelésének megfelelően Liebenberg (Lunkányi) János tanító végezte. A különböző tantárgyak oktatását az apa külön szaktanárokkal végeztette. A oktatók között volt például Révai Miklós, a magyar nyelvészet egyetemi tanára, aki kiemelkedő rajzkészséggel is rendelkezett, az architektúrát tanította, egy Poupar nevű házi káplán pedig olasz és francia nyelvből oktatta a fiatal Széchenyit. A család körében azonban a magyar nyelv volt az elsődleges. A gyermekek nevelése is magyar szellemben történt. Mikor Kazinczy Ferenc egy alkalommal meglátogatta a grófi családot, az apa azt kívánta tőle, hogy gyermekeivel csak magyarul beszéljen. Mint későbbi nyilatkozatai bizonyítják, nevelésére különösen anyja gyakorolt jótékony befolyást. Széchenyi nem a korán érett, hanem a szorgalmasan és alaposan tanuló gyermekek közé tartozott. Az évenkénti vizsgákon, melyeket az apja kívánsága szerint egy nyilvános iskolában kellett teljesítenie, kitűnő eredménnyel felelt meg.

A főúri családok tradícióit követve 1808-ban katona lett, részt vett az utolsó nemesi felkelésben (1809) és az azt követő napóleoni háborúkban.

1813. október 16-17. fiatal huszártisztként részt vett a "népek csatájában". 1815-17-ben beutazta Olaszországot, Franciaországot, Angliát, Görögországot, a kisázsiai partokat, hazatérve pedig Magyarországot és Erdélyt. Ekkor, 1821-ben kötött barátságot Wesselényi Miklóssal, s 1822-ben már vele tanulmányozta Dél-Németországot, Franciaországot, Angliát; 1825-ben újból bejárta Franciaországot és Olaszországot. Az utazásai során látottak és tapasztaltak arra ösztönözték, hogy hazája elmaradott állapotán segítsen, s erre megnyerje nagybirtokos osztálya tagjait, elsősorban az arisztokratákat. Már 1822-ben meghonosította angliai mintára Pesten a lóversenyeket, és 1825-ben létrehozta az Első Lótenyésztő Egyesületet. Az 1825-ben megnyílt országgyűlés alsó táblájának ülésén Felsőbükki Nagy Pálnak, az elkorcsosodó főurakat ostorozó beszéde hatása alatt szót kért és egyévi jövedelmének felajánlásával megvetette a Magyar Tudományos Akadémia alapjait. Széchenyi beszédét követően többen nagyobb összegekkel támogatták egy magyar tudós társaság felállításának tervét. Az 1827 -ben kimondták, hogy az "önként és szabad adakozással összeszedetett tőke vagyonból Magyar Tudós Társaság jöjjön létre. Széchenyi István az ország egyik leggazdagabb arisztokrata családjából származott. 1826-ban lemondott tiszti rangjáról, hogy az ne akadályozza nézetei szabad kifejtésében.

1827-ben Pesten megalapította a Nemzeti Kaszinót azzal a céllal, hogy elősegítse a főurak nemzeti alapon történő politikai állásfoglalásának kialakulását. 1828-ban jelent meg első könyve (Lovakrul).

1830. január 28. jelent meg "Hitel" című munkája mely Magyarország polgári átalakulásának gazdasági-társadalmi program összefoglalója. A "Hitel"-lel az volt a célja, hogy rádöbbentse a nemességet: az ország társadalmi-gazdasági átalakítását saját jövőjének érdekében is végre kell hajtania. A lapban kifejtett gondolatait taglalta a két következő munkájában, a "Világ"-ban és a "Stádium"-ban. Sürgeti a jobbágyság helyzetének javítását, az ősiség eltörlését, a parasztság szabad birtoklási jogát, az ipar és a kereskedelem szabadságát. Népének szeretete, az emberi haladásba vetett hite, áldozatkészsége, akaratereje, alkotó szenvedélye, szívós gyakorlati munkássága a magyar történet nagyjai sorába emeli.

Méltán viseli a "legnagyobb Magyar" nevet. Az 1848 február, márciusi forradalmi hullám megrémítette; annál nagyobb örömmel fogadta a vértelen forradalom győzelmét, az uralkodó által szentesített polgári átalakulást, s maga is részt vállalt a Batthyány kormány munkájában, s mint közlekedésügyi miniszter nagy energiával látott hozzá, hogy megteremtse közlekedési programjának előfeltételeit. Bécs és a független Magyarország közötti ellentétek fokozódó kiélesedése felizgatta. Bécs ultimátumát, amely meg akarta fosztani Magyarországot azoktól a márciusi vívmányoktól, amelyeket teljes meggyőződésével helyeselt, felzaklatott idegrendszere nem bírta elviselni. Hazaszeretete, hite a haladásban, akaratereje, harca a reformokért, alkotó szenvedélye, áldozatkészsége, gyakorlati munkássága hazánk kiemelkedő személyiségévé tette.

"*Nem hal meg az, ki milliókra költi / Dús élte kincsét, ámbár napja múl*" – írta róla Arany János.

Összeállította Tamás István

AZ 1050 ÉVES ERDÉLYI BIZÁNCI SZERTARTÁSÚ MAGYAR ÖRÖKSÉG A FELTÁMADÁS ÖRÖMHÍRÉNEK FÉNYÉBEN

spiritualitás, történelmi tények, üdvtörténeti távlatok

MOTTÓ:

„Feltámadás napja van,/ világosodjunk fel ezen ünnepéllyel,/ és egymást, mint testvérek, öleljük!/
A feltámadás által/ gyűlölőinknek is bocsássunk meg,/ és így énekeljünk:/
Feltámadt Krisztus halottaiból,/ legyőzte halállal a halált,/ és a sírban

ELŐLJÁRÓBAN

Feltámadt Krisztus! ez görög katolikus köszöntésünk húsvétkor. Válasza: Valóban feltámadt!

A Mottó a nagyszombati Feltámadási Szertartásban énekelt Húsvéti Kánon záró sztichírája, amit magyar, román, szlovák, szerb, horvát, ruszin, rutén bizánci szertartású keresztények egyaránt énekelnek, mégis a Kárpát-medence amelynek egésze a magyaroknak Mária Országa, egy része pedig a románoknak Mária Virágoskertje keresztény népeit kibékíthetetlen konfliktusok terhelik. Ez főleg Erdélyben nehezedik drámai súllyal egyrészt a különböző felekezetek, illetve különböző katolikus rítusok magyarjaira, másrészt az egyazon szertartású katolikus románokra és magyarokra, valamint a görög katolikus románokra és ortodoxokra egyaránt. A tudathasadásos állapot egyik következménye, hogy az erdélyi bizánci szertartású katolikus magyarok ezer éves kálváriája is a trianoni keresztre feszítésbe torkollott látszólag megsemmisülve a „nagyszombati síri nyugalom bizalmában" reméli feltámadását. Ennek tudatában értelmezendő, hogy már több mint két éve Gyergyószentmiklós eredetileg magyar görög katolikus templomának oltára fölött Szűz Mária, karján a Gyermek Jézussal, könnyekre fakadt.

A címben *az 1050 éves erdélyi bizánci szertartású magyar örökség a feltámadás örömhírének fényében* jelzett valóságot csupán az adott közösség egzisztenciális tapasztalatában érhetjük tetten. Az erdélyi bizánci szertartású magyar egyházmegye alapításának ezerötven éve, a gyulafehérvári római szertartású egyházmegye Szent István-i alapításának milleniuma, a hajdúdorogi bizánci szertartású egyházmegye alapításának centenáriumi készülődése, a papság éve és a gyergyói könnyezés második évfordulója ölelkezésében a Szűzanya könnyei a kegyelmek gyűjtőlencséiként közvetítik a vigasztalást család, egyház, nemzet, haza fájdalmaira. A történelemben egyedülállóan hosszú idejetartó könnyezéssel a Szűzanya képes a Reá figyelőkkel megértetni magát. Ha nem rekedünk meg a könnyezés felszínes fürkészésénél, megérthetünk mindent, ami ezekben a könnyekben aláereszkedik a Mennyből, hiszen az Istentől közvetített kegyelem által a könnyek belső suttogással csodálatos dolgokra tanítanak, mert az Istenre nyitott lélekbe az Ég alászáll és Isten lakást vesz benne, hogy együtt háljon az emberrel a Szűzanya Szívében. Aki engedelmeskedik a tanításnak, abban a Szűzanya bánatkönnyei kegyelmi újjászületést hozó örömkönnyekre fordulnak.

Nem véletlen, hogy manapság történelmi paradoxonként arra üdvtörténeti magyarázatot is szolgáltatva a magyarság öntudati ébredésének erősödő hullámában kezd újra nyilvánvalóvá válni, hogy Mária Országa Isten Országára nyíló transzcendens valóság, amelynek immanens vetülete a Szent Korona Országa. Szent István apostoli királyunk tette, amellyel Isten Anyjának örökségül hagyta a Szent Koronát minden hozzá tartozó néppel, területtel és minden javaival messze túlmutat annak páratlan alkotmányjogi jelentőségén is: „teljesült Szűz Mária kegyelmi uralmának Istentől kijelölt feltétele." Szűz Mária égi és földi királynői művét a nyugat-európai szekularizálódott mentalitással megérteni éppúgy lehetetlen, mint a misztériumot helyesen megközelíteni a tudományosság, művészet vagy képzelet eszközeivel; erre csupán azok misztikus egységében formálódó belső látással vállalkozhatunk eséllyel. Ha figyelembe vesszük, hogy a bizánci keleti, illetve a római nyugati egyházi központok éppen a magyar Árpád-korral egybeesően élték sajátságos arculataik és egymás iránti viszonyuk vajúdásának kritikus időszakát, rádöbbenünk, hogy ennek következtében került háttérbe, merült feledésbe a keleti ág, és vele együtt a sajátos máriás lelkület, illetve a sajátosan Szent Koronás ábrázolású ikonosztáz. Az sem véletlen, hogy az Egyház a létező koronák közül máig tartóan kizárólag a magyar Szent Koronával engedi ábrázolni Szűz Máriát. Legfontosabb, és egyben legbeszédesebb nemzeti ereklyénk tanítja, hogy a helyes magyar önértelmezés csak is a keresztény magyar sajátosságoknak az őstörténeti tényekkel történő őszinte és objektív kiegészítése által lehetséges. A Nemzetünk öntudati érlelődését tápláló spirituális gyökérzet csupán a keleti gyökérágával a keleti szertartású keresztény magyar valóság sajátos jegyeinek ismeretével együtt teljes. Nagyasszonyunk agóniába gyötört Népének helyesen kell látnia múltját és kereszthordozását egyaránt, hogy jövőjét Istenének kezébe ajánlhassa.

NEMZETSTRATÉGIA ÉS ÖNCSONKÍTÁS

Ezerötven évvel ezelőtt Szent István anyai nagyapja, a Bizáncban megkeresztelkedő erdélyi Gyula, Hierotheosz térítő püspökkel tért haza, ahol megalapította a Kárpát-medence első püspökségét. Hierotheosz tehát a Szent István-i alapítású, nyugati latin rítusú püspökségek létrejötte előtt fél évszázaddal, minden bizonnyal az ország jelentős részén tevékenykedett, és bizonyára ennek részeként papokat is szentelt. Az 1054-es nagy egyházszakadás előtt a részegyházak figyelemmel voltak a missziós területek konkrét helyzetére, ami abban is megnyilvánult, hogy a püspökök joghatósági területeinek megállapításánál kerülték az átfedések létrejöttét. Minthogy Hierotheosz a Kárpát-medence egyetlen püspöke volt, ebből következik, hogy abban az időben Erdélyben és környékén a magyar bizánci szertartásúakon kívül nem laktak más szertartású, sem más nemzetiségű keresztények. Az ezerötven éve Erdélyben alapított ősi magyar püspökség jelentőségének elhallgatása, minimalizálása, figyelmen kívül hagyása, történelmi források meghamisítása vagy félremagyarázása a nemzetünk ellen elkövetett égbekiáltó bűn. Az emiatt keletkezett történelem-értelmezési vákuum súlyos visszaélésekre adott alkalmat, amit

más nemzetek nem mulasztottak el kihasználni.
„Noha első tekintetre úgy látszott, hogy a görög egyház a térítésre kínálkozó magyar nép elhódításában előnnyel fog bírni a latin felett, mert ennek holt nyelvével szemben amaz az istentiszteletben a nemzet élőnyelvét használhatta, mégis éppen görög forrásokból azt a tényt merítjük, hogy e feltevésnek az ellenkezője valósult. (…) A századok hosszú folyamán sűrűn egymásra következő csapások megakadályozták ugyan e szertartást a terjeszkedésben, de soha semmi vész végleg ki nem irtotta. (…) Szent István király Veszprém mellett maga is építtetett görög szerzetesnők részére kolostort, a görög nyelven írt alapítólevél szavai szerint, a saját, a neje, a gyermekei és az egész haza üdvére (…) Utódai közül I. Endre királyunk (1046-1061) közvetlenül a schizma előtt emeltette Visegrád közelében a Szent Andrásnak szentelt szentendrei kolostort, görög szerzetesek részére. (…) A magyar nyelvű könyvirodalomnak a XIV. század előtti időkből általában alig bírjuk valami emlékét most. A többi nyelvemlékekkel együtt nyoma veszett a görög szertartású magyar szent könyveknek is, de ami megmaradt belőlük, mint például legrégibb nyelvemlékünk a «Halotti beszéd», az ekténiaszerű záradékával és egész tartalmával nagyon emlékeztet a görög

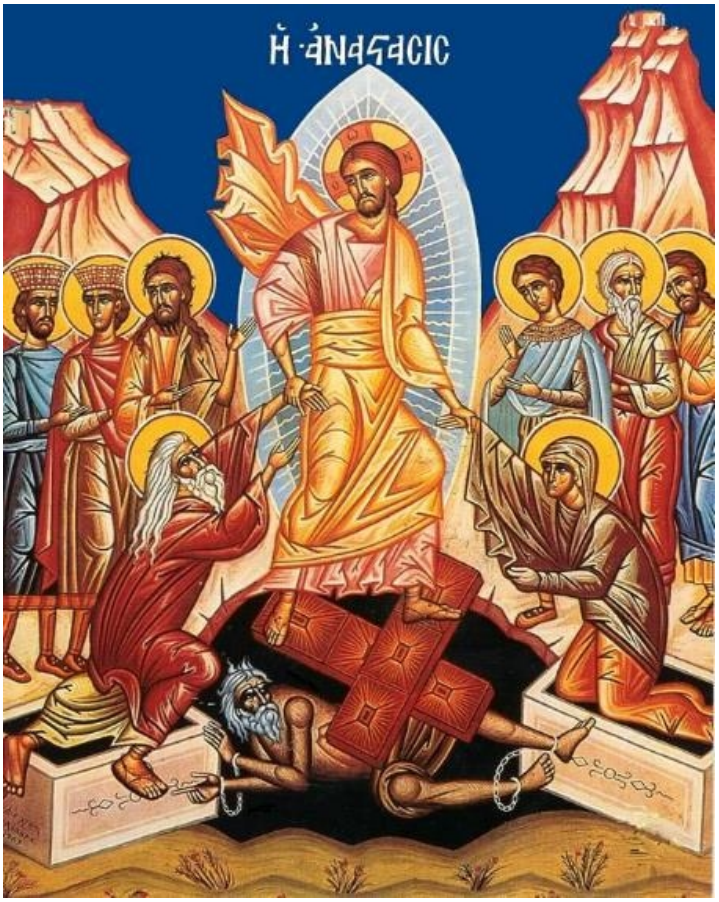

szerkönyvekre.(...) Ily körülmények között a szakadástól a tatárjárásig (1054-1241) terjedő időközben is elég nyomát találjuk a görög szertartású magyaroknak. Ezen időközben alapította Radó nádor a száva-szent-demeteri görög apátságot és kikötötte, hogy ott görögök, magyarok és szlávok végezzék a szent szolgálatokat. (…) Imre királyunk (1196-1204) szóba is hozta III. Incze pápa előtt, hogy kívánatos és üdvös volna ezeket a görög szerzetes egyházakat (ecclesiae monachorum), amelyek nagy területen, minden függés nélkül, püspöki joghatóságot is gyakoroltak, egy különálló és közvetlenül az Apostoli Széktől függő püspökségbe beosztani. A király előterjesztése ki nem deríthető okokból eredmény nélkül maradt ugyan, de a görög szertartású magyarságra nézve mégis rendkívüli fontosságú intézkedést szült. Az 1215. évi lateráni zsinat utasította a latin szertartású püspököket, hogy a Tisza mentén levő görög szertartású magyar egyházakba igazhitű papokat küldjenek, akik azoknak anyanyelvén végezzék az egyházi szolgálatokat, hogy őket a szakadárságtól elvonják. (…) Vannak azonban történeti nyomok, amelyek igazolják, hogy az erdélyi részekben is, különösen pedig a székelyek közt már a Szent-Unió megkötése előtt minden időben volt görög szertartású magyarság. (…) Ilyen történeti adat az is, hogy II. Endre királyunk uralkodása alatt a milkói püspök 1226. körül levelet intézett a székely *«dékánok»*-hoz (ad Decanos Siculorum), de ezek már az ellen is tiltakoztak, hogy *«archipresbyter»* helyett *«dékánoknak»* neveztessenek. Ilyen adat az is, hogy, midőn Zsigmond király 1435-ben hadat vezetett Erdélyben a husziták és schizmatikusok ellen, ez utóbbiaknak a három éven át folyt hadakozásban Nagy Antal, Nagy Pál és Kardos János, tehát székely nemes férfiak voltak vezéreik. Megemlítjük még azt is, hogy hagyományaink szerint a későbbi Bocskai-féle hajdúk leginkább azon székely «darabontok»-ból toboroztattak, akik előbb a székely nemesség harmadik rendjét képezték, de Zápolya János Zsigmond erdélyi fejedelem által jobbágyságra vettettek."
„A brassói és segesvári begina perekben például a vizsgálók kezébe került a begina irodalom kiirtandó könyvei között számon tartott négy: Antióchiai Szent Margit, Szent Elek (Alexiosz) és Alexandriai Szent Katalin hagiográfiája, valamint «Az együgyű lelkek tükre» (a nyolc boldogság egyike van mögötte). Mind a keleti egyház szentjeinek sorába tartoznak. Árpád-házi Szent Margit boldoggá avatási perének 1271. augusztus 1-ről dátumozott jegyzőkönyvében az «egyik tanú szerint a kolostorban ősidők óta, még mikor az apácák a veszprémi közösségben éltek, tehát a 13. század legelején, magyarul olvasták a Passiót, Krisztus szenvedéseit. Fel kell tételeznünk, hogy az első okiratszerűleg említett magyar nyelvű bibliafordításról van szó.» Az is tény, hogy a «Szent Elek-legenda» a Nyulak-szigeti kolostor könyvei között is szerepelt. Csupa eltüntetett, vagy megsemmisített görög vonatkozású és magyar nyelvű irat." Pirigyi István, a görög katolikus magyarság történelmének szaktekintélye, *Görög katolikusok Erdélyben és Kárpátalján* című könyvéről joggal írhatta méltatója: „Az erdélyi és a kárpátaljai görög katolikusok történelmét olyan sokszor (…) meghamisították. Végre kell, hogy legyen olyan tárgyilagos bemutatás, mint ez a könyv, amely elfogultság nélkül tudja az igazságot feltárni! Legalább azok tudják a teljes igazságot, akik elolvassák ezt a művet. S bárcsak minél többen lennének!" Hogy konkrétan milyen körök érdeke lett volna a keleti szertartású keresztény magyar múlt meghamisítása, jelenének ellehetetlenítése? A kérdésre adható válaszunkat legfeljebb a manapság divatos összeesküvés-elmélet bélyegével seperhetik szőnyeg alá akiknek erre hatalmuk van, de a tapasztalatok alapján nagyobb az esélye, hogy az elhíresült kontinuitás-elméletek mentén gerjedő feszültségek újabb hullámai csapjanak magasba. Hol kaphat így lehetőséget az Isten akarata szerinti megoldás érvényre jutása? Szolgáljon elégséges magyarázatként az ősevangélium ígérete: „Ellenkezést vetek közéd és az asszony közé, a te ivadékod és az ő ivadéka közé. Ő széttiporja a fejedet, te pedig a sarkát veszed célba."
A hamisítások következményei odáig fajultak, hogy az elmúlt néhány évszázadban a magyarok által alapított első Kárpát-medencei bizánci szertartású püspökség területén az őshonos

magyarokat a román görög katolikusok elmagyarosodott románoknak, saját magyar testvéreik pedig oláhoknak vagy oroszoknak tartották!? A legnagyobb bizánci szertartású magyar tömb, a hajdúság területén 1912-ben felállított magyar görög katolikus püspökség a felvázolt anomáliákat lett volna hivatott orvosolni. Az új egyházmegye első püspöke, Miklósy István, ideiglenesen Debrecenben állította fel rezidenciáját. Az egyházmegye életét már a kezdetekben megrázta az első világháború kirobbantását célzó pánszláv érdekkörök által megrendelt bombamerénylet, amelynek „robbanása azt kiáltja bele a magyarság lelkiismeretébe, hogy a magyarság ellenségei tökéletes tisztánlátással éppen a magyar görög katolikusságban látják a magyar nemzeti gondolat legerőteljesebb hordozóját, legértékesebb védelmezőjét, leghivatottabb zászlóhordozóját az évszázadok óta szabadon grassszálóelnemzetietlenítőtörekvésekegyetlen megakadályozóját, a magyarság életére törő terveknek csak bomba-robbanás erejével eltávolítható gátját. S éppen ezért nem a legmagasabb polgári és katonai hatalom birtokosainak nem is a római katolikus, református, vagy evangélikus egyház nagyjainak, hanem a magyar görög katolikus egyház újonnan megalapított egyházmegyéje püspökének címére küldik a pokolgépet. Erre a történelmi valóságra világított rá a debreceni bomba rőt fénye, bár még mindig vannak olyanok a magyar közéletben, akik ezt nem akarják meglátni, nem akarják tudomásul venni s a debreceni bomba történelmi jelentőségű tényével szemben sem akarják elismerni, hogy a másfélezer éves múltra visszatekintő magyar görög katolikusságnak szerepe és hivatása van e földön."

Ami a trianoni országcsonkítás után, valamint a második világháború idején történt a székely görög katolikusokkal, az előrejelezte, hogy megfelelő egyházpolitikai változás híján hová vezethet a Romániába rekedt görög katolikus magyarság iránti ellenszenv. A bécsi döntés után, 1940. novemberében két székely görög katolikus pap több levelet intézett a hajdúdorogi püspöki hivatalhoz, amelyekben a székely parókiák trianoni leválasztását követő tragédiájáról tudósítanak: „A Székelyföldön, Szépvízen papi családból születtem, s alig hogy kikerültem az utca porába, «oláh»-nak tekintettek. B. e. apám elvitt Balázsfalvára az elemi iskola III-IV. osztályába, hogy sajátítsam el a liturgia nyelvét, és ott «székelynek» titulváltak; és visszatérve a csíksomlyói római kath. főgimnáziumba újra «oláh» lettem. Beiratkozva a balázsfalvi teológiára ismét «székely»-lyé vedlettem, hogy pappá szentelésem után a székelyek előtt «oláh» legyek, és a románok «székely»-nek tartsanak. A dorogi püspökséghez való csatoltatásom után, az ottaniak inkább «oláh»-nak tartottak, míg régi egyházmegyém papjai «székely»-nek tekintettek. Balázsfalvához való visszacsatoltatásom után a románság «székely»-nek tartott, míg a magyarság román papnak titulált és most Erdélynek a hazatérése után ismét csak «oláh» pap lettem. Nem sok paptársam járta meg ezen tekervényes utat. (…) Meg vagyok győződve, hogy a civil közigazgatás beálltával minden a régi kerékvágásba fog zökkenni, és az elkövetett hibák orvosolva lesznek, mert ha tovább tartana ez az egyoldalú eljárás, a parókiáink kb. négy kivételével (3 vármegyében) teljesen hívek nélkül maradnak." A levélírók mindenekelőtt az erkölcsi és öntudati rombolás megállítását és orvoslását remélték a hajdúdorogi püspöktől, ugyanakkor a székely főesperesség parókiáinak Hajdúdoroghoz történő visszacsatolása esetére kívánták biztosítani a helyzetismeretet. Sajnos csak súlyosabb lett a helyzet, és Erdély ősi bizánci szertartású magyar püspökségének területén oda jutottunk, hogy a hivatalos egyházi nyilvántartás nem is számol Erdélyben élő bizánci szertartású magyarokkal. Mialatt csángóink, akik sajnálatos szenvedésükkel legalább a figyelem előterében vannak, addig a Gyula és Sarolt kései utódainak a csángóknál is rosszabb helyzetéről szó sem esik!

MÁRIAPÓCS ÉS CSÍKSOMLYÓ KEGYELMEIBEN

Ha bizánci szertartású keresztényekről esik szó, aligha van Krisztus-hitű magyar testvérünk, akinek legalább Máriapócs ne jutna eszébe Mária Országában az első Nemzeti Szentéllyé nyilvánított kegyhely, és a legjelentősebb nemzeti Mária-kegyhelyeket tömörítő Európai Máriás Háló első magyar tagja. A kegykép harmadik könnyezésének centenáriumi évében, 2005-ben éppen Máriapócson tartották a Máriás Háló találkozóját. Külön kegyelem, hogy ezen a találkozón nyert felvételt Csíksomlyó tizenkilencedik, utolsó előtti tagként, és így a magyarság elsőként szerepel két nemzeti kegyhellyel a Máriás Hálóban. A Rózsafűzér húsz titkára való tekintettel az Európai Máriás Háló már csak egyetlen taggal bővülhet. Az évszázadok folyamán a Pócsi Könnyező Szűz közbenjárására történt számtalan csoda közül a témánkra vonatkozó tanulságai miatt kettőt mindenképpen fontos kiemelni:

A XIX. század közepe táján gyilkosság történt egy Máriapócshoz közeli községben. A körülmények és a nyomok arra utaltak, hogy egy ottani ember követte el a gyilkosságot, aki teljesen ártatlan volt, de ezt az embert mégis halálra ítélték. Utolsó kívánságaként még egyszer elmehetett Pócsra imádkozni. Amikor a megfelelő őrizet mellett belépett a templomba, a bilincsek lehullottak róla. Ez bizonyította ártatlanságát, s ez mentette meg az életét. Ugyancsak a XIX. században egy bizonyos férfi sokat szenvedett a lábát sújtó köszvény miatt, mankó nélkül járni sem tudott már. Egyik szomszédja biztatására elvitette magát Pócsra, hátha ő is meggyógyul. Útközben töprengett, hogy gyógyulása esetén mit tehetne hálából? Mivel méhész volt, elhatározta, hogy egy család méhet ajándékoz a templomnak. A templomban imádkozva megszűntek a fájdalmai, és már gyalog ment haza, miközben addig győzködte magát, míg a méhek templomnak ajándékozásáról letett. Hazaérve igencsak meglepődött, amikor meglátta, hogy az elígért méhek rajzanak ki a kasból, és egyenesen Pócsnak tartanak. A méhek a templom északi falán egy földrengéskor keletkezett repedésbe szálltak be, éppen a kegykép helyéhez közel, s azóta is ott élnek anélkül, hogy bármilyen gondozásban részesülnének. Ősszel hamarabb húzódnak vissza, tavasszal később kezdik a munkát mint más méhek, valószínűleg a hideg falak miatt. Figyelemre méltó, hogy ugyanazon földrengéskor a templom déli, melegebb falán is keletkezett egy repedés, a méhek mégis az északi falban vettek lakást, pedig a melegebb helyet szeretik.

A bemutatott csodák, bár első látásra a két érintett személy környezetén túl legfeljebb a népi jámborságra lehetnek ösztönzőleg, megrendítő következtetések levonására köteleznek mind jelen témánkra, mind az alapvető keresztény szemléletmódra vonatkozóan: egyrészt, a Szűz Mária földi életét jellemező páratlan egyszerűség az igazságosság égi oltalmazójaként is sajátja, másrészt, amit az ember Szűz Mária által, az Ő szeplőtelen, feltétel nélküli bizalmához hasonlóan ajánl fel Istennek, nemcsak, hogy elfogadja Isten, hanem arra igényt is tart, és nem tréfál azokkal, akik tulajdonára szemet vetnek. Ami pedig a felajánlásban Istené lesz, az végső soron Krisztusban átminősül éppúgy, mint az oltáron bemutatott adományok. Ez a Máriás felajánlottság szeplőtelen lelkületének gyümölcse, ami az erények királyi ajtaja Krisztus művére az emberben és a teremtett világban. Így érhető tetten az átmenet az emberiből az istenibe, amit oly csodálatosan

énekelünk meg a húsvéti görög katolikus szertartásainkban, a szabadulást, a halálból az életre való átmenetet, illetve magát Krisztust értve alatta: „Feltámadás napja a Pászka,/ az Úrnak pászkája,/ világosodjunk fel népek,/ mert a halálból az életre,/ és a földről az égbe átvitt minket Krisztus Istenünk,/ kik az ő győzelmét énekeljük. (…) Tegnap veled temetkeztem el, Krisztus,/ veled ébredek ma a feltámadóval;/ tegnap veled fölfeszíttettem:/ dicsőíts meg engem is, Üdvözítő,/ a te országodban! (…) A halál legyőzetését ünnepeljük,/ a pokolnak megrontását,/ más, örök életnek kezdetét,/ és örvendve magasztaljuk ezek kegyes eszközlőjét,/ egyedük áldott/ és dicsőített Istenét atyáinknak."

A Húsvéti Kánon az adott igeidők mesteri használatával teszi megragadhatóvá a kinyilvánítandó valóságot. Mindezek tudatában élve meg keresztény mivoltunkat, nyert ügyünk van nemcsak az üdvösséget, hanem az evilági dolgokat illetően is, ami tetten érhető nemzetünk ezer évének tragikus vízválasztóin éppúgy, mint a bizánci szertartású magyarok történelmében. Akkor is igaz ez, ha sajnos gyakran súlyos áldozatokkal, olykor életáldozatokkal is járt, amelyek nem törtek meg bennünket, hanem megtisztítva egyedülálló csodákkal vigasztaltak. Így például a bizánci szertartású magyarság a világon egyedüliként soha nem volt elszakadva Rómától. Ezen kijelentést az Árpád-kor magyar főkegyúri gyakorlata, az Apostoli Szentszék vonatkozó engedményei, a lelkiismereti szabadság és az egyházjogi sajátságok egybemutató logikája támasztják alá. Az esztergomi érsekség Szent István-i megalapítása óta ugyanis az esztergomi prímás a világegyház tekintetében is egyedi sajátosságú, pátriárkai jellegű joghatóságot élvezett, ami kiterjedt a Szent Koronához tartozó területek keleti rítusú kereszténeyire is, megóvva a keleti szertartású magyarokat az 1054-es egyházszakadás hatásaitól. A kései utódoknak a hajdúdorogi egyházmegyében ugyan el kellett szenvedniük a katolikus egyházra általánosan mért kommunista üldözést, viszont a kommunista államokbeli egyetlen görög katolikus közösségként megmenekültek a felszámolástól. De ide sorolható a Nándorfehérvári győzelem, és maga a Szent Korona keletkezése, életútja és fennmaradása az ellene elkövetett támadások dacára, valamint az általa hordozott misztérium egyaránt. Végül, és nem utolsó sorban ide tartozik a gyergyószentmiklósi könnyező Mária-kép és társa, jelenleg a keresztcsókoló állványon levő kereszt. Csoda már az is, hogy a XIX. században teljesen leégett fatemplomból megmaradtak a jelenlegi templom oltára fölött levő Mária-kép és eredetileg az ikonosztáz keresztje. A mindkét oldalán festett kereszt egészen sajátos üzenetet hordoz: egyik Jézus Jordánban való megkeresztelkedését az Atya és a Szentlélek jelenlétében ábrázolja, a másik a keresztre feszített Krisztust, kitárt karjai mellett pedig az ősi székely jelképek, jobbról a Nap, balról a Hold!

ELŐVÉTELEZETT FELTÁMADÁS

A második isteni személy történelembe lépése az üdvtörténet sűrűsödésének csúcseseménye a történelmet az üdvtörténetbe fordító első lényeges korrekció. A Fiú születése a Szentháromságon belül örök, Isten Igéjének emberi testesülése személyként egyszeri, személyiségként az Egyház közösségében folytatólagos, mint az Atya emberről alkotott tervének megjelenése az emberekben és az emberek között. Ennek lényegét a Karácsonyi Kánon első ódájának katavásziája énekli meg: „Krisztus születik: dicsőítsétek!/ Krisztus a mennyből jő: ünnepeljétek!/ Krisztus a földön: büszkélkedjetek!/ Énekeljetek az Úrnak minden föld,/ és magasztaljátok őt, ó népek,/ mert ő megdicsőíttetett!" A szent szerző csak folyamatos jelent használva érintheti a misztériumot, amelyben az Örökkévaló megjelenik az időben, az időt jelenítve az Örökkévalóban. Azonban Karácsony lényegileg Húsvétra, a korrekciók csúcsára irányul, az pedig a Szentlélek értünk történő kiáradásában teljesedik be. Amint a tér-időben Isten-emberként születő Jézus az örök Szentháromságban a Mennyei Atya Fiú-Igéje, úgy a Fiú által a Szentlélekben teremtett valóságok a létezés síkján ugyan lehetőségként, de az Atya örök tervében léteznek; a lehetőségtől a megvalósulásig minden rajtunk múlik!

Megértenünk és életünkben megjelenítenünk az Atya akaratát a Fiúnak rendelkezésére állva lehetséges. Az ember csak saját, egyedi, öntudatos személyiségfejlődési ívét tudatosan megélve nőhet bele Isten róla alkotott tervébe. Éppígy a közösségek beleértve a nemzeti közösségeket is csak megfelelő öntudati érlelődés során ismerhetik fel Isten reájuk vonatkozó akaratát. Nemzetünk személyiség-érlelődési ívének jelenlegi szakaszában, a Krisztus-esemény ismeretében, de saját egyéni és nemzeti tapasztalataink alapján is joggal remélhetjük, hogy a jelenlegi krízisben előrelendülhetünk az érettség teljessége, az Egyház és Nemzet újjászületése, és végső soron pedig Isten ereje az Úr Dicsőséges megjelenése felé. „Gyönyörű és roppant kifejező megfogalmazását adja ennek az Aranyszájú-liturgia szövege, az alapítás szavai után, amikor megemlékezünk «mindarról, ami érettünk történt: a keresztről, sírról, harmadnapi feltámadásról, mennybemenetelről, jobbkéz felől való ülésről, a második és dicsőséges eljövetelről». Ha elfogadjuk, hogy ez a liturgikus anafóra a 407-ben meghalt Aranyszájú Szent Jánostól származik, öntudatosan térhetünk vissza a forrás közvetlen közelébe, s érezzük meg az őskeresztények lelkiségének fuvallatát, akik valóban csak ezt és csak ennyit ünnepeltek: Jézus Krisztus élt, meghalt, feltámadt, újra él. Ennyit, és nem többet! És ez elegendő is volt számukra, még akár a vértanúság vállalásához is."

Őseink már „Krisztus-váró" népként az Asszonyra figyeltek, várták a megígért Ivadékot, és az Asszony népévé lettek. Ennek fényében sajátosan elő-keresztény módon viszonyultak az Ég Urához, és rendezték fősége alá saját magukat, mindazzal amivel rendelkeztek. Éppúgy, amint a Szent Korona homlokzatán megjelenített Pantokrátor Krisztus fősége mindent alávet a csúcson levő Atyának, Aki mindent vissza is ad Fiának, hogy rendelkezzen vele. Krisztus, az Asszony-ivadék győztesként a mennyben trónol, ahova az Asszonyt felemelte meg is koronázta. Ezért a kígyónak meg kell elégednie azzal, hogy az ivadékaik közötti kibékíthetetlen ellenségeskedésben az Asszony „sarkát", azaz tulajdonát a Kárpát-medencét és népeit támadja. Főleg azt a népet, amelynek apostola, Szent István, a Szent Koronával minden ikonosztáz szakrális prototípusával adta az Asszonynak tulajdonát!

Isten akaratát ki fürkészhetné avatottabban nemcsak Erdélyre és a Kárpát-medencére, de a teremtett világ egészére

vonatkozóan egyaránt, mint aki tudja, hogy ezt a földet Szent István ajándékozta Isten Anyjának? A Krisztus-esemény teljessége kinek tárulkozhat fel belülről szemlélhető valóságként inkább, mint aki Krisztus papságával léphet a Szentélybe az ikonosztáz királyi kapuján át? A felajánlottságban elővételezett nemzeti feltámadásról kinek kell tanúságot tennie előbb, mint annak szellemi örökségét hordozó Nagyasszony népének? Velünk együtt a kedves román, szlovák, szerb, horvát, ruszin, rutén testvéreknek is végre fel kellene ébredniük a felszabadító igazságra, hogy ez a föld Isten Anyjáé és következésképpen Krisztusé, és így hiábavaló mindenacsarkodás! Ezértbölcsebb kiengesztelődni, és együttműködni Szűz Mária Országában, mint ellenségeskedni. Isten előbb-utóbb úgyis igazságot szolgáltat az igazságtalansággal sújtottnak, és megvédelmezi a Neki szentelt emberi személyt vagy egyéb teremtményt. Van-e itt helye konfliktusoknak, szabad-e itt halogatni a kiengesztelődést, van-e itt mentsége annak, aki elvárja, hogy a panaszosa tegye meg az első lépést? „Ha tehát ajándékot akarsz az oltáron felajánlani, és ott eszedbe jut, hogy embertársadnak valami panasza van ellened, hagyd ott ajándékodat az oltár előtt, s menj, előbb békülj ki embertársaddal, aztán térj vissza és ajánld fel ajándékodat.”Figyelmezzünk! Keletelt Kárpát-katedrálisunk Erdély-szentélyében Székelyföld-oltár, angyali Koronánk keresztpántja baldachin, abroncsa-pártája ikonosztáz, a királyi ajtó függönye koronázó palást; a Jó Pásztor kapuján idő és Örökkévaló között ki-be járunk, lelkünknek üdvös legelőt találunk; az Öreg Király Arcán istengyermeki öntudatunk mosolya: Egy Pásztor Egy Nyája számára Atyánk házában sok hely van. Görög korona; latin korona? angyali, szent amint a Mennyei Atya égi országától az Isten akarata szerinti földi ország, elválaszthatatlan. Szent Hierotheosz első magyar missziós püspök közbenjár: kéri a Mennyei Atyát, hogy nyelvünk édes csendjében bemutatott Szent Liturgiák ébreszthessék Mária Országának papjait, a Szent Korona nemzeteinek üdvtörténeti kiengesztelődésére. Az eredeti bűn hegei lelkünk emlékezésében Isten-képünket elfátyolozza, személyes múltunkat értelmünkben elhomályosítja, közös emlékezetünket a történelmi régmúlt talajrétegeibe földeli. A szentségi emlékezés akadályait azonban elhárítják az angyalok: Isten az időben, az idő a kegyelemben egyházunk liturgiájában ez naponta megélt valóság. Templomunk szentélyének határán ikonosztáz, amely nem elválaszt összeköt: a királyi ajtón ki-be járó pap személyében a Szentlélek ereje Krisztust jeleníti Isten elé az embereket, az emberek közé Istent hordozza.

„Elérkezett az idő, hogy a Szentlélek teljes hatalma kiáradjon az egész teremtésre, és mindent Jézushoz vezessen. Rá kell hangolódni erre az áramlatra, és fel kell ébredni. Erről beszél az Evangélium, erről beszélnek az apostolok. Fel kell ébrednünk a mélyből, hogy semmiféle depresszió, semmiféle meghasonlás, semmiféle érvelése a sátánnak ne maradjon bennünk. Semmisüljön meg, mi pedig nyíljunk meg az élet tudatosságára, amelyben eggyé válva a világ Megváltójával a Szentlélek tökéletesen fog szabályozni mindent bennünk, fejlődésünkben és cselekedeteinkben.” Akit a Szentlélek bevezetett a Krisztus-esemény misztériumába, megtapasztalja az átmenetet az emberiből az istenibe, és mentes marad az önigazolási kényszerektől, mert birtokolja az Igazságot. Ősi örökségünk élvezi az egyént és közösséget támadó globális uniformizálás elleni védelmet, a nemzetet és egyházat érő szellemi támadások elleni oltalmat, és hordozza a Kárpát-medence népei közötti Szent Koronás egység létrejöttének kulcsait egyaránt. Ezért mi, erdélyi görög katolikus magyarok a látszólagos közösségi megsemmisítésünk síri nyugalmában bizalommal várakozunk Krisztus ígéreteinek teljesedésére. Isten Anyjának gyergyói könnyei kenetként üdítik a várakozást, amelyben áthallik: „Angyal kiáltá a Kegyteljesnek:/ legtisztább szent Szűz, örvendezz!/ És ismét mondom: örvendezz,/ mert Fiad föltámadt/ harmadnap a sírból,/ s a holtakat feltámasztá./ Emberek, vigadozzatok!?/ Tündökölj, tündökölj, mennyei Jeruzsálem,/ mert az Úr dicsfénye fölötted fölvirradt!/ Örvendj mostan és vigadozz, új Sion-hegy,/ és te gyönyörködjél, tiszta Istenszülő, Fiad föltámadásán!”

Bazsó-Dombi Attila
görög katolikus lelkész,
Kolozsvár

Rakovszky József: Kereszt-árán!

(Istentelen keresőkhöz!)

Égre törő bolond, tudatlan,
Feneketlen felfordult katlan
Jaj, ne keress, jaj, ne keress!

Akik lelnek, magukba' lelnek,
És béklyót többé nem cipelnek.
Óh, szabadok, óh, szabadok!

Szeressél mást is, mint önmagad'
S ha nem… nyögsz az átoksúly alatt!
Vak botorul, vak botorul!

Ne szállj tova, míg föl nem méred
Tulajdon hitvány emberséged,
És légy igaz, és légy igaz!

Magadra törsz, ha az égre törsz
Úgyis rútul a sírodba dőlsz,
Tégy száz nagyot, tégy száz nagyot!

Minden égre törő, tudatlan,
Fékevesztett gonosz, uratlan,
Csak egy a szent, csak egy a szent!

Ki az Úrnak békéjét ontja,
Boldog lész a paradicsomba'
Kereszt árán, kereszt árán!

Budapest, 1948. augusztus 20.

Tamás István: Húsvét reggelén

Légy erős, ha Jézust halni látod,
Ő is arra biztat szeresd a világot!
Szeresd a hazádat, a büszke népedet,
Árpád szentvére az úrból vétetett!

Iszol, vagy eszel, gondolj a szegényre,
szánj időt mindig a koldus éhezőkre.
Húsvét reggelén, ragyogjon rád a fény,
igyál egy pohárral a Magyar Nemzetért!

József Attila: Lázadó szentek

Ülök én újfent dögrovást a porban.
De gonoszok csontjából őrölt porban.

Uram, én is keresztelek ujra.
De fejemet oda nem adom ujra.

Én nem áldozom föl többé Izsákot.
Inkább magam, de soha Izsákot.

Szólok, hiába, Szodoma rám se hallgat.
Szólok, de annak, aki majd meghallgat.

Menyország kulcsát én a földre ejtem.
Vén szivemet is a földre ejtem.

Csak bennem legyen gonoszság helyettük.
Engem büntess meg tűzön őhelyettük.

Csak a szegények jutnak a pokolra.
Én nem vigyázok többet a pokolra.

Gyógyíthatót én meggyógyítok most is.
De halottakat nem keltek föl most is.

1924. jan. 28.

Weöres Sándor: Kereszt-árnykép

A kereszt felső
ága égre mutat,
nagy örömhírt tudat:
„itt van a te utad"

a kereszt két karja a légbe szétszalad,
rajta sovány kezek tört vért virágzanak:
„vigyázz: őr a lélek, de a test megszakad,
kétfelé visz ösvény s te szabad vagy, szabad

a keresztnek alsó ága
földre mutat:
„vesződj: itt áss kutat,
lásd benne arcodat."

Fekete István: Nagyszombat

A vadász kedvetlenül állt a telefonnál. Fülén a kagyló, és mivel szemben állt az ablakkal, hát ki is nézett rajta. Az udvaron túl az erdő. A fák közt egy kis köd.

- Délig megkocsikáztatod – mondta a vadászmester, – és ha találtok selejt bikát, hát lője meg, ha nem találtok – úgy is jó… amúgy rendes gyereknek látszik… és hát boldog újesztendőt is kívánok.
- Köszönöm, nektek is.

De a fiatal vadászvendég valóban rendes gyerek volt. Bocsánatot kért, hogy még szilveszter délelőttöt is elrabolja, de mára kapta az engedélyt és a szabadságot is.

Nem tesz semmit – mondta a vadász csekély meggyőződéssel –, majd megpróbálunk valamit. Kocsival cserkészünk, jobban bevárják…

A kocsi unottan kattogott a süppedős nyiladékokon, a lovak unottan csaptak egyet-egyet farkukkal; itt-ott hófoltok, egy-két bámészkodó őz, és már majdnem dél volt, amikor a vadász azt mondta:

- …alighanem … Józsi bácsi, kanyarodjon balra, ott a fenyő mellett… a fél agancsát leverekedte… de amúgy is rossz bőrben van. A bokor mögött lépjen le a kocsiról, mi továbbmegyünk…

A félagancsos bika mozdulatlanul állt, és szemével a kocsit követte, amikor csattant a lövés… a bika pedig kényelmesen beballagott a bokrok közé.

- Lehetetlen! – hüledezett a vendég – Lehetetlen! Ott kell feküdnie a bokrok között…
- Elszívunk egy cigarettát – mondta a vadász –, ha sebzett, elfekszik, bár a bika nem jelzett semmit. – De később nem is találtak sem vért, sem szőrt. A vadász a fiatal fákat kezdte vizsgálni a szarvas magasságában.
- Ide nézzen!

A golyó átvágott egy fiatal fát, és millió darabra freccsent, mielőtt a bikához ért volna.

- Majd máskor – vigasztalta a vadász a vendéget –, én meg utánacsapázok, hátha mégis sebzett…

De ebédre azért hazaért, és lassan mégis ünnep lett az ünnep. Az asszony is lenyelte mérgét, hogy az urát még ilyenkor is elhurcoják, a szél is északira fordult, hogy ő majd megmutatja… a két kutya is „vigyázz”-ban ült a konyha-sarokban, mert az ebéd illatai lakodalmat ígértek, s végül a kislány is felkéretőzött apja ölébe ebédelni, ami csak kivételesen volt lehetséges.

Hol a szarvas, apa?

Elment… pedig szép, nagy félagancsos volt. És most már nem is kell senkinek.

Senkinek? – gondolkozott a gyerek – …akkor add nekem, apa.

A vadász melegen nézett az asszonyra, aztán komolyan a gyerekre.

- Hát… ha jó lennél, Jutka… meginnád a tejet…
- Megiszom, apa… igazán!
- Akkor tiéd a bika! Majd meg is mondom neki, hogy mától a tied…
- A vadászoknak is mondd meg, apa…

Az asszony nevetett, a kutyák közelebb húzódtak az asztalhoz. Az ablak előtt pedig kemény, apró pelyhekben hordta a havat a szél.

És a lagymatag, öreg December után kopogós csizmában érkezett az ifjú Január. Hozott havat, hozott hideget, és táncolt a tavak jegén, mert ahhoz volt gusztusa.

A puskák most otthon ásítoztak, mert a vadász szánon hordta a szénát a vadetetőkre, amelyeket úgy kellett a hóból kiásni. Ilyenkor bizony összefagyva érkezett haza a vadász is, és fel sem tűnt neki, hogy a kislány milyen csendesen, illedelmesen ül a kisszéken – felesége pedig elfordulva tesz-vesz a konyhában.

- Apa! – szólalt meg később a kislány – Megérkezett… és Miska lesz a neve… úgy gondoltuk.

A vadász csak most neszelt fel, hogy történt valami, tétován nézett mosolygó feleségére.

- S most már mondjátok meg, ki az a Miska, és hol van?
- A trágyatelepen fekszik – magyarázta Jutka. – Kicsit sovány, és el is fáradt…
- A fenét! Hát akkor hozd ki a papucsom…

A vadász nem tartott jószágot. Az öreg trágyatelep inkább szalmatörmelék volt már, és a törmeléken, a hóban ott feküdt a félagancsú

szarvasbika. Csont és bőr! Kicsit távolabb, jobbról-balról a két kutya, minden ellenséges szándék nélkül, mintha ez lenne a legtermészetesebb dolog a világon.

- Beteg! – gondolta a vadász. – Ki tudja mit akar… és a kutyák most őrzik. Úgy látszik, a szépfröccsent golyó szilánkjai mégis elkapták.

Füttyentett, a szarvas felkapta a fejét, a kutyák pedig odarohantak hozzá.

Gyertek enni, a szarvas pedig – mutatott a bikára – a házhoz tartozik. Megértettétek? – És megfenyegette őket.

Este pedig, mikor a gyerek már aludt, jelentette az esetet a vadászmesternek.

Ha már az embernél keres menedéket, a végét járja… – mondta a telefon. – Lődd agyon, és a trágyatelepbe mindjárt el is álhatjátok.

Igen ám, de tréfából Jutkának adtam…
Egy kis csend lett a hallgatóban, távoli lélegzés, mint a gondolatok lassú szárnycsapásai.
Arra gondoltam – mondta a vadászmester –, hátha nem is a golyótól beteg. Próbálj neki szénát adni, erősen megsózva… ott vannak a próbatápszerek… keverd a széna közé… Más pusztulás nincs?
Két gida. Kint hagytam a rókáknak.
Okosan. Jutkát csókolom, a bika az övé, de ha elpusztul, dugd el valahogy aztán mondd azt, hogy elment…

De a bika – egyelőre – nem pusztult el. Amikor a vadász odavitte a szénát, elment ugyan az erdő felé, de később visszajött, s lefeküdt előbbi helyére. A szénát megszagolta, de nem nyúlt hozzá.
Majd éjjel eszik – mondta a vadász Jutkának, akit ölében tartott az ablaknál. – Nem szereti, ha nézik.
És reggelre a széna szét volt hányva, mintha Miska a sót kereste volna még alatta is.
Megittad a tejet? – kérdezte a vadász Jutkától, mire a kislány felmutatta az üres poharat.
Látod, Miska ezt is tudja, úgy látszik, csak akkor eszik, ha te is szófogadó vagy…
És ettől kezdve Jutka életét Miska irányította, aki, úgy látszik, végleg beköltözött a vadász udvarába. Néha ugyan elballagott – talán inni a patakra –, de mindig visszajött, és csodálatos! – mindig tudta, ha Jutka nem itta meg a tejet, mezítláb mászkált a konyha hideg kövén, sőt, amikor gyufát gyújtogatott, olyan mérgesen rázta meg a fejét, hogy az a szép félagancsa is leesett…
Itt van! – mondta komoran a vadász, felmutatva a leesett agancsot. – Nagyon haragszik rád, és mérgében még az agancsot is ledobta…
Jutka ezek után nem nyúlt többet a gyufákhoz, de akadt más játék is, mert közben kitavaszodott, és mintha Miska is erősen gyógyult volna, mert nem volt már olyan bőregérsovány, és a szőrét is hullatta.
Most már meggyógyul – mondta a vadász a telefonba –, és lehet, hogy őszre erős, lőni való bika lesz belőle. A szarvas a Jutkáé! – hangzott a válasz. – Ne csalódjék a gyerek, van elég szarvasunk.
De Miska még nem is szándékozott elhagyni a trágyadombot, a házat, az embert, főleg a sót és a lucernaszénát… hiszen erdőben volt itt is, és ha éppen friss rügyekre támadt gusztusa, hát odaballagott az élősövényhez, hiszen csupa bomló rügy volt az egész világ. De ekkor már búgott a vadgalamb, s a pintyek csattogó dalában mintha maga a napsugaras tavasz énekelt volna.

Így aztán Miskával nem is volt semmi baj, azonban a kislány nagyon csendesen üldögélt a pitvarban, és csak suttogva mondta, hogy fázik.
Miért suttogsz, kislányok?
Valami van a torkomban…
Igen – mondta a doktor is, aki autóval loholt ki –, igen… Mariska bejöhet a gyerekkel, ha akar, úgy látom, operálni kell…
A szülők dermedten néztek össze, s ez a döbbenet ott maradt a házban, még akkor is, amikor már az autó régen elment, mögötte árnyék szaladt, és a szobában suttogva járt az üres csend.
Este az asszony telefonált a kórházból
Holnap – mondta, de alig lehetett hallani… – holnap… nem altatják…
Enni kellene valamit – gondolta reggel, de csak egy pohár vizet ivott, mert gyomrában a csontkezű aggódás mintha valami nyúlós iszapot kavart volna.
Aztán elmúlt a dél, el a délután is. Jött-ment az udvaron, az ablakot nyitva hagyta, hogy meghallja a telefont, de árnyékok nőttek már a szélerdőben, amikor megpendült a telefon.
Itt vagyok –mondta rekedten.
A készülék zörög, mintha a kagylóval játszana valaki.
Laci… Laci… mindjárt… a tanár úr… – és utána a dercés férfihang.
Minden a legnagyobb rendben… én operáltam a gyereket. A felesége csókoltatja. Most éppen könnyezik örömében… és integet, hogy úgy van… de a telefon másnak is kell. Nyugodtan alhatik!
A kagylót letették.
„Minden a legnagyobb rendben” – gondolta, amikor leült a ház előtt, és csak most vette észre, hogy a cseresznyefa kivirágzott közben, és még a sötétben is mintha a méhek zsonganának… de mintha nem is méhdongás lenne ez, hanem nagyon távoli harangszó. Innét is, onnét is hosszú, lágy hullámok úsznak a ház fölött, a fák között, elhalkulva, felujjongva, messze és közel… nagyon messze és nagyon közel: a legyőzött halál foszladozó árnyéka.
El is felejtettem – döbben meg a vadász – nagyszombat van… feltámadás… béke– és leveszi a kalapját.
Az erdő felett akkor kezd integetni a vacsoracsillag.

Zonda Attila: A kereszt

„Krisztus Király csak egy a vágyunk,
Te benned élni, s általad.
Hogy minden nyelv csak Téged áldjon
Az égen, földön s föld alatt.”

A havason

Abban az időben a felsőháromszéki székelyek messze fel, egészen az Oláh-patakig mentek lábán száradt bikkfáért, pedig annyi patak van a közeli hegyek közt. Jóval közelebb, egy-két órai járásra itt van a Lassú-ág, a Veres-víz és mindenik fölött hatalmas bikkerdők vannak. Mégis a bélafalviak, kurtapatakiak és esztelnekiek, de néha még a szentlélekiek is fürge lovaikkal vagy nagy lomha ökreikkel elmentek a Lassú-ág és a Veres víz erdei alatt és meg sem álltak az Oláh-patakig.

Köszönjük a jó öreg kerekesnek, a kicsi öregnek, Nagy Lajos bácsinak, hogy kemény kerekeket csinált, ami kibírta a Közbérc meredek szikláinak döccenőit, amin úgy kellett fölkaptatni, hogy már föld sem volt a kövön, csak a csupasz szikla. De Istennek legyen hála, utána jött a Lassú-ág lankája, a Kovács-gátja fenyvesei, ahol már föld is volt az úton. Fent a havason a Veres-víz iszapja úgy elcsúfította a lovakat, ökröket, mint a farsangi karnevál a szomszéd falu kultúrházában futkosó gyermekeket.

Hiába volt olyan messze az Oláh-patak, mi azért sohasem mentünk bikkfáért fiatal, csintalan, fürge lovakkal, hanem legalább úgy húszéves, hatalmas nagy, öreg lovakkal, a kocsmaszerető és nótás kedvű Fekete Jóska bácsi lovaival. Most legutóbb, de fájdalom, tényleg legutóbb, utoljára még a Babos Antika ökreit is kivezettük a kollektív istállóból és úgy indultunk el tűzifáért, hogy elől ballagtak nagy unottan és lomhán a hatalmas, fiatal ökrök, akik után ültünk mi is a szekéren és utánunk a Jóska bácsi öreg lovai araszolgattak.

Aki ilyent nem látott, el sem hiszi, hogy miként menegetnek az ökrök a szekér előtt az erdei úton, a bikkerdő irányába. Látszik a mozdulatukról, hogy nekik a néhány mázsás erdőlő szekér, a rajta ülő másfél székellyel nem okoz gondot, pont így sétálnának üresben, magukra is, mint a szekérrel. Szügyük, marjuk meg sem érzi a tehert, ez nekik nem munkavégzés. Egyedül a megszabott irányról és a nagy marhalegyekről mondanának le, de oda se neki, ha már így van, akkor így van, így kell jó legyen.

Az út az ökörnek is adott és az ököréletnek a marhalégy is tartozéka. Ki törődik vele, ők semmi esetre nem, mert annyira még ők sem ökrök, hogy néhány marhaléggyel bíbelődjenek. Néha egy-egy marhalégy célt tévesztett és a lábam szárába szúrta a fullánkját. Erősen sajgó fájdalom volt és ilyenkor ökörbőrt kívántam magamnak. Hogyha a fullánkjuk mélyebbre talált menni az ökör bőrébe, akkor egyet-egyet csaptak a farkukkal, de a nyakukig elé mégsem értek. Persze ezt Babos Antikáék tudják, és éppen ezért hagyják olyan hosszúra az ökör farkát, hogy ha lehet, a nyakáig is elérjen.

A két jó ökörnek az is mindegy, hogy mikor érünk el az Oláh-patakig, kapunk-e lábán száradt bikkfát vagy nem, mennyire rakjuk meg a szekeret. Az ember mindig fél, aggódik, és ha látunk egy másik isteni teremtményt, amelyik nem aggódik, nem fél, nem ideges, akkor elintézzük azzal, hogy ő ökör. Ki az ökör? Én nem bánom, én nem, de itt, a havasi úton felfelé tartva rájöttem, hogy igazából ők sem. Csak egy apró darabot tudnék átlopni az eszükből, hogy tudnám vállalni az életet úgy, mint ők, lomhán, nyugodtan, magabiztosan.

A mi utunk, útvonalunk is adott és az utánunk való szekeret sem mi rakjuk meg, hanem a Jóisten, és mindig csak annyit rak rá, amennyit elbírunk, amivel biztosan hazaérünk. Pontosan úgy haza, mint az ökrök az istállóba, ahonnan kivezettük őket, csakhogy mi a Jóistentől indultunk el és oda is fogunk visszatérni.

Édesapám sohasem kellett lovakat vagy ökröket kérjen a kollektívből, csak egyszerűen leküldött az indulás előtti nap az ökrös Babos Antikához és az állatgondozó Jancsó János bácsihoz. Megmondtam nekik, hogy jóval virradat előtt elvisszük a két fiatal ökröt és a két, kemény lovat. Ennyi volt az egész, mert édesapám csak döntést hozott, nem kért, ő volt a két falu kollektívjének a főkönyvelője.

Hiába volt rajta kívül még elnök, mérnök, mert azokat olyan gyakran cserélgették, hogy senki sem vette őket komolyan. Édesapám mellett szólt az is, hogy ő az ismert és tisztelt ember, Részeges Zonda Géza fia, aki egyébképpen nagygazda volt, és mégis a faluban mindenkinek előre köszönt. A mérnöknek, az agrármérnöknek senki még egy egerésző macskát sem adott volna oda, nemhogy hatalmas, fiatal ökröt, kemény öreg lovat, mert a mérnök mindig vagy albérletben lakott, vagy a városból járt ki busszal. A tetejében még nyakkendőt is viselt, és kakukktojás a székelyek között az, aki nyakbogot köt.

Zonda Laci tisztviselői státusának ágyát Vitéz Nagybányai

Horthy Miklós hadseregében vetette meg, ahova önkéntes leventekatonaként vonult be. Mi, a család úgy tudjuk, hogy igaz magyar hazaszeretetből vonult be, de az irigyeink azt mondták, hogy csak azért, mert az apja, Részeges Zonda Géza két társával cséplőgépet akart venni és a magyar állami hitelt inkább jóváhagyják annak, akinek a fia önkéntes magyar katona.

A magyar hadseregbe írnoki posztért pályázatot hirdettek, ami abból állt, hogy majdnem egy gyufás skatulyányi helyre be kellett írni a Szózat első sorait, persze emlékezetből. Ezzel nem is igen volt gondja egy kézdivásárhelyi székely katonának sem, mert mindenik ismerte nemcsak a Himnusz minden sorát, hanem a Szózatét is. Ha másképpen nem ment, a jó öreg Barabás tanító bottal verte beléjük a Szózat minden szavát és betűjét.

Most a betűket, a Szózat betűit igazi tollal, lúdtollal kellett beírni a szűkre szabott kockába. Akinek a legszebben sikerül, az lesz az írnok. Szépen, simán síkultak a papíron a székely leventekatonák izzadt ujjai közt a lúdtollak. Most az egyszer egyikük sem figyelt Vörösmarty Mihály gondolataira, valahányan a legszebben akarták leírni, mert tudták, hogy közülük csak egyetlen egy lesz a győztes, egyetlen egy lesz az írnok. Pedig milyen jó tanácsot ad Vörösmarty Mihály és milyen rossz annak, aki valamilyen okból kifolyólag nem hallgatja meg, vagy nem tartja be. Talán ő is, a nagy költő is nem saját magától, hanem Jézus Krisztustól tudta:

„Hazádnak rendületlenül,
Légy híve, oh magyar,
Bölcsőd az s majdan sírod is,
Mely ápol s eltakar.

A nagy világon e kívül
Nincsen számodra hely,
Áldjon vagy verjen sors keze:
Itt élned, halnod kell."

Bevallom, büszke vagyok arra, hogy annyi szorgos székely katonakéz közül az én édesapámé lett a legjobb, ő tudta beírni legolvashatóbban és legszebben ezeket a sorokat, a legszebbeket, amit magyar ember elolvashat. Talán az is számított, hogy jó éles bicskája volt, amivel jobban meg tudta hegyezni a lúdtollat és így formásabb, olvashatóbb betűket tudott írni.

Ha már írnokká lett Vitéz Nagybányai Horthy Miklós seregében, akkor a két, vagy talán három falu öreg bölcsei nem is gondolkoztak sokat, hogy kiből csináljanak főkönyvelőt.

Ahogy volt, úgy volt, de önkéntes leventekatona volt és a magyar hazát szolgálta egy véres háborúban, egy nagy világégésben négy esztendőn át a fronton és utána, ami annál is rosszabb, négy év orosz hadifogság következett. Ez nem olyan csokoládés fajta volt, mint az amerikai hadifogság, hanem vad, barbár és kegyetlen: oroszfajta. Mikor a néhány ezer fogoly ember megérkezett a nagy orosz pusztába, tízes csoportokba kötve, rozsdás fésziket dobtak be közéjük, és tolmács útján megmondták, hogy ezekkel a fészikkel kell fát vágjanak az erdőből, bekerítsék magukat és lágert csináljanak, de olyant, olyan magas falakkal, hogy senki ki ne tudjon szökni belőle. Előttünk a két nagy lomha ökör lassan, talán unottan, de biztos léptekkel ballagott. Mi ketten a feszesre tömött, hatalmas sarjútartó surdén ültünk és az volt a jó, hogy érezni lehetett a zölden száradt havasi sarjú illatát. Oh, dehogy hoztunk mi magunkkal hazulról sarjút! Csak visszahoztuk ide, a Kovács-gátja béli kaszálóra, ahonnan lekaszáltuk és hazavittük. Nem hoztuk, visszahoztuk.

Miközben a vékony nyírfaággal az ökrök farára legyintve maga elé nézett, édesapám mesélt. Arról már nem egyszer hallottam, hogy hogyan építették fel a lágert, hogyan fenték meg a fésziket, hogy fát vághassanak önmaguk bekerítésére. Most a rosszféleségeikről mesélt, arról, ahogy nem akarták szolgálni az ők háborús ellenségüket, fogva tartóikat, az oroszokat.

Az orosz katonák sok mindent loptak, raboltak a szép magyar fővárosból, Budapestről. Egyikszer egy csodálatos, gyönyörű, lopott-rabolt bécsi zongorát kellett átrakjanak az egyik vonatról a másikra, hogy aztán majd vigyék őt Oroszországba. A rakodómunkások éppen ők voltak, a foglyok, talán éppen a kiraboltak, de mindenféleképpen magyarok. Elhatározták, hogy ha nem is teljes, de féligazságot azért mégis szolgáltatnak a muszkának. A budapesti magyar ember, akit talán legyilkolva kiraboltak már úgy sem kapja vissza az ő bécsi zongoráját, hát tesznek azért valamit, hogy rajta a muszka se zongorázzon. Összeegyezett vagy hat-hét magyar és „no most" jelszóra „elejtették" a sínek közé a hatalmas zongorát.

Ott, a sarjútartó surdén a volt magyar katona nem tudta hitelesen visszaadni nekem azt a hangzavart, amelyet egy sínek közé dobott bécsi zongora elpattant húrjai csináltak. De elképzeltem. Talán sírtak is, talán pattogtak is, talán döngtek is a vastagabb húrok.

Ilyen szívszorongató fájdalmas rapszódiát csak az hallhat, aki világháborút harcol, aki elveszíti azt, akit megcsúfolnak, akinek a fajtáját is megcsúfolják, és akit a végén még haza nélkül is hagynak.

A nagy orosz pusztában még aratásra is használták a foglyokat, de attól sem lettek ők sokkal boldogabbak és kövérebbek. Magyarok lévén úgy arattak, mint itthon, kötelet vettek, a búzát kévébe kötötték, a kévéket kalangyába rakták. Olyan lett az orosz puszta, mint a Borzás búzatáblája aratás után Kurtapatak végében. Csakhogy a foglyokban, a magyar foglyokban nem csitult a bosszú tüze. Összebeszéltek behordáskor, hogy a

búzakévéket, amiket kézben vittek, a kalászával lefelé, az erős tarló között húzzák, és ha már ekképpen az alsó felét jól kicsépelték, akkor vezényszóra egyet fordítanak rajtuk, hogy most már a felső fele kerüljön alól, és abban se maradjon egy szem búzaszem sem a magyar foglyok keze után a muszka belébe.

A rabmunka ilyen és nem csak az orosz láger rabjai, a rabok, hanem mi is rabok vagyunk láger nélkül is a saját szülőföldünkön, Romániában. Ennek egyszer vége kell legyen, mert a rabság, a rabélet senkinek nem jó, nem csak a rabnak nem jó, hanem a rabul ejtőnek, a rabtartónak sem.

Tönkre megy, elvész az az ország, amelyiknek népe rab.

A Jóisten úgy forgatja a világ kerekét, hogy az sehol ne nyikorogjon, az ő ritmusán szépen előre haladjon. Erdélyországban egy alacsonyabb rendű civilizációban élő nép tartja rabságban a szorgalmas és büszke magyarokat. Nagyon nyikorog a világ kereke itt, Erdélyországban és a Jóisten fülének ez nem tetszik. Emiatt nem lassulhat le a nagy, világkerék. Nem megy ez már így sokáig, mert minden a Jóistentől függ, és ő alkotó boldog életet akar az ő minden kertjébe. Miért lenne ez másképp Európa tündérkertjében is, szép Erdélyországban?

A havasi sarjúval megtömött surdén én ezt a mesét elhittem édesapámnak, éreztem, hogy minden szava igaz. Persze a hazugságra is ráéreztem, mert az is volt benne. Azt hazudta ott a havasi poros földúton fölfelé, hogy úgy volt ő magyar tüzér, hogy nem ölt embert. Ezt azért hangsúlyozta, hogy nehogy elkotyogjuk az iskolában az ő háborús bűneit, mert akkor nemhogy egyetemre nem mehetünk, hanem még középiskolába se és akkor egyéb nem marad, csak fejenként két ökör a kollektívben, mint Babos Antikának.

Amit nem hittem el, azt elnéztem, megbocsátottam. Úgy tettem, mintha a világháborús ártatlanságát is hinném, mert formailag minden rendben volt az ő nyilatkozatával. Aláírás is volt rajta és pecsét is, mint az igazi dokumentumokon, kordokumentumokon. Rajta az aláírás a Babos Antika ökrei szájából széthimbálózó ökörnyál, amely néha érdekes mintákat alkotott már a levegőben is és úgy esett le a földre, és a pecsétet az aláírás mellé az ökrös szekér után ballagó jó öreg lovak hatalmas patkói nyomták. Ki merné vitatni egy ilyen dokumentum hitelességét?

Nem volt messze, egyáltalán nem volt messze ilyen útitársakkal a kurtapataki házunktól az Oláh-patak. Annál szebbet soha az életben nem kívánhatnék, mint hogy még egyszer felüljek Babos Antika ökrei után a havasi sarjúra édesapám mellé és hallgassam, vagy legalább képzeljem el a sínek közé dobott bécsi zongora tragikus hattyúdalát, sírását, halálhörgését vagy éppen örömkiáltását: - Úgy sem megyek Oroszországba, úgy sem zongorázik rajtam a muszka!

Jó lenne újra hallani vagy szinte látni, ahogy az orosz puszta kemény tarlója közt pattog ki a száraz búzaszem és vész el nyomtalanul a tarló sűrűjében. Azért egy kicsit most újra hallom, újra látom, és egy kicsit mintha a sarjú illatát is érezném.

Azt vettem észre, hogy egy hegyi patak mellett, egy sűrű bikkerdő aljában édesapám már gyakrabban figyelőzött és egyszer csak azt hallottam:

-Ho, nye!

Az ökrök szájában zabola nem volt, kezünkben sem volt gyeplő, de ők mégis rögtön megálltak és Jóska bácsi öreglovai sem szaladtak belénk. Ez a piros pisztrángokkal díszes hegyi patak már az Oláh-patak. Halászásra idő nem volt, de nem is baj, mert minket köszönteni csak a kisujjamnyi apró pisztrángok jöttek elő, mert ők nem rettegtek a tepsi forróságától. A nagyobbak, amelyikek még középen is átérték volna a tepsit, valahol el voltak bújva, nem voltak kíváncsiak ránk.

Nézegetve a meredek sziklafal alatt kanyargó patakot, nem tudtam eldönteni, hogy mitől oláh. A vize, a kristálytiszta vize pont olyan, mint a Lassú-ágé, csak a Veres-víztől különbözik, mert abba valahogyan belefakadt a borvíz és attól olyan vörösesek a kövek. De ez a patak mégis csak Oláh-patak, mert meglehet, hogy a forrása valahol az oláh részen, a vízválasztó hegygerincen túl buggyant a felszínre és onnan csordogál erre, Szent István országába. Mert a határ, az határ, és az ország, az ország. Az a jelzőtábla, amit kiírnak a politikusok egy műút mentére, hogy az ország meddig tart és hol kezdődik a másik, az annyit sem ér, mint egy fanyelű bicska. Az igazi ország, a hazát jelentő ország kezdetét és végezetét apák mondják meg, mesélik el illatos havasi sarjún ülve, addig, amíg magyar ember él ezen a földön.

Arra is gondoltam, hogy az Oláh-patak itt nálunk is eredhet, forrása magyar bikkerdő alatt, magyar szikla tövében van, csakhogy valamilyen okból kifolyólag rossz irányba vette az útját. Talán nem vállalta az ő keresztjét, a hosszú, zuhatagtól nehéz utat az Olt vízéig és a rövidebb, könnyebb utat választotta. Keletre tért, elhagyott minket és oda ment, ahol minden papnak nagy szakálla van és fején minthogyha nagy kormos fazakat hordana. Ez a patak is jól láthatta, hogy elérkezett az ezeréves határig és ez már egy másik ország, de ő nem törődött, csak folydogált tovább és átvitte, átlopta magával a szép, piros-pettyes pisztrángokat, Nagy Lajos bácsi kerekeinek mély nyomait, görgette magával a gömbölyűre csiszolt, székely szikladarabokat.

Ezt nem tudták neki elnézni, megbocsátani az ezelőtti székelyek és Oláh-pataknak keresztelték el és így csúfolkodtak vele, és csúfolkodnak a mai napig is a hazáját elhagyó patakkal. A pásztorok, a havasi pásztorok még átkot is szórtak rá:

- Átkozott légy, hűtlen patak, mert elhagytad a hazádat és idegen országba vitted a piros-pettyes pisztrángjaidat! Soha

vissza ne térhess a te szülőföldedre, soha meg ne lásd a szép Olt vizét, és soha ne értsed a partjaidnál juhait legeltető pásztor bánatos dalát! Légy oláh, ha nem tetszett neked nagy királyunk, Szent István országában megmaradni, benne szépen csordogálni!

Itt a patak még nem volt túlságosan mély és az erdőlő szekérről lelógatott lábunkat, ha felemeltük, az ökrök száraz lábbal át tudtak vinni a túlsó partra. Üresen a patakon mentünk át, megrakódva, terivel csak fahídon lehetett visszajönni, kerülő úton. Kifogtuk az ökröket és lovakat és zölden száradt, illatos sarjúttettünk elejükbe.

A havasi úton felfelé nem tudtam örvendezni, hogy ők dolgoznak, és én csak ülök, most pedig az emberek kell dolgozzanak, ők csak esznek és utána jót isznak a hegyi patak kristálytiszta, finom vízéből. Még vaegy apró pisztrángot is lenyelhetnek ivás közben, de én nem aggódok sem pisztrángért, sem ökörért, sem lóért. Magamat sem sajnáltam, hogy ilyen messze feljöttem, mert az egész havasi úton felfelé ilyen szép hegyet, erdőt, patakot még nem láttam. Egy gyönyöröket habzsoló városi turista is biztosan, hogy ezt a helyet választotta volna magának, lelke megörvendeztetésére.

De mi nem turisták vagyunk, ezért hát a csatlóláncc szorosan lekötött fésziket kihúztuk és nekiindultunk a rengeteg erdőnek. Az erdő szélén, úgy V betű formában elváltak az útjaink. Én jobbra tartottam Szent István országa felé, édesapám pedig balra, Oláhország felé. Gondos volt az én édesapám, nem engedett a rossz felé, egy idegen ország irányába kóborolni még akkor sem, hogyha vállamon ott volt a pengeélesre fent fészi.

Az volt a feladatom, hogy megtaláljak minél több lábán száradt bikkfát, de olyan sokat, hogy azzal nemcsak Babos Antika ökrei után tudjunk jó terit rakni, hanem a nótás kedvű Fekete Jóska bácsi lovai után is jól megtudjuk rakni a szekeret. Nem volt könnyű feladat megtalálni a lábán száradtat, mert mindenik olyannak tűnt. Lombja, koronája mintha egyiknek sem lenne, mert ha volt is egy tincsecske, az olyan magasan volt, hogy azt ember alig láthatta. A földről, a törzséről kellett eldöntsem, hogy melyik is a száraz. Először azt hittem, hogy az a száraz fa, amelyik alatt száraz ág van, de ez nem vált be, mert az élő fa alatt is volt néha száraz ág. Az igazi az volt, hogyha a törzsét néztem, mert a száraz fa törzséről itt-ott le volt pattogva a kéreg és alatta barnás volt a fa. Az ilyenhez már hozzá is csaphattam a fészi fokával és ő egy elnyújtott, de bánatos hanggal válaszolt.

Szigorúan meghagyta édesapám, hogy a fát ne ott vágjam ki, ahol nekem kényelmesebb lenne, derékmagasságban, hanem a tövénél. Ha muszáj, akkor inkább térdeljek le, de illetlenség az erdőben tátongó magas törzset hagyni. Hát, ha ez a szabály, akkor letérdelek, pedig én csak a ferencrendi zárda templomában szoktam letérdelni, az oltár előtt, amikor ministrálok. Ha már így van, így van, legyen ez a magas bikkfa oltár, mert az igazi oltár is havasi fából való és ez még inkább havasi fából való. Mind a kettő Szűz Mária országából indult el és az ég felé tart, a Jóisten felé. Sem az igazi templomoltár, sem ez nem ér fel az égig, hiába hinnénk azt.

Az égig csak az emberi lélek érhet, hogyha eltűnődik a teremtés dicsőségén, és közben nem mindenre talál választ. A folyton folyvást keresésben lévő emberi lélek azért tart az ég felé, mert azt reméli, hogy ott majd rátalál arra, ami neki itt a földön nem adatik meg. Földön élő ember lelke egyszer biztosan fölszáll az égbe, de égbe került ember lelke egészen biztosan nem kerül vissza ide a földre. Vagy talán mégis?

Tovább már nem gondolkodhattam a teremtés rejtelmein és dicsőségén, aminél nagyobb dicsőség sem Istennek, sem embernek nem adatik meg, mert kellett igyekezzek, hogy minél több száraz bikkfát összegyűjtsek. Miután kidöntöttem őket, össze is kellett hordjam hármas-négyes csoportokba, hogy majd lófarkon a szekérhez húzassuk.

Egy pillanatig se higgye senki, hogy a lovat annyira szerető és tisztelő székelyek ilyen súlyos bikkfákat a lovak farkához kötnék, és úgy húzatnák ki inkább a lovak farkát a tövéből, mint a bikkfát! A terit a ló a szügyivel húzza oldalt két erős lánccal, és a háta mögött legalább egy méterrel van a késefa, ami távol tartja a ló testétől a láncot, amikor megfeszül. Mivel néha, inkább az öregebb lovaknak a hasuk kinnebb áll, mint a szügyűk, ezen a részen puhára zsírozott bőrrel veszik körül a láncot, hogy ne marja föl a ló bőrét. Az erdőlő ember mindig „lófarkon" húzatja a fát, mert távolról nézve tényleg úgy néz ki, mint hogyha az a néhány bikkfa valójában a ló elnyújtott farka lenne.

De a bikkfák összehordása kisebb csomóba, az nem a ló, hanem az ember dolga, sőt a gyermekemberé. Ezt csak vállon lehetett megtenni. Válogathattam, vagy a bal vállamon, vagy a jobb vállamon viszem, vagy úgy, hogy a végét az avaron húzom, vagy úgy, hogy a hosszú, nehéz bikkfa komponál a vállamon. Egyik változat sem volt valami élvezetes, mert így is, úgy is a vállamat marta, mégpedig pogány módra, irgalmatlanul.

Csak az volt biztos, hogy addig nem szabad letenni, amíg egy csapáshoz, egy vadösvényhez el nem érek, ahol az őzek és a medvék a patakra járnak inni. Azért kellett odáig elvigyem, mert ott már lófarkon könnyebben lehet elhúzatni a szekérig. Általában úgy vittem a hosszú bikkfát, hogy a vége az avaron csúszott és a törzse a vállamat marta, az ég fele mutatva. Leesett volna magától százszor is, de azt úgy kellett szorítsam, mintha jó volna, mintha illatos, meleg, frissen fosztott, könnyű tollúpárna volna. Pedig nem volt az.

Bevallom, hogy hiába mardosta véresre az én hetedikes vállamat, azért mégis szerettem, mert benne éreztem a faházunk februári melegét, a Karácsony kedvességét, a

tűzénél főtt töltött káposzta kimondhatatlan illatát és bár régen volt, de az ízét is.

Nem, nem vagyok én ostoba és buta kölyök sem, hogy véresre maratom a vállamat a havason, az Oláh-patak mentén, a bikkfaerdőben egy kiszenvedett, többmázsás bikkfával! Jól van, nekem kamasz gyermeknek ennyi az eszem, de Jézus Krisztusnak, akinek az atyja maga az Isten volt, aki embert, ökröt, lovat, halat, őzet, medvét, füvet és fát teremtett, biztosan elég esze volt és mégis ugyanúgy cipelte a vállán a keresztet, mint én itt, most a lábán száradt bikkfát. Láttam én ezt a múlt vasárnap a templomban, a templom falán függő képeken. Még arra is emlékszek, hogy Húsvét előtt a Nagyhéten Pacifik atyával a Golgota minden állomásánál letérdelünk, imádkozunk és énekelünk:

„A keresztfához megyek,
Mert máshol nem lelhetek,
Nyugodalmat lelkemnek…”

Ha Jézus Krisztus, kinek az atyja maga az Isten, cipelte a hegyre fel az ő súlyos keresztjét, akkor lehet, hogy nem csak Isten fia, Jézus Krisztus, hanem az Isten által teremtett ember is kell vállalja a keresztjét, kell cipelje, még akkor is, ha nehéz és a válla sajog. Nem dobhatjuk le a vállunkról, mert nem egy külső akarat teszi ránk, hanem emberhez méltó és Istennek tetsző életünk egyetlen lehetséges módja a kereszt. Csalóka remény, önámítás, életünk legnagyobb tévedése lenne, ha engednénk lecsúszni a vállunkról a terhet, vagy mi magunk dobnánk le.

A kereszt, az kereszt akkor is, ha nem fából van, hanem az élet más megpróbáltatásaiból. Átölelve, a vállunkon a helye akkor is, hogyha származásunkat, őseink törekvéseit, hitünket kell megvédjük, megtartsuk, akár a bikkfát a vállunkon, akár Isten fia az ő keresztjét a vállán, amire majd később fölfeszítették.

Isten legyen irgalmas ahhoz, aki nem szorítja az ő keresztjét magához, hagyja lecsúszni, ledobja, vagy a szeretet nevében mások válláról csúsztatja le a legszentebbet, a krisztusi és emberi keresztet!

Hazatérés

Azóta talán már húsz telet is átpattogott a bikkfa a házunk kályhájában és mind a hárman keresni próbáltuk az utunkat és helyünket a világban. Kerestük annyira, amennyire egy gyanútlan, havasok lábánál felcseperedett gyermek keresheti, de legtöbbször inkább belecseppentünk a mások által megjelölt helyünkre.

A legnagyobb, az elsőszülött gyermek Ildikó volt, a szülők kedvence és ígérete, aki már az óvodában is tudott parancsolni a társainak. Nekünk is, a két öccsének ő volt a főnök, a tanár néni. Korán fejlett létére meg is verhetett és még gondolnunk sem volt szabad a lázadásra, a visszaütésre. Kicsengetési ruháját a háromszéki medence leghíresebb festőművésze, Kosztándi Jenő tervezte. Természetes, hogy révbe jutott, nagyra, nagyon nagyra vitte.

Mindig azt csinált, amit kellett, és amikor csak osztályfőnök volt, az osztályát borította be vörös alapon fehér betűkkel írott Ceausescu idézetekkel, de azt olyan jól csinálta, hogy már a felsőháromszéki falusi iskolában, haladó politikai nézeteiért iskolaigazgatóvá léptették elő. Valahogy akkor mi büszkék voltunk rá, sőt örvendtünk is neki, de az almási gyermekek nem, mert ők a cserefa vonalzóval sok tenyerest kaptak a hittanra járásért és tudták, hogy ha igazgatóvá léptetik elő, akkor a cserefa vonalzóval adott tenyeres általános, iskolai pedagógiai módszer rangjára fog emelkedni. A templom annyira közel volt az iskolához, hogy távolról úgy tűnt, mintha össze lennének ragasztva, de mégis igen eltávolodtak egymástól az ő igazgatósága alatt. Pályájára és világszemléletére jellemző az, ami az egyik téli estén történt a szülői házunkban. Éppen látogatóban volt és az újabb sikereiről beszélt, amikor szokásos módon és Ceausescuékhoz híven, elvették a villanyt. Ő akkor már egy árvaháznak volt az igazgatója, volt miről mesélnie. Egyszer csak fölemelkedik az ágy széléről, és azt mondja:

- Jaj, nekem mennem kell! Most egy hete cseréltem le a régi

jelmondatot: CEAUSESCU KORSZAK, ARANYKORSZAK. Most az irodámban és a folyóson araszos betűkkel az van kiírva románul és magyarul: CEAUSESCU KORSZAK, FÉNYKORSZAK. Nem hagyhatom ezt így, mert nem jó az, hogy a vaksötétben én fénykorszakozok. Jobb, ha mégis visszateszem a régit (románul és magyarul). CEAUSESCU KORSZAK, ARANYKORSZAK.

Körbepuszilt mind a hármunkat és elszaladt jelmondatot cserélni.

Mindig csak fennebb, csak fennebb jutott, anyagiakban és karrierben, és amikor utoljára láttam, a tanítók tanítóinak a tanítója, de inkább a főnöke volt. A villájában éppen akkor jelentkeztek be kaputelefonon a Székely Nemzeti Tanács aktivistái, akik a székelyföldi területi autonómia támogatásáért gyűjtöttek aláírást, de be sem engedte őket.

Ez nekem fájt, nagyon, nagyon fájt. Ez nem egy lecsúsztatott kereszt, ez nemcsak egy ledobott kereszt, ez egy kísérlet a kereszt meggyalázására.

Jaj, annak, aki ezt megteszi, mert a Jóisten kezét el nem kerülheti!

Lackó bátyámnak még csak a magyar nyelvű középiskola sem jutott ki, őt már indulásból román tagozatra, román osztályba íratták be a szüleim. Úgy vélték, hogy ez az érvényesülés egyetlen járható útja az akkori Erdélyben. Talán huszonnyolcan voltak a román osztályban, de abból is huszonhét magyar diák volt és csak egy volt vad oláh, és az is brassói volt. A többi huszonhétnek a szülei a szeretet nevében úgy észrevétlenül lecsúsztatták a saját és a gyermekük válláról a keresztet, vegye fel és cipelje az, akinek annyi az esze. A különbség az A osztály és a többi magyar B, C, D osztályok között az volt, hogy az A-ban a brassói román, Virgil és az osztályfőnök, Viorica kedvéért csak románul szabadott beszélgetni, legalábbis bent az osztályteremben.

Négy év múlva a jászvárosi, mostanában inkább iasi-i építészmérnöki egyetemre jó eredménnyel jutott be és kitűnő eredménnyel végzett, mint ipari építész. Aki a malomba jár, az lisztes lesz, aki oláh országban tanul, az ókirályságban, annak oláh lány lesz a felesége. Kihelyezésük után egy pár évet Székelyország fővárosában éltek. De Gabriela nem bírta elviselni, megszokni az „idegeneket", a székelyeket. Nem értette a munkatársak nyelvét és mindig attól tartott, hogy róla beszélgetnek, őt pletykálják. Magyarul megtanulni csak annyit tudott:

- Kezet csokolom, edesonyo!

Ezt is akkor mondta, amikor belépett a kurtapataki házunkba, hogy elvigye az olajban lesütött hosszú húst, kolbászt, hurkát, májast és egyéb disznóságot és finomságot. Ilyenkor édesapámék nagyon szerették őket és nagyon hálásak voltak nekik, mert nem kellett mindezt lecipeljék a messzi városba.

Nem akart-e, nem tudott-e megtanulni magyarul, de egy pár év múlva, amikor megérintette őt Moldova hívó szava, úgy döntött, hogy hazaköltözik. Ha megy a férje, azaz az én egyetlen igaz testvérem akkor jó, ha nem, neki úgy is jó.

Ment és egy néhány hónap múlva kaptuk a telefont a sógornőjétől, hogy menjünk, mert Lackó súlyos beteg és még azt is kimondta, hogy haldoklik. Azon nyomban elindultunk és a moldvai város kórházának intenzív osztályán még szót is tudtunk váltani vele. Tőlem magyar újságot kért és elmondta, hogy a moldvai román városban van egy utca, és abban van egy bolt, ahol az Előre-t, a Román Kommunista Párt magyar nyelvre fordított orgánumát meg lehet kapni.

Az utolsó szava, amit mondott ez volt:

- Jól van, minden rendben, majd reggel találkozunk. Várom a magyar újságot.

Amikor Gabriela, az élete párja a biztos halál reményében a jegygyűrűt lehúzta, lecsavarta bal kezének gyűrűs ujjáról, úgy, az ágyon fekve, egyszeriben mind a két szeméből szaporán kezdett csorogni a könny. Az erejéből szóra nem futotta, de én értettem, amire ő gondolt:

- Ez lett a halálig tartó hűségből és szerelemből.

Nem kerestem bizony én Suceava városában a Román Kommunista Párt rossz magyarságra fordított orgánumát. Benne mind a hat oldal Ceausescu beszéd volt és leghátul is az volt. Egy apró időjárás jelentés volt, azaz lett volna politikamentes, de az sem lehetett. Benne nem az összelopkodott ország történelmi országai voltak megemlítve, nem, nem Havasalföld, nem Dobrudzsa, nem Moldva, nem Székelyország, nem Erdély, nem Máramaros, nem Bihar, nem Bánát, nem Kalotaszeg és a többiek, hanem az ország déli, keleti, és ha Erdélyről volt szó, akkor középső és nyugati része. Bármilyen orgánum is volt, de más nem volt, csak ez volt magyarul írva és ezért neki, nekünk, a néhány milliónak sokat jelentett. De ezt megérteni csak az tudja, akit elszakítottak, akit hazátlanná tettek.

Mégsem azon igyekeztem, hogy másnap délelőtt Előre-t vegyek, és a testvérem utolsó kívánságát ezzel teljesítsem, hanem azon, hogy már a hajnali órákban lefizessük a kapust és a szolgálatos nővért, hogy még egyszer élve láthassuk a testvért, a gyermeket.

Elkéstünk. Hosszú, fehérnek mondott lepedővel már nem csak vállig volt letakarva, hanem egészen. A székely delegáció ebből mindent megértett, a lábunk a földbe gyökerezett. Sem lépni, sem megmozdulni nem tudtunk és úgy álltunk volna ott talán az idők végezetéig, hogyha egy kórházi alkalmazott Lackóról engemet fel nem ismert volna. Oda jött és rám mutatva, románul így szólt:

- Úgy-e maga a friss halott testvére?

Miután annyira felocsúdtam, igennel feleltem. Megkért, hogy vigyem le a testet a halottas házba, ő majd nyissa és csukja az ajtókat és mutatja az irányt. Levettem a lepedőt a testvéremről, a jegygyűrűtől megfosztott testvéremről és elindultam vele

lefelé az alagsorba.
Nem minden keresztet fából faragnak és nem minden kereszt a válladat marja. Ilyenre azért mégsem számítottam.
- Mi ez? Ki csinálja ezt velem, és kibírom-e egyáltalán?
Azt tudom, hogy többet nekem igaz testvérem ezen a világon nem lesz, de attól féltem, hogy még barátom sem olyan, mint amilyen ő volt.
A székely delegáció többi tagja a kórház folyosóján ment le. Édesanyámat keményen benyugtatózták, és valahova elvitték, mert súlyos szívbeteg volt, csak fél szívbillentyűvel élt. Engemet a kórházi alkalmazott direkt a halottasház oldalsó ajtaján engedett ki, és ott találtam meg édesapámat egyedül. Nem is hasonlított ő akkor Részeges Zonda Géza fiához, egy összerogyott, erőtlen öregecskének tűnt.
Arra nem gondoltam, hogy engemet is baj érhet, csak attól ijedtem meg, hogy mi lesz, ha Lackó után kifogyok édesanyámból is és édesapámból is. Ki maradna akkor nekem? Vigasztalni próbáltam a volt önkéntes magyar tüzért, a lázadót, a büszkét, a konok székelyt. Csakhogy éppen ezzel volt a baj, hogy székely volt és konok. Meg sem érinthettem, csak beszélhettem hozzá:
- Édesapám, ne hagyja el magát, mert láthassa, hogy én még vagyok, és ezt is ki fogom bírni! Élni fogok addig, amíg maguk élnek és élni fogok, ha kell, Lackó helyett is. Magyar újságot is fogok olvasni majd otthon Erdélyben, és talán egyszer eljön az idő, hogy attól a gazembertől is megszabadulunk és olvashatunk minden szépet és igazat Kossuth Lajosról, Horthy Miklósról. Eljön az idő, amikor mindenki előtt magyar himnuszt is énekelhetünk, és a magyar zászlóért sem büntetnek majd meg, nem zárnak börtönbe. Lehet, hogy majd egyszer én magam fogok írni újságban, talán azt is megírom majd egyszer, hogy miért kellett meghaljon Lackó.
- Ne vigasztalj engemet, Attila, mert nem érdemlem meg! Én vagyok a hibás, én öltem meg Lackót. Azt akartam, hogy könnyebb sorsa legyen, mint amilyen nekem volt, érvényesülhessen, mérnök lehessen, megbecsült ember lehessen. Ezek nem hagyják, hogy mi magyarul boldoguljunk, úgy csinálnak, mintha Erdélyország az övéké volna. Erősen félnek tőlünk és közben igen el vannak bizakodva. Ezért kellett meghaljon Lackó.
Az építkezési vállalat, amelyiket ő vezetett, egy tűzpiros autót adott, hogy azt, ami nekik test volt, de nekem testvérem volt, hazaszállítsuk. Ketten ültünk az ablak nélküli teherszállító autó két oldalán: én és velem szemben Titi, a felesége rokona. Moldvai tájakon simán jöttünk át, de ez engemet nem is érdekelt, én azt vártam, hogy mi ketten Lackó bátyámmal minél hamarabb hazajussunk a székelyek által őrzött és védett Szent István királyunk országába és ott is Székelyországba.
Több száz kilométer után a Keleti-Kárpátok keleti kaptatóin az olcsó, nyitott fenyőfakoporsó hirtelen hátrafelé kezdett csúszni, aminek egy kicsit megörvendtem. Még a huszonöt banisok és az ötven banisok is, amit a románok a koporsóba melléje szórtak, hátragurultak és ebből tudtam, hogy kapaszkodunk fel az Ojtozi-szoros felé, és nemsokára elénk tárulkozik Erdélyország. Nekünk nem, mert nekünk ablakunk

Kelemen-havasok (2009) - www.karpat-medence.hu

nem volt, de aki láthatta, annak igen.
Miután felértünk a hegygerincre és lefelé indultunk, a nyitott koporsó újból visszacsúszott és a beledobált fémpénzek is előregurultak. Nem állhattam meg, hogy hangosan ki ne mondjam:
- Hazaérkeztünk Lackó, ez itt már Erdélyország!
Titi szegény semmit sem értett belőle, csak nézett és csodálkozott, de tökéletesen megértette és átérezte a fájdalmamat. Intett is a fejével, hogy mindent ért, habár egyetlen magyar szót sem ismer, csak azt, hogy „Lacikó”. Merjek beszélni Lackóhoz, vagy ne merjek? A lelkemnek igen jól esett volna, mert így szeretteinket fel tudjuk támasztani. Csak ehhez mit szólna Titi? Azt hinné, hogy Lacikó öccse a nagy fájdalomban megbolondult és akkor neki is ki marad. Barátok voltak, Titi elektromérnök volt és az ő barátja iparépítész. Neki fontos volt, hogy a barátjának maradt egy öccse, akire legalább hiánypótlóan ránézhet.
Jobban szerettem volna, ha egyedül lettem volna a koporsó mellett. Megígértem volna neki, hogy Erdélyországot fel fogjuk szabadítani, mert mi magyarok erősek vagyunk, a legerősebbek az egész Kárpát-medencében. Van magyar Istenünk is, aki velünk tart, és akinek mi vagyunk az egyetlen és édes gyermekei. Országunk is van, Magyarország, Szűzmária országa, és ha sorsunk jobbra fordulása késik is, de nem múlik.
Nem szabadott volna hagynom, hogy egyedül elaludjék, hiszen mi egész gyermekségünk alatt együtt aludtunk az illatos szalmazsákon, a dunyha alatt, a puha tollúpárnán. Ő volt a nagyobb és az ő feladata volt, az ő keresztje volt, hogy minden este elalvás előtt figyelmeztessen:

- Imádkozás.

Ó, édes Istenem
Hálát rebeg lelkem,
Hogy egész napon át
Úgy szerettél engem.
Bánom sok vétkemet,
Szent fiadnak vére
Mossa le kegyesen,
Szívemet fehérre.

Virrasszon fölöttem
Gondviselő szemed,
Kérlek, óvdaz éjjel,
Testemet s lelkemet.
Szűzanyám s Őrangyal
Legyetek énvelem,
Ha ti rám vigyáztok
Nyugodt lesz éjjelem.
Ámen.

Esti imádság után már szabad volt elaludni. Hittük és tudtuk, hogy ha álmunkban meg találunk halni, akkor apró bűneink miatt rövid tisztítótűz után biztosan a mennyországba kerülünk és ott majd előbb, vagy utóbb találkozunk, és testvér a testvérrel még a mennyországban is együtt lesz.
Úgy aludt el örökre Lackó, hogy még el sem mondhattuk együtt az esti imádságot, az Ó, édes Istenem-et.
Nagy temetést rendeztek édesapámék, az olcsó fenyődeszka koporsóból kivettük a testvéremet és diófakoporsóba helyeztük. Sok ember volt, sok fotós, feliratozott koszorú és rengeteg virág. A zárdatemplom papja hosszú és fájdalmas beszédet mondott. Mi négyen, a maradék család hallgattuk és hallottuk, de édesanyám, ő nem. Ott volt ő is, de ritkán sikerült magához térnie.
Elteltek a rendkívüli nehéz napok és egyszer, egy délután édesapám odahív az udvar közepére, ahol az a piros autó állott. Azon a helyen, a sűrű kamillával borított udvaron egy nagy keresztforma volt látható. Úgy rajzolódott meg, hogy az autóból kiszivárgott gázolaj egy keresztformában égetett ki mindent, ami élt és maradt nyomában egy kopár kereszt. Ezt a helyet azóta sem lepte be a kamillavirág, de még a szívós pipefű sem. Egy néhány éve, amikor utoljára ott jártam, még látható volt a nyíló kamillavirágok és pipefüvek között a nagy kereszt.
Emlékszem, hogy a temetésen Pacifik atya a keresztről beszélt a zokogó sokaságnak. Azt mondta, hogy tökéletes életet, ami embernek tetszik és Istennek kedves, csak kereszthordozóként élhetünk. Európának ebben a sarkában a keresztet nyersfából faragják, és szárítatlanul helyezik a magyar emberek vállára.
Jézus Krisztus, Isten fia, azért jött le közénk, és élt emberi életet, hogy megmutassa, melyik a járható út, és aki őt akarja követni, az mit kell tegyen. Aki Isten fiát, Jézus Krisztust követi és vállalja a keresztjét, csak az élhet teljes életet. Amikor az ember már nem bírja terhét és a keresztje súlya alatt összerogy, mint Jézus Krisztus az ő keresztje alatt a Golgotán, akkor a Jóisten elküldi hozzá is az ő Cirenei Simonját, és segíteni fog, amíg erőt gyűjt, hogy tovább vihesse a keresztjét egészen az utolsó állomásig. De még ennél is fontosabb az, hogy a keresztjét vállaló és hordozó ember feltámad, élni fog és övé lesz az örök élet.

Április - Szent György hava - Tavaszhó - Szelek hava

Április 2. - Gyermekkönyvek Nemzetközi Napja
Hans Christian Andersen dán meseíró születésnapján 1967 óta tartják világszerte a Gyermekkönyvek Nemzetközi Napját, mely ünnepségsorozatot minden évben más-más ország támogat (Magyarország 2001-ben szervezte), azzal a céllal, hogy a gyermekekkel megszerettessük az olvasást, a könyveket.

Április 2. - 439 éve hunyt el Thury György
A végvári vitéz, Bars vármegye főispánja 1519 körül született, a Hont megyei Közép-Tur helységben honos nemzetségből származott, kora a „nagy" jelzőt adományozta neki. Halálát sokan megsiratták, az utókor így emlékezik rá: jó termetű, nagy erejű, rendkívül ügyes, tökéletesen gyakorlott, a nyughatatlanságig mozgékony, vállalkozó kedvű, vakmerő, de nem meggondolatlan, sőt körültekintő, szívós és kitartó vitéz és vezér. Egyenes, szókimondó, mégis nyájas, jó kedélyű és még jobb szívű, nagy híre ellenére is kevélység nélküli, közvetlen, szerény férfi. Emberséges ember, aki a becsületnél és a tisztességnél a hit és a haza szeretetét tartotta nagyobb erénynek. Mindig győzött –, nem kegyelmezett, megölte ellenét, és fejét vette, mint akkoron szokás volt.

Április 2. - 65 éve hunyt el Apor Vilmos

A boldoggá avatott püspök Segesváron született. 1892. február 29-én neves erdélyi arisztokrata család sarjaként. Nagyváradon pappá, 49 évesen Gyulán püspökké szentelték. Személyesen kelt a kiszolgáltatottak védelmére német és nyilas vezetőkkel szemben, halálát egy részeg szovjet tiszt okozta, 1945-ben - miután megtagadta rezidenciáján egy az erőszakoskodó katonák elől menekült asszony kiadását- dulakodás közben halálos sebet kapott. Hosszú várakozás után a vértanú püspököt II. János Pál pápa 1997. november 9-én iktatta a boldogok sorába.

Április 3. - 101 éve született Badiny Jós Ferenc
A nagy tudású történész, nyelvész, sumerológus a felvidéki Gácson született. A balassagyarmati gimnázium diákja volt, a Magyar Királyi Ludovika Akadémia tüzér-, majd repülőkiképzését elvégezve tényleges tisztként kezdte pályafutását, azonban a m. kir. hadseregből 1940-ben kivált és a Budapesti Műegyetemen folytatta tanulmányait. Sumerológiával Argentínában kezdett foglalkozni, ahová 1946-ban érkezett. A sumir-magyar nyelvazonosság hirdetője és bizonyítója volt. Személye megosztja a keresztény híveket, mert Jézus a pártus herceg; című könyvének állításai ellentétesek az Egyház tanításával.

Április 3. - 69 éve hunyt el gróf Teleki Pál
Dr. széki gróf Teleki Pál, miniszterelnök, földrajztudós, tiszteletbeli főcserkész 1879. november 1-én született Budapesten. Már édesapja is belügyminiszter volt a Tisza Kálmán kormányban, őt pedig Horthy Miklós 1920. július 25-én nevezte ki miniszter-elnökké, emellett betöltötte a nemzeti kisebbségek tárca nélküli minisztere és a külügyi tárca vezetőjének a posztját is. 1922-ben a kormányzó országos főcserkésszé nevezte ki, egészségügyi okok miatt lemondott, s tiszteletbeli főcserkésznek választották. 1938-ban tért vissza a politikába előbb kultusz-miniszterként, ő volt a felvidéki visszacsatolás előkészítője, 1939. februárjában ismét kormányfő lett. 1939 májusában kihirdette a második zsidótörvényt, s megindult a harmadik, a vegyes házasság ellen irányuló törvény előkészítése is. 1941-ben még ma is vitatottan lett öngyilkos. Így írt búcsúlevelében Horthynak: "Szószegők lettünk - gyávaságból - az (...) örökbéke szerződéssel szemben. A nemzet érzi és mi odadobtuk becsületét. A gazemberek oldalára álltunk - mert a mondvacsinált atrocitásokból egy szó sem igaz (...) Hullarablók leszünk. A legpocsékabb nemzet. Nem tartottalak vissza. Bűnös vagyok."

Április 4. - 127 éve született Juhász Gyula
A költő Szegeden született. A Nyugat-nemzedék nagy költői közt sajátos helyét költészetének közösségi mondanivalója, népi jellege adja. Költészetének fejlődésvonala életében megjelent köteteiből kevéssé ismerhető meg, mert anyagi és politikai okokból életművének kisebb részét tartalmazzák, és megtévesztő időrendet sugallnak. Innen ered több kritikusának tévedése, hogy költészete nem is változott. Kb. 1300 verséből majdnem 300 szonett. Klasszikus formákban is írt. Kedvelte a párrímes, kétsoros szakaszokból fölépített formát, a húszas években pedig az egyetlen hangulatot négy sorba tömörítő „japános" verset.

Április 5. - 98 éve született Örkény István
Örkény a harmincas évek közepén kezdő írókként, fogékony tanítványként

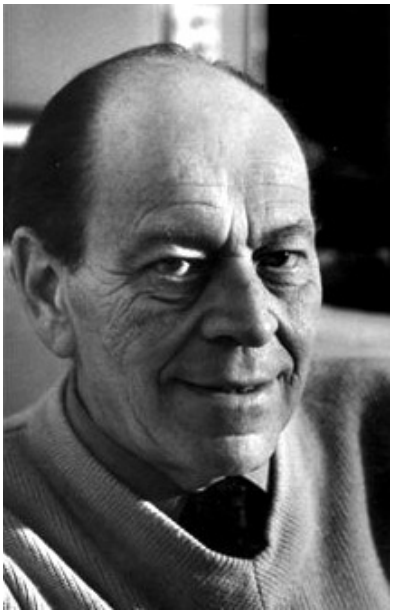

Kosztolányi és Márai kisprózai mintáit követve az eltérő értékrendek feszültségét vitte színre, frivol-ironikus hangnemben. Egy évtizeddel később a kommunista eszmék hatása alatt

műveiben vétkes egyszerűségeket hirdetett. „Termelési regényt”, „irodalmi riportokat” szerzett, s jószerével megszűnt írónak lenni, ám amikor megbomlott a hazugság hálója, az elsők között volt, aki mély önelemzéssel ismerte el eltévelyedését. Ettől kezdve ízlése és meggyőződése jegyében írt: helyzetérzékenysége és humora révén megújította, új távlatokba helyezte a magyar kisprózát és úgy szintén egy korszak önkifejezésévé avatta a groteszk színműírást.

Április 6. - 520 éve hunyt el Hunyadi Mátyás

Máig egyik legismertebb és legnépszerűbb magyar uralkodónk 1440. február 23-án született Kolozsvárott. Uralkodása alatt megerősítette a központi hatalmat, biztosította a vámszedés jogát, újjászervezte az adórendszert, pénzügyi reformot hajtott végre, s jól szervezett zsoldos hadsereget volt képes felállítani. Népszerű volt művészet – és tudományszeretetéről is, neves tudósokat és reneszánsz alkotókat foglalkoztatott udvarában, hatalmas kódexekből álló könyvtára – a Bibliotheca Corvinian ma is híres. A népmesei történetekben személye tovább élt, igazságos királyként. Alig volt ötven éves, mikor váratlanul elhunyt. Székesfehérváron helyezték örök nyugalomra.

Április 7. - 190 éve született Klapka György

A legendás végvári hősök utódja Temesvárott született. Az 1848-49-es szabadságharc dicső szereplője volt, ki a világosi bukás után hetekkel később is védte a zászlót Komáromban. Katonai pályáját Bécsben kezdte, ahol a magyar testőrségnél tüzértisztként szolgált. Itt ismerkedett meg Görgey Artúrral is, és itt ért el főhadnagyi rangot. 1848 tavaszán - a forradalom hatására önként jelentkezett honvédségi szolgálatra, ahol századosi rangot kapott, majd a miniszterelnök gróf Batthyány Lajos Komáromba vezényelte, ahol a helyőrség eskütétele után őrnagy lett, utána pedig hadügyminisztériumi osztályfőnökké léptették elő. 1849 január 7-én Kossuth magához kérette és kinevezte a felső - tiszai hadtest parancsnokává, s egyúttal ezredesi rangot kapott. A sikeres tavaszi hadjárat során, az isaszegi győzelem után, 1849. április 6-án tábornokká is kinevezték. A világosi fegyverletétel után csak hetekkel adta fel ő a várat, mert addig harcolt, taktikázott és alkudozott, míg végül sem a támadóknak, sem a védőknek nem adódhatott más lehetőség, mint a megegyezés. Miután kényszerűen feladta a várat, emigrációba vonult. Előbb Törökországban talált menedékre, majd Olaszországban és Svájcban élt. De sosem feledkezett meg hazájáról és annak sorsáról. Az osztrák-német háborúban hozta létre a Klapka-légiót, olyan katonaként, aki sohasem felejtette el azokat a bűnöket, amelyeket a Habsburgok hazája és a szabadság ellen követtek el. A kiegyezés után visszatért az országba, ahol néhány évre ismét országgyűlési képviselői feladatot vállalt magára, majd végleg visszavonult, de már nemcsak a katonai pályától, a harcoktól, de a közélettől is. 1892. május 7-én halt meg Budapesten, temetésén 30 ezren énekelték a Klapka indulót, melyet az ő tiszteletére szerzett Komáromban Egressy Béni.

Április 7. - 106 éve született A. Tóth Sándor

A középiskolai rajztanár, festőművész, bábművész Rimaszombatban született. Képzőművészetit végzett, pár évet Párizsban élt, majd hazatérve nagy hatású művészetpedagógiai tevékenységet folytatott, szabadiskolát nyitott. Tevékenysége nagy hatással volt Pápa művészeti életére.

Április 8. - 275 éve hunyt el II. Rákóczi Ferenc

A szabadságharc utolsó szakaszában Rákóczi fejedelem I. Péter cártól remélte a magyar függetlenségi mozgalom megsegítését. Ám amíg a fejedelem külföldön tárgyalt, Károlyi Sándor gróf a szatmári békeszerződés aláírásával elejét vette a további küzdelmeknek. Rákóczi mindvégig ellenezte a megegyezést, annak ellenére, hogy a magyarországi közhangulat erősen

hajlott már a kompromisszum irányába. Rákóczi először a Lengyel Királyság déli részén talált menedéket, ám ez a menedék kockázatosnak bizonyult a magyar határ közelsége miatt. A kiújuló osztrák-török háború újabb lehetőséget kínált a magyarországi felkelés kirobbantására, s Rákóczi elfogadva a szultán meghívását 1717-ben elhagyta Franciaországot és Törökországba utazott. Rodostó egyszerre volt a bujdosó Rákóczi szellemi műhelye és a száműzött fejedelem diplomáciai főhadiszállása. A politika mellett a bölcselkedés is fontos szerepet játszott az idős, bár még mindig bizakodó fejedelem életének utolsó szakaszában. Ötvenkilenc éves korában betegségben (lélekvesztésben) hunyt el száműzött honfitársai körében, halálával egy remény foszlott szét a magyar függetlenségi mozgalmak számára, amelyek egyúttal merítettek is a bujdosó Rákóczi emlékéből.

Rákóczi imája

Te kezedbe van szívünk Uram! Döfd át szereteted nyilával, gyújtsd fel a lomhákat, vezesd vissza az eltévelyedetteket, világítsd meg a vakokat, lágyítsd meg a hajthatatlanokat, bátorítsd meg a habozókat, tanítsd meg a tudatlanokat, gyarapítsd bennünk a Hitet, gyújtsd fel a kölcsönös szeretet lángját, s újra és újra kérlek, add, hogy szereteted gyarapodjék, hogy az Isteni láng emésszé föl a viszálykodásainkat. Ámen.

Április 8. - 150 éve hunyt el Széchenyi István

A 19. sz. húszas éveiben megindult

reformmozgalom kezdeményezője, kiváló író és államférfi. Nagybirtokos arisztokrata család tagja, 1791. szept. 21-én született Bécsben. Apja Széchenyi Ferenc gróf, a Magyar Nemzeti Múzeum és Könyvtár alapítója, anyja, a Georgikont alapító Festetics György gróf leánya, Julianna volt. Hamar felébredt érdeklődése

Magyarország gazdasági és kulturális élete iránt. 1839. november 18-án Pest megye közgyűlésén nevezi őt Kossuth Lajos a „legnagyobb magyarnak" amit a maga módján szerényen visszautasít („Miért emel oly magasra, ahol nem tarthatom fenn magamat?"). Széchenyit az időnkénti kudarcok, ellenkezések nem állították le a munkában, bár idegrend-szerét erősen megviselte az állandó munka. Munkája nem egyszer küszködés volt., nem egyszer ádáz harc azokkal vagy azok ellen, akikért ő önzetlenül tette, amit látnok elméje és érzékeny lelkiismerete követelt.
Ami talán a legalapvetőbb és leglényegesebb Széchenyi összetett jellemének, sokoldalú tevékenységének megértéséhez az az ő őszinte, önzetlen, önfeláldozó viselkedése, amely nem ragadtatta el magát sikerei idején, nem vakította el őt, amikor ünnepelték és nem mutatott egy cseppnyi félelmet sem, amikor szembe kellett néznie az élet sötét napjaival. Nyilvános élete sohasem viselte a színészkedés olcsó jelmezeit, magáné-lete - ha egyáltalán beszélhetünk az ő esetében ilyenről - egy áldozatos szolgálat jellegét viselte, rejtelem, titokzatosság nélkül. Születése szerint - egy gazdag nemes úr, életművét nézve egy nemzet jól felfogott érdekeit állandóan munkáló lángész, egyben hűséges napszámos, aki viselte a nap hevét és terhét, panasz és ellenszolgáltatás nélkül a sírig.

Széchenyi imája
Mindenható bírája a földnek, a felfoghatatlan világmindenségnek, aki elé csodálattal és imádattal omlok és csak gyarlóságomnak és szorongva dobogó szívemnek vagyok tudatában, engedj olyan erényességre és tökéletességre érlelődnöm, amilyenre ember, bűneivel és tomboló szenvedélyeivel e világon csak érhet! Ajándékozd nekem a lélek belső vigaszát és csendes nyugalmát, mely nélkül az ember, földhözragadtan nem élhet a Te szemlélésedben s szellemét képtelen ama földöntúli magas lendületben tartani, ahová a bensőséges imádság, az ingatag lélek rövid pillanatokra föllebeg.
Tisztítsd meg lelkemet az előítéletektől és töltsd meg szívemet határtalan gyengédséggel, szeretettel az egész emberiség iránt. Mindenható Isten hallgasd meg mindennapi imádságomat. Töltsd el szívemet angyali tisztaságú szeretettel embertársaim iránt, hazám iránt és honfitársaim iránt! Világosíts meg egy kerub szellemével és gondolkodó erejével, engedd a jövőbe pillantanom, a jó magot a rossztól megkülönböztetnem. Sugalld nekem, mit és hogyan kell kezdenem, hogy egy korona tőkével, melyet reám bíztál, elszámolni tudjak. Gondolkodni és dolgozni akarok éjjel-nappal, életem fogytáig. Gyarapítsd, ami jó - tipord el születésekor, ami netán rossz gyümölcsöt teremne. Segíts nekem, hogy a világon mindent lelkem igaz alázatával szemlélhessek és kezdhessek... Ez imádságom ne mondassék, hanem szüntelen cselekvés által küldessék az égbe. Erősítsd meg mennyei hatalmaddal, hogy legyőzhessem földi gyengéimet és fölemelhessem Tehozzád a lelkem! Szabadítsd meg érzékeimet mindentől, ami földi reájuk tapad és tisztítsd meg embertermészetem, hogy a Te műved méltó lehessen Tehozzád! Önts bizalmat a lelkembe - és ne hadd, hogy ítélkezzek a Te tanácsaid felől - s még annyira sem, hogy netán valaha is kételkedjek a Te mindenhatóságodban, bölcsességedben és könyörületességedben. Áldd meg végezetül áldásod legjavával enyéimet és barátaimat mind, hogy egykoron majd mindnyájan Téged dicsérhessünk és magasztalhassunk mindörökké Ámen.

Április 9. - 160 éve született Pósa Lajos
Az eredeti magyar gyermekirodalom megteremtője Nemesradnóton született. Tanulmányait Rimaszombatban és Sárospatakon végezte, majd Budapesten reáliskolában tanított. Első írásai 1870-től az Ellenőrben és a Nemzeti Hírlapban jelentek meg; 1881-től 89-ig a Szegedi Napló munkatársa volt; a Singer és Wolfner Kiadó innen, Szegedről hívta a fővárosba és bízta meg Az Én Újságom szerkesztésével, amelyet 35 éven át, élete végéig szerkesztett. Írótársai szerették vidámságát és közvetlenségét; megszokott helyét, az Orient Szálló "Pósa-asztalánál" sokan és szívesen keresték fel. Budapesten hunyr el, 1914-ben. Herman Ottó már 1910-ben Nobel-díjra akarta jelöltetni, Gyöngyösy László, irodalomtörténész kortársa pedig kijelentette, hogy több mint négyszáz dala élni fog a magyar nép ajkán, „míg magyar ember lesz e földön". Gazdag leleményű gyermekköltő, múlhatatlan érdemeket szerzett. Dalai közül a cigánynóta-szerzők (Dankó Pista, Lányi Géza) megzenésítésében sok a nép ajkára került, öt dalát még a fiatal Bartók Béla is megzenésítette. 1914-ben, kevéssel halála előtt, negyven éves írói jubileumán ötvenezer gyerek vonult fel üdvözlésére a pesti ligetbe, ahol utóbb szobrot is emeltek emlékére. Állandóan áldás-mondás csordul ki az ajkán, ami szintén növeli verseiben az idilli megelégedettséghangulatát.

Április 11. - 105 éve született József Attila
A költő Budapesten született, proletárszülei hatodik gyermekeként, 14 éves volt, mikor édesanyja meghalt. Költészete kezdetben a Nyugat hatását mutatja, majd a harmincas évek elején forradalmiséggá erősödött, tudatos politikai szemlélet jellemzi. 1933-tól alkotta meg összetett szemléletű, hagyományosabb és avantgárd sajátságokat ötvöző verseit, melyekben egyszerre van jelen a világgal való ösztönös kapcsolattartás és a szigorú, önelemzésre is kész tudatosság. Az érzelmi reagálásokban is gazdag nyelvi anyagot erőteljes motívumszerkesztés fogja egységbe. Fontos szerepet kapnak a különféle tájak, nemegyszer kozmikus összefüggésekben. „József Attila költészete forradalmat jelentett a magyar irodalom történetében: az az új szemléletmód, ahogyan verseiben az »én«-t felépíti, láttatja, összhangban volt Európa és Amerika akkori költészetével. Öröksége sok évtizedre meghatározta a magyar költészet tendenciáit. Ahogy minden igazán nagy

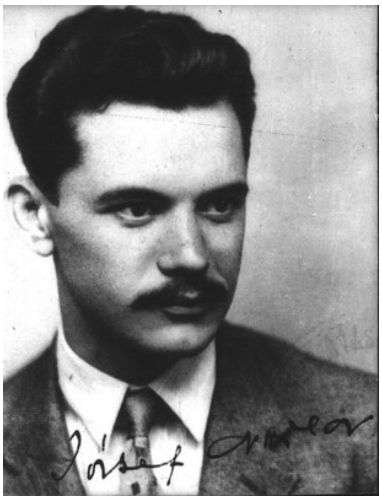

alkotó esetében, az övében is azt látjuk, hogy száz évvel születése után legalább annyi újdonságot tud mondani, mint a megelőző évtizedekben“ (Bókay Antal Énszerkezet, önteremtés – József Attila üzenete) Verseit a kommunizmus alatt rendszeresen félremagyarázták és propagandacélokra használták, „Istenes“ verseit elhallgatták.
Születésnapja hazánkban 1964 óta a magyar költészet napja. Gát utcai szülőháza és a szárszói panzió - földi és szellemi világrajövetelének helyszíne - ma emlékmúzeum.

Április 11. - 110 éve született Márai Sándor
Kassán született. Márai munkássága és szellemvilága a legmélyebb erővonalakat és kvalitásokat hordozza, amelyek a múlt század derekától kezdve kimondottan pótolhatatlanok szellemi életünkben: a polgári gondolat és világlátás szabad szárnyalását és intellektuális sokrétűségét. Kérlelhetetlen igazmondása és felelősségérzete; a szűkebb pátria és a nagyvilág kapcsola-tának, értékrendjének hajszálpontos látása révén a század legjelentősebb írói közé emelkedik. Márai hosszú emigrációja során élő oszlopa lett egy megingathatatlan keresztény-magyar világnézetnek és emberlátásnak is. Szerteágazó tehetsége, megalkuvás nélküli jelleme, a magyar múltat intellektuálisan áthálózó ismeretei és tudása révén legalább olyan volt a kommunizmus uralma idején, mint a szabadságharc neves száműzöttjei. Nem véletlen, hogy hosszú időn át szinte dédelgetve juttatta egymás kezébe tiltott verseit és prózai munkáit az a vékonyka réteg, amely a felpuhult diktatúra éveiben is pontosan érezte, hogy a keresztény-magyar tudat megőrzésében, az értékek helyretételében és jellemerősítésében egyaránt a legfőbb szellemi táplálék: egy-egy Márai Sándor alkotás. Márai Sándor életműve magasrendű szellemi táplálék. Olyan táplálék, amelyben egyre több szellemi koplalásra ítélt honfitársunkat részesítenünk kellene.

Április 16. - 180 éve hunyt el Katona József
A Bánk bán szerzője 1791. november 11-én született Kecskeméten, iparos család sarjaként. Jogot hallgatott Pesten, de érdeklődése a történelem és a színház felé irányult, de mégis alügyészként kezd el dolgozni szülővárosában. Alig negyven évesen szívrohamban halt meg. Az írója halála után "legelső nemzeti drámává" magasztosult Bánk bán elhomályosítja Katona többi művét, holott a színművek mellett jelentős költeményeket írt, (Idő, Andal, Gyermek-kor) , több fontos, színházi és dramaturgiai kérdésekről szóló tanulmány szerzője volt, és értékes kutatásokat végzett Kecskemét város történetéről.

Április 16. - 40 éve hunyt el Váci Mihály
A költő, műfordító 1924. december 25-én Nyíregyházán született. Aligha túlzás, ha úgy gondoljuk, hogy a hatvanas évek dereka és a nyolcvanas évek eleje között Váci Mihály volt a legnépszerűbb, dobogóról legtöbbet szavalt költő, akinek jó néhány költeményéről a legtöbben érezték úgy, hogy azok az ő érzelmeiket, vágyaikat fejezik ki. Kitűnő megjelenésű, vonzó tekintetű, asztal mellett kellemesen beszélgető férfi volt, akinek szelíd derűje mögött kemény felelősségtudatot lehetett mindig érezni, de ez a férfias komolyság szelíd mosoly, mindenkihez méltányos udvariasság felszíne mögé húzódott. Szerkesztői és kiadói szerették, mint munkatársat; írók, költők, ügyfelek szerették, mint szerkesztőt vagy közhivatalnokot (mert néha az is volt). És élt mindössze negyvenöt évet; gyermekkorától fogva súlyos, halálos veszélyű betegségek kínozták szervezetét.

Április 18. - 350 éve hunyt el Lorántffy Zsuzsanna
A fejedelemasszony Ónod várában született 1600-ban, de a sárospatakiban nevelkedett. Szülei korán meghaltak, ezért már 16 évesen férjhez ment az ország leggazdagabb, legderekabb fiatal kapitányához, Rákóczi Györgyhöz. Mint Lorántffy Mihály leánya és családjának utolsó sarja, örökölte a sárospataki várat, a hozzátartozó nagy uradalommal és az ország minden részében fekvő rengeteg birtokot. A gyenge fiatal lányból erős, határozott

asszony lett, aki férjének igazi segítőtársa volt. Szintén leveleik bizonyítják, hogy a katonáskodó és országos politikával foglalkozó későbbi fejedelem mindenben kikérte felesége véleményét. Nemcsak igazi segítőtársa volt férjének, nemcsak jó anya és kitűnő gazdaasszony volt, hanem még hivatást is választott magának. Kell-e szebb hivatás az ifjúság nevelésénél, melyet olyannyira fontosnak tartott, hogy megteremtesse a legszínvonalasabb oktatási és nevelési rendszerrel büszkélkedő kollégiumot? Vagyonát és fejedelemasszonyi hatalmát nem önös célokra fordította, hanem a pataki, s az erdélyi iskolák, az arra érdemes tanárok és diákok támogatására, betegek gyógyítására.

Április 30. - 140 éve született Lehár Ferenc
A zeneszerző, karmester Komáromban született, apja szintén karmester volt. 1890-tól katonakarmester volt Losoncon, Polában, Triesztben, Budapesten, Eszetergomban és Bécsben. Ez utóbbi helyen mutatta be első operettjét, a Bécsi asszonyokat, mely világsiker lett. A század eleji operett egyik legkiválóbb képviselője, operettjeiben magas igényű kompozíciós követelményekkel lépett fel, megújítva az akkor már sablonossá merevedő bécsi operett stílusát.

Összeállította: HE

Fekete István: Április

A csónakdeszkán egy siheder ült, és a partot rugdosta. A csónak minden rúgásnál megbillent, a víz ingerülten loccsant, a kikötőlánc mérgesen zörrent, és az öreg cölöp keservesen nyikorgott, mintha azt mondta volna:

- …nee… neee… nee…
- Kuss! – mondta a siheder, és vigyorgott és újrakezdte a sivár játékot. Pedig nem volt rossz arca a gyereknek, csak olyan elnagyolt, kelekótya, kielégítetlen, mint az elkényeztetett ifjaké általában.

A parton a Szél hevert – mint bizalmas, hitvány szolga, aki komiszkodni tanítja a fiatalembert, amit majd később letagad. Amikor egy terhes, öreg szarvastehén jött inni, suttogva intett:

- Majd akkor rúgja nagyot, ha iszik…

A vén tehén szimatolt, csobbanás nélkül állt meg a vízben, és szelíden nézett a sihederre.

- Iszom pár kortyot, aztán megyek… – elmerengve nézett maga elé –, és nekem kisfiaim lesznek…

A siheder nem válaszolt, a Szél sunyin hallgatott, s a tehén szívni kezdte a vizet.

Ekkor rúgta el a fiú a csónakot, a víz a szarvas orrába csapott, amitől ijedten ugrott a partra. A tehén szelíd szeme ekkor már feketén haragos volt, de a Szél hentergett a nevetéstől.

A szarvastehén a sihederre nézett.

- Taknyos! – mondta minden félelem nélkül – Taknyos! Bolond volt minden ükapád, hát bolondnak bolond kölyke is.

A siheder arca torz lett a gyűlölettől.

- Hallottad – ugrott fel, hogy a csónak majdnem felborult –, hallottad, törd ki a nyakát, vágd ki a szemét…

A Szél sikoltva ugrott talpra.

- Parancsodra, amit lehet, megteszek – s utánaloholt a szarvasnak, aki már a csalitban járt.
- Hahahuuuu – ordított, és tölcsért vájt az avarban, őrjöngve vágta a száraz leveleket a szarvas szemébe, gáncsot vetett neki a lehajtott suhángokból, hasa alá nyomta a szúrós galagonyát, és vakon nekiment egy óriás tölgynek is, aki meg sem rezzent a Szél okvetetlenkedésétől.
- Mi a bajod, Szelecske?
- Ez a vén szatyor megbántotta az én fiatal gazdámat. Azt mondta neki, képzeld, azt mondta: Taknyos… meg bolond…
- Hiszen az! – orgonált mélyen a Tölgy – Taknyos is, meg bolond is. Nem igaz?

A Szél bizalmasan megállt.

- Hát, szó köztünk maradjon; de mit tehetek én?
- Egy kis tisztesség kellene beléd is, öreg lakáj…
- Miii? – hördült fel a Szél – Miii? Megtáncoltassalak?
- Hooó – zsongott a tölgy –, ez kellene nekem! Egy kis tavaszi nagytakarítás! Egy-két korhadt ágam szívesen ledobnám…
- Kérlek – feledte el a sérelmet a Szél, aztán körülnézett –, hova lett ez az öreg kofa? A gazdám azt parancsolta: törjem ki a nyakát…
- Hát nem bolond? – mondta a Tölgy – Majd mondd, hogy kitörted…
- Annyira azért nem bolond – sziszegett óvatosan a Szél –, de azért valamit majd mondok neki. – Ezzel megfordult, és harsogva állt meg a parton.
- Uram – lihegte –, azt hiszem, megvakítottam, mert nekirohant a vén tölgyfának, és lehetséges, hogy kitörte a nyakát…
- Hihihi – nyerített egy harkály az erdő éles visszhangjából –, hihihi, hogy nem hazudik? Mindig hazudik!

A Szél a sihederre nézett:

- Engedd, hogy sértegessen?

A legényke kajánul vigyorgott.

- Nem engedem. Hozz egy kis darát a nyakába.
- Huh – ijedt meg a Szél –, ha tudnád, milyen hideg van odafent…
- Darát! – rúgott a csónakba az ifjú – Kemény, pattogó jégdarát!
- Vessz meg! – gondolta a Szél – De lejár majd a te idődi is; és felvágódott ötezer méter magasra, ahol felhőbárányok legelték a zúzmarát.
- Ide a gyapjút! – huhogott a Szél, és borotválni kezdte az égi falkát, lent pedig kristályos jégdarával verte az erdőt s a nagy folyót az Idő.

A suhanc felleghajtója alól nézte a szürkére hidegült világot, és vigyorgott a part felé, ahol egy kis lány szaladt dél felől, és riadtan kapkodta mezítelen lábait.

- Szaporán! Szaporán! – rikkantott a fiú komisz, kamasz hangon, de valahogy nem telt most ebben semmi öröme. – Az a szép kislánymégiscsak fázik… a fene egye meg – gondolta, de aztán azt mondta: - Bújj ide, a köpeny alá, nem tart már sokáig. Egy nyavalyás szélfázik odafent… siet lefelé.
- Tudom – mondta a kis lány, de a köpeny alatt már nem didergett, mert átölelte a fiút, akinek arcáról eltűnt a kamaszos hányavetiség. Álmodozó lett, mégis legényes és gunyoros szeme most szeretettel nézte a világot, amelyet suhogva vert a jég.
- Én akartam – intett kifelé, a csónakdeszkán pattogó jégre –, de most már sajnálom. Nem fázol?
- Ha átölelnél…
- Hát, ha megengeded?
- Azért jöttem – súgta a virágos leheletű lány –, hiszen veled leszek teljes… és nélküled nem is lehetnék.

A nagy víz némán ringatta a nászágyat, a felhők eltűntek, és a földhöz melegen közel hajolt a Nap.

Az erdőben diadalmasan felzendült a madárdal, a vén tölgy ledobta korhadt ágait, amikor a Szél megérkezett a csónak mellé.

Nem értem – sóhajtott, aztán tátva maradt a szája, mert a köpeny gallérja kivirágzott, s a köpeny alatt egy csodálatos szép lány ült.

Bocsánat – súgta a Szél –, hol az én gazdám, Április?

Megölelt, és belehalt a boldogságba – mondta a lány –, és most már velem marad örökre. A szívemben, az időben, ami nem múlik el soha.

A Szél leborult a földre.

Akkor köszöntelek, teremtő, virágos, békés, dalos, fészekringató Május!

A magyar népdalok szövegvilága: Húsvéti népdalok

Húsvét a keresztények legnagyobb ünnepe. Jézus Krisztusnak, Isten Fiának az emberekért vállalt szenvedésére és kereszthalálára nagypénteken, a nagyszombat esti szentmisében pedig dicsőséges feltámadására emlékezünk. A nagyszombati vigília a katolikus egyház legünnepélyesebb szertartása, melyet tűzszentelés és körmenet tesz emelkedetté. Az ünneplés húsvét vasárnapján folytatódik, húsvéthétfőn pedig a magyar népszokásnak megfelelően locsolkodással és tojásfestéssel zárul le az ünnep.
A Kárpát-medencei magyarság rendkívül gazdag a húsvéthoz kötődő népszokásokban és tradíciókban. Erdélyben például a hímestojásfestés és a locsolkodás mellett hagyománya van a határkerülésnek (a kender- vagy lentáblákat éjfélkor körbekerülték, hogy megóvják a madárvésztől, esetleg a rossz időjárástól), sok helyen pedig a legények húsvétvasárnap zöld ágat ajándékoznak a falubeli lányoknak.

Nagypéntek Jézus keresztre feszítésének napja. A keresztény hitű magyarság számára kiemelten fontos esemény ez, számtalan népdalunk emlékezik meg Jézus szenvedéseiről, a kereszten elhangzott szavairól. A szövegek

Kegyes Jézus a keresztfán, hét szókat mondottál,
Hogy igéidet kövessem, arra tanítottál.

Először kérted atyádat, hogy ellenségeidnek
Bűneiket megbocsássa, kik felfeszítettek. (…)

Felföld, Zoborvidék

Lehullott a Jézus vére

Lehullott a Jézus vére, a szent keresztfa tövére.
A szent angyalok felszedték, alázatosan tisztelték.
Mondá Jézus az angyalnak, vidd fel mennybe szent Atyámnak
Mondjad keresztfámról küldtem, fogadja kedvesen tőlem.

Ez a világ drága ára, sebeim kinyílt rózsája.
Kit nagy fájdalmamban szültem, véres könnyekkel öntöztem.
Menj Kálvária hegyére, Jézus szenvedő helyére,
Nézzed a Jézusnak kínját, Szűz Máriának fájdalmát.

Nincs már hátra csak egy órám,
Bevégződött minden munkám,
Elmúlt a keserű pohár,
Mely világ kezdetétől vár.

Népdalainkban az eseményhez köthetően Mária fájdalma gyakran jelenik meg, siratja szent fiát, akinek halálánál jelen volt. A dalok többségének szerzőiről feltételezhetjük, hogy szintén anyák voltak, akik átérezték a Szűzanya mélységes bánatát.

Üdvözlégy keserves, fájdalmas Szűzanya

Üdvözlégy keserves, fájdalmas Szűzanya
Kinek a hegyes tőr szívét által járta.
Majd leszakadt szívünk, fájdalmas Szűzanya,
Mert szent Fiad látjuk, szűz öledben halva.

Jaj, milyen bús könnyek folynak szemeidből,
Keserves fohászok jönnek szent szívedből.
Óh, van-e oly szív, aki most ne sírna,
Van-e oly lélek, ki téged nem szánna.

A húsvétolás

Nagypénteken mossa holló a fiát,
Ez a világ kígyót, békát rám kiált, Mondja meg hát ez a világ szemembe,
Kinek mit vétettem életemben.

A népdal szövegét olvasva, aligha jut eszünkbe, hogy első két sora nagyon régi szokás emlékét őrzi. Az ősi tavaszkezdő lusztráció, vagyis tisztulási rítusét, amely mosakodással és a szó mágikus erejével akart egészséget szerezni, gonoszt, betegséget és bajt távoztatni. E szokás aztán a kialakuló keresztény kultúrkörben nagypéntekhez kapcsolódott. Valószínűleg egyrészt azért, mert a néphit Jézus kereszthalálához kötötte a testben való megújhodás gondolatát, másrészt mert nagypénteken, Jézus halálára való megemlékezésként nem harangoztak, helyette kereplőt használtak, ez pedig lármával jár, a zajcsinálás viszont ősi gonoszűző módszer.

Nagyszombat, a húsvét ünnepét megelőző nap, a katolikusoknál a tűzszentelés ideje, melyet gyertya- és keresztvíz-szentelés, mindenszentek litániája (litánaia= könyörgés, rövid ima) éa a szentmise követ. A templomok mellett raktak ilyenkor máglyát, lángjával gyújtották meg az óriási húsvéti gyertyát. A tűz és a gyertya Krisztus jelképe, mely a feltámadás, remény és fény születésére utal. A szentelt tűz parazsából főzték az ünnepi ételt, tettek az állatok ivóvizébe, vihar idején pedig tűzbe tették, hogy a villám elkerülje a házat.

A nagyszombatról vasárnapra virradó éjszakán zajlott a hívők különleges ájtatossága a jézuskeresés, istenkeresés, szentsír-keresés, ami nem más mint egész éjszaka való imádkozás és virrasztás. Régen egész Magyarország területén elterjedt volt a húsvéti határkerülés, határjárás, melyen főként férfiak vettek részt. Gyalog, lóháton énekszóval, nagy zajjal, esetleg imádkozva járták a falvak, városok határait, hogy a veszedelmeket és a gonoszt távol tartsák.
A legszebb és leglátványosabb esemény ezen a napon a feltámadási körmenet, amikor a falu legtekintélyesebb embere körbehordozza a feltámadt Jézus szobrát, miközben a zászlóvivő tömeg feltámadási énekeket énekel.

Villőzés

Kiszehajtás, villőzés: ez a virágvasárnapi jellegzetes leányszokás, amely elsősorban Nyitra, Hont, Nógrád, Pest-Pilis-Solt-Kiskun és Heves vármegye egyes községeiben volt szokás. A Nyitra megyei Zoboralján is ismerték, és még néhol ma is gyakorolják a villőzést. Ezek a szokások egyes vidékek falvaiban összekapcsolódtak: előbb villőztek, azután vitték a kiszét, néhol azonban a „banya” kivitele után villőztek. Ezt követően fűzfaágakkal megcsapkodják a házak ablakait, így jelezvén a tavasz eljöttét. A menet igen hasonlít arra a virágvasárnapi egyházi szertartásra, mely keretében zöld ágakat és barkákat vittek a körmeneten.

Ez ki háza, ki háza?
Jámbor Gál János háza,
Kirelejszom.

Várj meg kereszt, várj meg,
Mind rózsás pallagon,
Kirelejszom.

A „villő” szót egyrészt a szláv „vila, vily = tündér” másrészt a latin eredetű „villus = lomb” szóval hozza kapcsolatba a kutatás.

Kice, kice, villő,
Majd kivisszük kice-vicét, villő,
Majd behozzuk a zöld ágat villő.

A XX. század elején Ghymesen (Nyitra vm.) Kodály Zoltán az alábbi éneket jegyezte le.

Villő, villő, selyemsátor!
Vár meg, villő, vár meg.
Hagy vegyem rám gyócs ingem,
Kireleiszon, kriszteleiszon!

Virágvasárnap, a litánia után bújbújócskázást játszott a falu apraja és nagyja. A kapusoknál nagy zöld ág volt összefogva, alatta bújt a hosszú oszlop. Minden utcában álltak kapusok, így a bújócskázok végigjárták az egész falut. A gyermekek kézfogással félkörszerű sort alkotnak. A játék énekes felelgetéssel kezdődik. A sor egyik fele énekli az első verssort, a másik fele a második sort, de egységes láncot alkotnak. A „Nyitva vagyon”-nál az első sort éneklők első két tagja kaput nyit, és a végén ők is kifordulnak. Az „Új hold”-nál elindulnak a sor másik végéről és átbújnak, a végén a kapusok is átbújnak a saját karjuk alatt, a két sor éneklését megcserélik, és a játék kezdődik elölről.

Jöjj el által, jöjj el, te szép arany búza!
Által mennék, által, hogyha nyitva volna!
Nyitva vagyon, nyitva, csak jöjj által rajta!
Új hold, fényes nap, megyek hídon által.
Vagyok bátor, jó vitéz, megyek hídon által.
Bújj, szívem, barázdán, gyorsan menjünk által …
Az ének végét addig ismételik, míg mindenki átbújt.

A Húsvét ünnepe nem választható el a termékenység ünnepétől. Az ősi pogány rítus a kereszténység felvétele után sem vesztett jelentőségéből, legfeljebb átalakult, integrálódott a feltámadás-újjászületés misztériumába. A tavasz a párkeresés időszaka is. Talán kevesen tudják, hogy egyik leghíresebb népdalunk csángó eredetű.

Tavaszi szél vizet áraszt,
Virágom, virágom.
Minden madár társat választ,
Virágom, virágom.

Hát én immár kit válasszak,
Virágom, virágom?
Te engemet, s én tégedet,
Virágom, virágom.

Szintén a természethez kapcsolódó hagyomány a tojáskultusz, mely számos nép hagyományában megtalálható. A magyar keresztény kultúrkörben húsvétvasárnap azzal telt, hogy a lányok tojásokat festettek, díszítettek, hogy azután másnap, „vízbevető hétfőn” ezeket a piros hímes tojásokat adják cserébe azoknak a legényeknek, akik őket meglocsolták. A víz tisztító-megújító, termékenységvarázsló erejébe vetett hit az alapja a locsolásnak is, amely a termékenységről szólt, s mindebben a természet majdani ajándékainak, a bőséges termésnek a vágya jelenik meg. A locsolóversek mellett locsolkodó népdalaink is tükrözik a hétfői felszabadult szokást.

Itt a húsvét, eljött végre,
A szép lányok örömére.
Mert a lányok szép virágok,
Illatos víz illik rájok.
Kit húsvétkor nem locsolnak,
Hervadt virág lesz már holnap.
Ne fuss el hát, szép virágom,
Locsolásért csók jár, három!

Ma jöttem egy tojásért

Ma jöttem egy tojásért,
Holnap jövök leányért.
Ha nem adnak tojáskát,
Ülű vigye tyúkocskát!

Húsvét másodnapján az jutott eszembe:
Csapot, vízipuskát vettem a kezembe.
Elindultam véle hímes tojást szedni.
Adjatok hát, lányok, ha nem sajnáljátok!
Mert ha sajnáljátok, vízipuskám készen:
Ablakidon betartom, nyoszolyádra zúdítom

**

Ákom-bákom, berkenye;
Szagos húsvét reggele.
Leöntjük a virágot,
Visszük már a kalácsot.

Szörcse (Háromszék)

Szerkesztette és jegyzetekkel ellátta: Törőcsik Attila

Nagyböjt utolsó hetének népi szokásai

A nagyböjt lényege: Hazavár az Isten! A nagyhét a vallásos népnél az előkészületeknek, és vallásos megindulásnak, testi, lelki tisztálkodásnak ideje: A palóc megtisztítja egész portáját. Kihordja az istállót, kijavítja a melléképületeket, söpör, tapaszt, meszel, egészen megfiatalodik a háza. A gazdasági eszközöket is rendbe hozza, néha ki is fényesíti. Minden dolognak, még a legkisebbnek is ragyognia kell a tisztaságtól. Mikor a házával rendbejön, akkor elhalt hozzátartozóira gondol, felfrissíti sírjukat. Így van ez különben az ország többi vidékein is. A tisztálkodás főképpen nagypénteken és nagyszombaton éri el a tetőpontját. Igyekszik emellett lélekben mintegy átélni az Üdvözítő szenvedéseit. A stációjárás mellett más, érdekes nagyheti ájtatosságot is ismer: virágvasárnap negyven Miatyánkot és Üdvözlégyet, egy Hiszekegyet mond el Krisztus negyven napi böjtölésének emlékezetére. Nagyhétfőn harminchárom Miatyánkot és Üdvözlégyet, egy Hiszekegyet annak emlékezetére, hogy az Üdvözítőt földi életének harmincharmadik esztendejében tulajdon tanítványa eladta. Nagykedden harminc Miatyánkot és Üdvözlégyet, egy Hiszekegyet, hogy harminc ezüstpénzen adta el. Nagyszerdán tizenöt Miatyánkot és Üdvözlégyet, egy Hiszekegyet azoknak a fájdalmaknak emlékezetére, amelyeket Jézus fején a töviskorona okozott. Nagycsütörtökön tizenkét Miatyánkot és Üdvözlégyet, egy Hiszekegyet azért, hogy Jézust éppen legszomorúbb állapotában hagyta el tizenkét tanítványa. Nagypénteken öt Miatyánkot és Üdvözlégyet, egy Hiszekegyet öt szent sebének tiszteletére. Nagyszombaton negyven Miatyánkot és Üdvözlégyet, egy Hiszekegyet annak emlékezetére, hogy Jézus negyven óráig feküdt a koporsóban. Húsvét napján szintén ugyanannyit azért, hogy az Üdvözítő feltámadása után még negyven napig társalkodott tanítványaival és az első hívekkel. Iparkodik abban is méltóvá lenni a föltámadás megünneplésére, hogy ő is mintegy feltámad, új életre kél a bűn halálos rabságából. A szentségekhez járulást keresztény népünk a húsvéti időben igen szigorúan veszi, az egész háznépétől megkövetteli. Aki hanyagságból mégis elmulasztaná, nem méltó a húsvéti szentelt eledelek vételére. A kínszenvedés középkori misztériumából egyes szokástöredékek még a XX. században is az ország több vidékén éltek. Ilyen a „Pilátus-verés", amelyet leginkább a nagyheti lamentációkkal ((latin, a nagyhéten, szerdán, nagycsütörtökön és nagypénteken a római katolikus egyházban délután tartott vecsernyén énekelt gyász-zsolozsmák közt Jeremiás próféta siralmainak három részlete) egyidőben, szinte velük párhuzamosan történik. Csanádapácán nagyszerdán és nagycsütörtökön délután, amikor a pap a Miserere Mei (Könyörülj rajtam) kezdetű zsoltár után annak jeléül, hogy a templom kárpitja Jézus halálakor kettéhasadt, megütötte könyvével az oltár lépcsőjét. A hívek erre botokkal estek neki a padoknak, és egy kis ideig ütötték őket. Mint mondták azért, hogy ilyenkor Pilátus is szenvedjen, amiért elárulta Krisztust. Eperjesen a nagyhéti lamentációk előtt még a XIX. század végén is az inasgyerekek sorra járták a kereskedők boltjait, és a tőlük összekéregetett üres ládákat és hordókat a nagytemplom elé hengergették. Amikor a lamentációnak vége volt, és a plébános benn a templomban nádpálcával hármat suhintott a főoltár lépcsőjére, künn a bekormozott képű inassereg pokoli lármát csapva, bunkókkal, fustélyokkal, pozdorjává zúzta a hordók, ládák hosszú sorát. Ezeknek a roncsaiból rakták össze nagyszombat reggelén a máglyát, amelyet a tűzszenteléshez gyújtottak. Tolnában több helyen a legénykék egy deszkára Pilátust ábrázoló emberi alakot rajzoltak, és templomozás után a Jeremiás-siralmainak bevégeztével azt verik. Bakonybélben nagycsütörtök este sokan ki szoktak menni a község határában lévő borostyán-kúthoz, különösen a legények, és csak késő éjjel tértek haza. Kinn a kápolna mellett ilyenkor tüzet raktak. Régebben szalmából készített, favázra erősített bábút is vittek magukkal, amely Pilátust jelképezte. E bábút az ott meggyújtott tűzön elégették, sokszor egész éjjel is elidőztek mellette, folyton táplálva a tüzet a tördelt gallyakból. Azt tartották, hogy benne van a Passióban is, hogy amíg Jézust vallatták az udvaron a szolgák és poroszlók tüzeltek és melegedtek. Ennek emlékezetére gyújtották a tüzet, Pilátust pedig azért égették el, mert ő adta a zsidók kezébe Krisztust.

Nagycsütörtökön glóriára megszólal a templomban az orgona,

a harangok és az összes csengő, hogy utána egészen nagyszombatig elhallgassanak. A „harangok Rómába mennek” szól a közismert népi szólás.
E hiedelemnek különös népi előzményei vannak. Az 1674-ik évi nagyszombat napján Rómában a Szent Péter bazilikában a sekrestyés a templom tornyában egy idegen öltözetű ifjút talált mély álomba merülve. Amikor felébresztették latin nyelven elmondta, hogy neve Kopeczky Mihály diák, Késmárkról jött, és mindig vágyott arra, hogy lássa az örök várost és híres templomait. Minthogy azt hallotta, hogy húsvétkor a harangok Rómába repülnek, ő is elhatározta, hogy a haranggal együtt megteszi ezt az utat. Felmászott tehát a késmárki templom tornyába, és ott az öreg harang belsejébe bújva szíjjal odakötötte magát a harang nyelvéhez. Egyszerre csak nagy rázkódást érzett, mintha kirepült volna toronyból, amire elvesztette az eszméletét. Amíg a sekrestyés föl nem keltette, nem is nyerte vissza. A diák története nagy feltűnést keltett egész Rómában, ő maga pedig nem is tért vissza hazánkba.
A szertartásra hívogatás ezekben a napokban kerepléssel történik, amelyet gyermekek végeztek a harangozó irányításával. Kacorlakon nagycsütörtökön, nagypénteken délben gyerekek kerepeltek utcáról utcára járva. Nagycsütörtökön van a lábmosás szertartása. Régebben a papok összes híveik lábát megmosták, és ennek a régi gyakorlatnak érdekes maradványa, hogy Gyergyószentmik-lóson a pap 12 gyermeknek a lábát megmossa, utána megcsókolja. Este a hívek sok helyen kimennek Krisztusnak az Olajfák hegyén való imádkozásának példájára a Kálváriára, temetőbe, vagy egy-egy útszéli kereszthez. Így Szeged-alsóvároson éjfélkor a hívek a Kálváriára mentek régen a gyermekek kezében kis zászló volt. Jászladányon éjjel megkerülték a falut, miközben elvégezték a stációt, fájdalmas olvasót. Garamszentbenedeken nagycsütörtök este a nyitott koporsóban lévő Krisztus-szobrot ravatalra teszik, felvirágozzák, és a hívek késő éjjelig virrasztanak imádsággal és énekléssel fölötte. A nagycsütörtöki keresztjáráskor Galgamácsán a következő éneket is énekelték:

Ó, szomorú Jézus, angyalok öröme,
Mi dolog, hogy szíved bánattal van tele.
Csontjaid átjárja a halál gyötrelme,
Jaj, mert reád rohan a halál félelme.

A nagycsütörtök liturgikus eredetű gonoszűzéssel összefonódott szokása volt a „pilátusverés, pilátuségetés”. Nagycsütörtököt „zöldcsütörtöknek” is nevezték, ilyenkor a jó termés reményében spenótot, fiatal csalánt főztek.
Nagypéntek. A húsvéti ünnepkörhöz fűződő hiedelmek között számos pogány képzet lappang, illetőleg módosított formában a kereszténység eszmeköréhez simulva tovább élt. Mindenfelé szokásos nagypéntek hajnalán az ünnepélyes mosakodás. Bársonyoson a patakban fürödtek, és az volt a hiedelem, hogy minden betegségtől megszabadulnak általa. Kajáron nagypéntek reggel az asszonyok kimennek a kereszthez, ott az olvasót imádkozzák, majd megmosakodnak a patakban. Szeged-Alsóvárosban a Tiszára vitték mosakodni még a beteg kisgyerekeket is, hogy a bajt lemossák róluk. Nagypénteken szokták a férgeket is kiűzni a házból. A féregűzés szótlanul, néha lármával, olykor meztelenül történt, hogy a gonosz szellemet, amely a Paradicsomi kígyó módjára csúszó-mászó férgekben lappang, annál biztosabban el lehessen riasztani.
A felső-Ipolyvidéken napfölkelte előtt a gazda, bal kezével a házzal ellentétes irányban körülsepri a portát, hogy megszabaduljon a kártevő állatoktól. Göcsejben a házat kora hajnalban meztelenül, kezükben pálcával fenyegetve körülfutották, hogy a férgektől megszabadítsák: Patkányok, csótányok, egerek, poloskák oda menjetek, ahol füstös kéményt láttok!
Ősi hagyomány, hogy nagypénteken a tűz az Üdvözítő halálának emlékezetére minden háznál kialudt. Aki azonban vakmerőségében mégis begyújt, megérdemli, hogy a férgek ellepjék. Békésszentandráson nagypéntek hajnalán a lányok egy fűzfa alá mennek a Körös partjára, ott kibontják hajukat és körülfésülik a fűzfa ágainak hajlása szerint a föld felé. Közben háromszor mondják: Kígyó, béka távozz el a házunktól. Néha a fát is megrázzák, hogy lehulló harmat érje a hajukat, mert attól nőni fog.
A nagypénteki szigorú böjtöt különös meghatottsággal, valamint naiv, de annál bensőségesebb átéléssel ünnepelte meg vidéki népünk. Teljes volt a csönd, a tűz kialudt, a tükröt fekete kendővel takarták el. Úgy jártak-keltek, mintha halott volna a háznál. Az egész család már korareggel, jóval az isteni szolgálat előtt elmegy a templomba. Az apátfalviak lovat sem fogtak a kocsiba ilyenkor, hanem még a messzebb tanyákról is gyalog jönnek be a templomba, mert ezen a napon a kocsira ülést is illetlennek tartották. Délután körmenetben fölkeresték a hívek a Kálváriát, és ott ájtatoskodtak. Ez szinte mindenütt szokás volt. Mások a templomi Úr koporsóját veszik körül, amelyet Tápén rozmaringgal, az örök szeretet jelképével ékesítettek. Pannonhalmán az 1700-as években ilyenkor még önostorozást is végeztek. Máshol a temetőben halottjaikat keresték föl.

Sajátos szentelményféle a „nagypénteki kenyér” Szögeden és környékén. Nagypénteken csak akkora kenyeret dagasztottak, mint egy libatojás. Ezt később megszárították, és akkor vették elő, amikor valaki vízbe fulladt. Ekkor a közepét kifúrták, és égő gyertyát állítva bele, mert ahol a vízre eresztik, és a gyertya belefordul, ott kell a holttestet keresni. A Dunántúl egyes

vidékein a legények elmennek ugyan nagypénteken is a lányhoz, de nem beszéltek vele, hanem egy fekete szalagot kötöttek a fára. Ezzel jelezték, hogy ott voltak. A nagypénteket különösen szerencsétlen napnak tartották, nem végeztek állattartással, földművelésselkapcsolatos munkákat, nem sütöttek kenyeret, nem szőttek, nem fontak, nem mostak, mert a ruha viselőjébe villám csapna.
A nagypénteki szertartásokat Passiókkal egészítették ki. A nagypéntek ünnepe, a szenvedés misztériuma mindenkor mély hatást váltott ki a hívekből. A csíksomlyai nagypénteki misztériumok a népi katolicizmus szép példája. Tudjuk, hogy a székely katolikusok központja Csíksomlyó, s a maga elszigeteltségében a középkori Egyháznak számos jellegzetességét egyedül őrizte meg. Maguk a barátok is, akiktől e népies gyakorlat eredt, mély belátással ápolják a mai napig a misztériumjátékok kultuszát. A darabokon megcsillan ugyan valami iskolás, tudós íz, azonban jeleneteik erősen emlékeztetnek a középkori misztériumokra, moralitásokra. Sok részük a középkori, Székelyföldön is több helyen fennmaradt freskóciklusok módjára az egész Üdvösségtörténetet magába foglalta. Középkortól a XX. századig eltelt idő azonban bizonyítja, hogy a szigorú következetességben, amellyel Csíksomlyón csak Passiót játszottak, régi középkori tradíció ereje nyilvánult meg.
A szertartások között a Mária-siralmakon kívül és azok mellett egyéb énekeket is hallhatunk. Egyikben Jézus, Mária és Ádám beszélget a keresztfa alatt. Jézus isteni hivatásáról, Szűz Mária anyai keserűségéről, Ádám pedig, akinek a sírja a legenda szerint a Kálvária hegyén van, az embereknek a megváltáson érzett öröméről szólt. Egy másik ének a szent keresztfát „gyümölcsfának" magasztalja, amelynek Jézus a gyümölcse, örök életnek szerzője. Több ének szól a szenvedésről, mint Jézus Krisztus misztikus menyegzőjéről:

Ki sír olyan keservesen, hol vagy csillagom,
Sötét, zivataros éjben szép gyöngyvirágom.
Mária vérkönnyet sírva ezt zokogja, ezt kiáltja:
Hol vagy csillagom?

A nagyszombati szertartások egy részében megfigyelhetjük azt az érdekes jelenséget, hogy az Egyház primitív-pogány képzeteket, hiedelmeket, szokásokat adaptál, megszentel. Ezzel a bölcs alkalmazkodással azonban a nép körében újabb laikus tradíciókialakulását kezdeményezte.

Így van ez a tűzszenteléssel is, amelynek eredetét többféleképpen magyarázzák. A nagyhét három utolsó napján az Ősegyházban Krisztus halálának emlékezetére eloltották a gyertyákat, és csak a feltámadás ünnepén gyújtották meg újra. Ez a gyakorlat ma is él: a gyertyát, a diadalmas Krisztus jelképét megszentelt tűz lángjánál gyújtják meg. Egyes magyar vidékeken a tavaly szentelt barkára tüzet csiholtak, és így gyújtották meg az örökmécsest, illetőleg a gyertyákat. Megállapítható azonban, hogy a tűzszentelés ősi germán szokásra megy vissza. A pogány germánok ugyanis isteneik tiszteletére tavaszi tüzet gyújtottak, hogy földjeiknek termékenységét biztosítsák. Szent Bonifác, a németek apostola, ezt az ősi szokást a nagyszombati tűzszenteléssel helyettesítette. Az egyházi szimbolikában a kialvó, majd újra fellángoló tűz jelképezi Krisztust. Magyarországon az erre vonatkozó első feljegyzés a Pray-kódexből való.
A tűznek ez a hazahordása, töredékesen megtalálható volt még a XIX. század végén is hazánkban. Kerekegyházán nagyszombaton addig nem akarták a tüzet meggyújtani, amíg a másik háznál nem füstölt a kémény. Ez a füstnézés azoknak az időknek az elhomályosodott emléke, amikor a szentelt tüzet házról-házra vitték. Pápán edénnyel álltak az asszonyok a tűzszentelés körül, hogy parazsat vihessenek haza. Bakonyszentiványon a hamut is elvitték és kiszórták a földre, hogy jó termés legyen. Lázi faluban szokás volt, hogy a szentelt tűz szenét elvitték haza, majd kivitték a szántóföldekre, hogy termékenyek legyenek. A szenet a libák itatóedényébe is beletették, hogy a jószágok egészségesek legyenek. Vihar idején a szenet tűzbe tették, hogy a villám elkerülje a házat.
Göcsejben a nagyszombaton égetett keresztfának szenét fehérnyár ágával és keserű gombával a szántóföldre viszik, nagyszombaton szentelt vízzel meghintették. Böhönyén hosszabb, Júdást jelképező fadarabot vetettek a tűzre. A megszentelt parázsból vittek haza, hogy a házról minden veszedelmet elhárítsanak.
Általánosnak mondható nagyszombati szokás, hogy amikor újra megkondulnak a harangok, azaz „visszajönnek Rómából", mindenfelé nagy lármát csaptak. Szegeden, amikor a harangok megszólaltak, rossz bográcsot verve azt kiabálták: Kígyók, békák szaladjatok, megszólaltak a harangok. A felső-Ipolyvidéken a harangszóra mosakodtak, amely azonban csak addig hasznos, amíg a harang szólt. A harangozót külön megjutalmazták, ha ilyenkor hosszút húzott.
Magyarországon különös fénnyel szokás nagyszombat délután a föltámadást megünnepelni. A körmenet közben négy világtáj irányában szentségi áldásban részesítették a processió (menet) mély csendjében térdeplő résztvevőket. Szeged-Alsóvárosban azonban a nép az általános hazai szokástól eltérően hosszan elnyújtott, panaszos, éneklő hangon ezeket mondja: Jézus, Jézus, Jézus, Mária, Mária, Mária! E szokás eredete a helyi hagyományok szerint a török időkbe nyúlik vissza.
A szabadságharc idején Boldogasszonyfalva ostrománál a „szögedi" honvédzászlóalj azt kívánta, hogy támadásban a legelső legyen. Nagyszombat napja volt (1849) és a rohamra induló csapatban felhangzott az ének: Feltámadt Krisztus e napon! Erre az egész zászlóalj „Alleluja-harsogás" közben véres közelharccal be is vette a sáncokat. Ez a jelenet a középkori magyar vitézi szokásoknak kései felvillanása. A „Gemma fideiben" (a Hit Gyöngye) a következő olvasható: Amikor a jámbor magyar katonák csatába indulnak Krisztus keresztjének ellenségei, a török ellen, önmaguk bíztatására ezt mondogatták – Hálát adunk az Úristennek, hogy az igaz hitben vagyunk és ezért harcolhatunk. – Tápén és Jászladányon a nők még a legöregebb asszonyok is a feltámadt Krisztus tiszteletére tiszta fehér ruhában vettek részt a körmeneten. Sándorfalván azt tartották, hogy annál több gyümölcs fog teremni, minél többen mentek el a föltámadásra.
Az egyházi böjt fegyelme a középkorihoz képest sokat enyhült, a húsvéti eledeleket a hívek már a feltámadási körmenet után magukhoz vehetik. Miután azonban az ételek megáldása húsvét reggelén szokott a templomban lenni, hogy szentelményük megmaradjon Szeged-Alsóvárosban szokás volt a XX. század elejéig, hogy a családfő szentelte meg az asztalnál őket. Érdekes szokás volt, hogy Sándorfalván nem a sonkából, hanem a szentelt kolbászból ettek, hogy a kígyó ne másszék a szájukba, azaz a gonosz lélek ne kísértse őket. Az ország több vidékén, főként a peremeken elszigetelődött szokásként élt a határkerülés.

Hogy katolikusok is, kálvinisták is egyaránt ismerik, arra mutat, hogy a középkorban e szokás hazánkban általános lehetett. A XIX. század derekán a határkerülés lefolyása a Székelyföldön ez volt: A legények és fiatal házasok vacsora után a cinteremben gyülekeztek, ahol megválasztották elöljáróikat; a főkirálybírót, dúlókat, bírákat, papot, énekvezetőt és másokat. Utána zsoltáréneklással megkerülték a templomot, majd az alkalmi pap imádságot rögtönzött: Úristen, áldd meg határunkat, szőlőhegyeinket, kertjeinket, áldd meg falunkat, áldd meg hazánkat, nemzetünket. Távoztass el mezeinkről jégesőt, sáskát, árvizeket, falunktól a tüzet, idegeneket. Adj bőtermő esztendőt, s békességet. Úristen, halld meg imádságunkat. Az imádság után végigvonultak a falun, énekeltek és imádkoztak, ha az idő kedvező volt, az egész határt megkerülték. Ekkor már lassan hajnalodni kezdett. A legények fenyőágat törtek, színes szalaggal, hímestojással feldíszítik, és kedveseik kapujára tűzik fel. Húsvét másnapján aztán a virágtevő legények locsolkodni mentek. A fiatal házasok pedig „dideregnek" azaz elmentek az ablakok alá és ott fázósan bebocsátást kértek. Közben eláldották a házbelieket minden jóval, kibeszélték a falu népének, főképpen a fiatalságnak titkait. A „didergőket" megjutalmazták. Zalaegerszegen nagyszombat éjfél előtt a város piacán, a templom előtt gyülekeztek a hívek. Puskaropogás verte fel az éjszaka csendjét. A férfiak puskával és baltával gyülekeztek. A pap teljes ornátusba öltözött, a feszülettel a kezében rövid imádságot mondott, majd a menet megindult kifelé. Elől a zászlók, majd a dobos és tárogatós követte. Az asszonyok a pap után mentek. A „határjárókat" a városon kívüleső Kálváriáig elkísérték a pappal együtt a hívek. Itt a pap megáldotta a határjárókat, és útjukra bocsátotta őket, ő pedig a többi hívekkel visszafordult, esetleg a Kálvárián ájtatoskodtak. A határjárás nagy lármával, zajjal elegyített imádsággal, énekléssel egészen reggelig tartott. Újra közeledtek a város felé. Valósággal elborították magukat zöld ággal. A Kálváriánál már várták őket az otthon maradottak ünneplőbe öltözve. A céhek is megjelentek zászlóikkal. A Kálvárián misét hallgattak, miközben ropogtak a puskák és a tarackok. Utána a nagytemplomban az egész hívősereg áldásra vonult.

A határkerülés a nagypénteki „mosakodással" és a nagyszombati „féregűzéssel" ősi képzetekben gyökeredzett. Célja az volt, hogy a körüljárt területet a gonosz ne rontsa meg. Az Egyház bölcs mérséklettel ennek a primitív szokásnak pogány párhuzamait nem törölte el, hanem megfelelő keresztény értelmezést adott neki. A feltámadt Üdvözítő és az újjászülető természet között feltételezett szimbolikus kapcsolat a hívő népnél a sötétség hatalmainak megalázását jelentette. Országszerte fellelhető szokás a „Jézus keresése", amely a középkori húsvéti misztérium-drámáknak maradványa.

A Pray-kódexben latin nyelvű feltámadási misztérium-dráma maradt fönn. Nagypénteken elkészítették Krisztus sírját, amelynek alakja sokszor a jeruzsálemi Szent Sír templomára emlékeztetett. Sokszor egészen kicsiny, hordozható sír szolgált a szertartás céljaira. Ilyen sírja a garamszentbenedeki bencés apátságnak maradt fönn, amelyet a XX. század elején az Esztergomi bazilikába szállítottak. A nagypénteki csonkamise után a Szent Keresztet itt helyezték el. Húsvét reggelén a sírhoz ment a papság, illendően fölemelte a keresztet, és helyébe gyolcskendőt tett a sírba, amely azokat a ruhákat jelképezte, amelyekbe betakarva az Úr teste a koporsóban nyugodott. Pannonhalmán egy 1535 körül írt leltárban egy ilyen fátyol emléke maradt fönn.

A húsvét hajnali Officium nocturnum (kolostorokban az éjjel végzendő imák) harmadik verziculusa alatt két angyalnak öltözött pap, diakónus lement a sírhoz, és ott megálltak, vagy leültek. Amikor a harmadik szakaszt is elmondották, az egész papi kórus levonult a sírhoz, kettő-három a Jézus keresésére induló asszonyokat jelképezte közülük (Mk. 16. 1-7.). E Máriák és a két angyal között folytatódott le a dráma párbeszéde, amelynek végén az angyalok e szavaira: Nincs itt, föltámadt, jöjjetek és lássátok a helyet, – ketten felvették a gyolcsruhát és bizonyságul a nép felé fordulva felmutatták. A szertartást prédikáció és áldás fejezte be. Garamszentbenedeken a Szent Sírhoz hozzátartozott egy szobor is, amely a feltámadt Krisztust ábrázolja olyan helyzetbe, mintha levegőbe lebegne, magasba törne. E húsvét hajnalán eljátszott misztérium-drámának nyomait őrizte népünk körében a „Jézus keresése".

Felső-Ipolyvidéken nagyszombat éjszakáján, éjfél előtt a templom bejáratánál gyülekeztek a hívek. Ott volt a falu apraja, nagyja. A szülők gyermekeiket is magukkal vitték, mert igen fontosnak tartották, hogy ezen az ájtatosságon mindenki ott legyen. Székelyudvarhelyen a Jézus keresésére régebben a céhek indultak, a zászlókat maguk a céhmesterek vitték. Ez a mozzanat régi hagyomány továbbvivője volt, mert a középkorban a liturgikus játékok rendezése sokszor a céhek feladata volt. Csanádapácán nagyszombaton éjfélkor összegyűltek a hívek a templomban, és egy feszülettel elindultak a temetőbe Jézus keresésére. Amerre mentek azt énekelték: Hol vagy én szerelmes Jézus Krisztusom?… Kinn a temetői keresztnél imádkoztak, majd megkerülték énekelve az egész falut. Akkor az emberek felkeltek, és megcsókolták a Szent Keresztet. Ezután bementek a templomba, és azt énekelték: Föltámadt Krisztus e napon, Alleluja… Végül a Jézus-keresők is megcsókolták a keresztet és hazamentek. Héhalmon nagyszombat éjszakáján a mi Urunk Jézus Krisztus megdicsőülésének örvendetes stációját járták, amelynek szövege alapján látható, hogy igen régi szokással van dolgunk. Az ájtatosság tizenegy állomásból állt. A tizenegyedik állomás után a Szent Keresztet köszöntötték:

Ezeregyszer üdvözlégy, örökké áldott légy!
Kegyes Jézus minket oltalmad alá végy!
Alleluja, alleluja!

Utána elmondották a hálaadó imádságot, majd ezután három Miatyánkot és három Üdvözlégyet mondottak. A szentséges római pápáért is egy Miatyánkot és egy Üdvözlégyet.

Ó szerelmes Jézus, ne hagyj áldás nélkül,
Megáldva bocsáss el kereszted tövébül,
Nyújts kegyelmet Isten kezébül,
Ó el ne hagyj, mert kegyes vagy,
Holtunk után örök életet adj. Ámen.

Forrás:
Bálint Sándor: Népünk Jeles Ünnepei, Ünnepi Kalendárium,
Dömötör Tekla: Magyar népszokások,
Katona Lajos: Folklór kalendárium

Összeállította:
-Cspb-

Pósa Lajos, az eredeti magyar gyermekirodalom megteremtője

Pósa Lajos : Önéletrajz

Hogy valaha hét vármegye
Értem egymást meg ne egye:
Elmondom, hogy hol születtem,
Hol kergettem a lepkét ...
Elbeszélem életemnek
Leggyönyörübb részletét.

Nemes Radnót helységében
Születtem én a felvégen.
Egyszerű kis szalmás házban,
Mint a nagyok rendesen.
Itt ringatta édes anyám
A bölcsőmet csendesen.

Az én kedves szülőföldem
Fekszik egy szép kies völgyben.
E szép kies völgyön által
Egy folyó: a kis Balog,
Játszi kedvvel, friss erőben
Ide s tova kanyarog.

Mint kis gyerek a Balogban
Sok halat és rákot fogtam.
Egy abrakos tarisznyával
Vittem haza némelykor:
Pedig nagyon megtiltotta
A halászást a rektor.

De a rekt'ram soh'se bántott,
Mert én, mint a miatyánkot,
Ugy mondtam a leczkét mindig,
Nem akadtam el soha…
Ekszámenkor többet tudtam,
Mint az egész iskola.

Volt is aztán vásárfia:
Bicska… perecz és muzsika…
Édes anyám örömében
Tejbe, vajba fürdetett…
Édes apám a csizmámra
Szép sarkantyút üttetett.

Nem értettem semmi máshoz:
Csak a könyvhöz ... tanuláshoz.
Ha kimentünk a tavaszi
S őszi alá szántani:
Soh'se tudtam a lovakat
„Hozzád", „tüled" hajtani.

Az lett a vége a dolognak,
Hogy beadtak tanulónak.
Mert látták, hogy gazdálkodni
S dolgozni nem szeretek ...
Így legalább - azt mondták - még
Preczeptor is lehetek.

De egy kicsit többre vittem,
Mert én magyar költő lettem.
Kárpátoktól Adriáig
Lelkesülnek dalomon –
Holtom után piramis fog
Emelkedni síromon!

Pósa Lajos méltatása:
„Pósa Lajos volt a legelszántabb őrtálló magyar a költészet berkeiben, a leghívebb dalnok a magyar mezőkön, aki a magyar nemzeti ideálok kultuszában soha meg nem ingott, soha idegen tarlókra nem kalandozott, hanem dalaiban mindig magyar érzést, gondolatot, erkölcsöt, dicsőséget és szépségeket magasztalt, zengett és szórt széjjel költészetének kifogyhatatlan és tiszta forrásaiból."
- Lőrincy György -

"Pósa Lajos józan magyarsága egy csapásra átnemesítette gyermekköltészetünket: virágokat, gyümölcsöket, csengőt, órát, nyuszit és katicabogarat úgy állít elénk, ahogy a magyar paraszt látja évszázadok óta.
- Kosztolányi Dezső -

"Pósa Lajos ... munkásságának nemzetnevelő hatásával egy lépcsővel sem áll lejebb Petőfinél, Aranynál, Jókainál. ... Ami nemzeti kincse van a magyar léleknek (...) ő azokat gyermeki játékokká dolgozta ki és elszórta örökhatású, örök kincsekül az országnak."
- Gárdonyi Géza -

" Pósa Költészet hát van, s tán egy darabig lesz is még a világon, de az utolsó költőt, aki az élet minden vonatkozásában az volt, Pósa Lajosnak hívták. ... Azért, hogy író lettem, a jó Isten a felelős, de hogy akármihez nyúlok, gyermekíró maradok az utolsó tollvonásig, azt Pósa Lajosnak köszönöm."
- Móra Ferenc -

"Mindnyájunk gyöngéd, meleg érzését lehelte e gyönyörű versekbe a gyermekek költője, ki most gyermekként áll előttünk."
- Benedek Elek -

"A lehető legmagasabb művészi fokon találjuk meg Pósa verseiben mindazokat a formai és tartalmi elemeket, amelyek a mai gyermekversköltészetünk legjobb termését is jellemzik. Mozgás, akció, zenei hangzás, ritmus, rím, alliteráció, ismétlések, variációs ismétlések, megannyi nélkülözhetetlen formai kelléke a gyermekverseknek. És hadd mondjam meg: meggyőződésem, hogy Pósa nélkül nincs Weöres Sándor."
- Harsányi István -

"Pósa költészete a családi élet felmagasztalása is, amelyből az emberek fennkölt s legtisztább, legnemesebb érzelmei fakadnak. Pósának a gyermekről és a családról írt néhány költeménye tökéletes mestermű s örökbecsű gyöngye a magyar irodalomnak. ... A tréfás leírások és történetek is mély emberi és erkölcsi motívumokat rejtenek. Alig van az ember erkölcsi életének olyan mozgató eleme, amely a versekben

nem szerepelne. Pósa egyetlen versében sem téveszti szeme elől, hogy mulattatva is nagy igazságokat kell szolgálnia. A hiúság, kapzsiság, kegyetlenség, hűség, bátorság, jószívűség, barátság, hencegés, bátortalanság, nagyravágyás, nagylelkűség, hősiesség mind szerepelnek a versekben, de mindig úgy, hogy a gonosz megkapja büntetését, s a jó elnyeri jutalmát..., amint azt a gyermek optimizmusa megkívánja." - *Nagy László* -

"Tarkán váltakozó színekből kötött mezei virágok, egyszerűek és ízlésesek s bizonyos harmónia van köztük (...) Amit Pósa e nemben produkál, az annyira a gyermekvilág kedélyéhez van szabva, hogy alig van egy írónk is, aki utána tudja csinálni."
- *Mikszáth Kálmán* -

"Pósa alkotásait a tisztaság, költőiség, derű és magyarság jellemzi, ezért is olyan nagy értékűek a nevelő szemében. Versei nemcsak tiszták, hanem melegek, színesek és finoman csengők is. Mindjárt belopóznak a gyermek fülébe és szívébe. Az összes gyermekversek közül leghamarabb Pósa verseit ragadja meg és sajátítja el a gyermek. Ezt az állítást, mely tapasztalásból származik, kísérletileg is be lehetne bizonyítani."
- *Kenyeres Elemér* -

„Pósa Lajos volt az aki le tudott szállni a magyar gyermekekhez, hogy színmagyarságával megihlesse és fölemelje, hogy az ő múzsája, mely szeplőtlen és tiszta, melnyek sohasem volt egyetlen léha szava, azt a bimbóba szökkenő embervilágot homlokon csókolja."
- *Hermann Ottó* -

„Népszerűbb költő nem volt nála az országban. Nemcsak a kicsinyek emlegették az ő kedves Pósa bácsijokat, de politikai verseit a férfi közönség is mohón olvasta, szerelmi dalaiban asszonyok, leányok gyönyörködtek. (…) Pósa Lajos a nemzeti költészet őrállója volt hosszú, negyven éven keresztül. Bizonyos, hogy nagy változások történtek és fognak történni a magyar közéletben és költészetben. De olyan felfordulás nem eshetik meg, hogy a magyar költészet és irodalom nemzeti jellegéből kivetkőzhessék. Ez csak magyar maradhat, míg magyarság él a földön. A magyar föld őserejű öléből kiszakítani úgy sem lehet és nem is szabad. Minden ilyen törekvés siralmasan fog végződni. (…) A dolog azonban úgy áll, hogy nálunk a valósággal egy új helyi jellegű úgynevezett „fővárosi zsidós irodalom" keletkezett, a mely a „falusival" szemben előkelőnek, modernek hirdeti magát. Ez az irány nemcsak teljesen szakít irodalmunk múltjával, de a külföldi szennyes és itt nálunk még jobban eltorzított áramlatok utánzásában napról-napra visszataszítóbb lesz. (…) Feltétlenül nagy része van ez elfalújásban annak az erőszakos központosításnak is, a mely nálunk a vidéki, egészséges kulturalakulást megakadályozza. (…) Egy csepp okunk sincs reá, hogy e jelenségeknek nagyobb fontosságot tulajdonítsunk, a milyen valóban. A nemes bor mustja forr, a salakot úgyis kiveti színarany levéből. (…) Evvel kapcsolatban egy másik örvény is zajlik az irodalom vizein: a nyelv általános romlása, (…) kezd kialakulni egy olyan irodalmi nyelv, amely a magyar fülnek olyan, mintha sással metszenék (…), s már a legelemibb magyarság elveivel sincsenek tisztában, pedig rossz míves az, aki a szerszámával összevész. Ezeknek az elfajulásoknak nagy gátja volt oly hosszú időn keresztül Pósa Lajos költészete, s alapul fog szolgálni a megújulásra, mikor nemcsak földmíves osztályunk lesz teljesen magyar, de azzá válik középosztályunk még lemaradt része, s hozzá csatlakozik a munkásság, az iparos és a kereskedő osztály. (…) Fontos irodalomtörténeti tekintetben, hogy Pósa Lajos a gyermekirodalom nyelvét megteremtette részben Petőfi, Arany nyelvének hatása alatt, részben a népköltészet szétszórt töredékei alapján. És itt Pósa Lajos, mint nyelvművész is nagyot és maradandót alkotott."
-Gyöngyösi László-

Összeállította: HE

Jéney Gábor: Pósa Bácsinak

Mikor beléptem az 1. osztályba
Az édes magyar nyelvet általad tanultam
Cica-iskola, Nagyapó neve napjára
ezeket a gyöngyszemeket mind fújtam
Te miattad szerettük az iskolát
s a Te soraidat vetettük először papíra
hogy a betűvetést ki hogy tudja

Te jóságos Pósa bácsi
a gyerekek legjobb barátj
a tanárok cimborája
S a zeneszerzők megénekelték
a legtöbb költeményt
melyet papírra vetettél
Te ki minden gyermeket szerettél
A gömöriek kincse lettél
hisz itt a Balogvölgyben
Nemesradnóton születtél
S mikor tova vetet az élet
Benedek Elek barátjaként
Az én Újságomat szerkesztetted
s általad a gyermekek
hamuból gyémántok lettek
s te mint jó mester
csiszolgattál minket becsülettel
Bár mind végig gyermek maradtál
s minden szépet megmutattál
s ezzel szolgáltad e szép Hazát
Verseiddel megismertetted Palócföldet
Öregbítetted a gömörieket
s alkottad a csodát Pesten
szépen, csendben, tisztességben
Köszönöm a felkérést, hogy rólad írhatok
eme szép esten itt szavalhatok
A kedvenc versem bevallom a Magyar vagyok
S eme imát gyakran morzsolgatom
melyben ott találom születésem s halálom

Szózat

Jéney Gábor versei

Kormányzó úrnak

Fenn az égen csillagok
mind-mind reám ragyog
Hőseink serege az égen csillog
Gyere vissza Horthy Miklós
magyarok kormányzója
az ég legfényesebb csillaga
A flotta legvitézebb kapitánya
Adj új erőt, s szebb jövőt,
tartást, vallást,
hogy mi is megtehessük az utat
mely a jövőbe mutat
s szolgáljuk az Urat
Hogy, építsük a nemzetet
s haggyuk megszületni a gyermeket
s ne keresünk bűnös kincseket
hanem éljünk magyarhoz méltó életet.

Üzenet a nemzetnek

A múltat ismervén
s amit diktál a józan ész
a történelemből tanulni
a jelenben cselekedni.
Hogy sokan legyünk
s emígyen cselekedjünk.
Mert a sokaságnak van Igazsága
ereje és kiváltsága
s eszköze hogy ezt ráeröltese másra
a Nemzet javára

Hisz a Nemzet sokaságot kíván
fegyelmet, erőt, józan észt nyilván
úgy ahogy legény a leányt
s ahogy a nap követi a holdat
Ahogy ezer meg ezer kis szobába
mívesen faragott bölcsőkben ringatják
s a családjuk vigyázzák
a kis dedek álmukat

Hisz gyermeked a jövő záloga
munkád gyümölcsét ő aratja
Emígyen lesz nagy a Nemzet
hogy ha minél több lesz gyermeked
Annál könyebb lesz neked.

Hisz miért gyűjtögetsz cselekszel
Miért adod munkába a kezed
Hogy élvezd az életet?
Akkor miért építesz?
Mit megteremtetél ki ápolja tovább,
ki lesz ki öreg korodban
rád vigyázz?

A gyermeked
aki Isten teremtménye
Ő így ajándékoz meg tégedet.
Ember először gondolkozz
s ne könyelműen tedd a dolgod
S ne öld meg gyermeked
te halállal fenyegeted, de hisz még
meg sem született.
Gömöri csendélet

Gömör ország megszámlálhatatlan hontja
mind az ország rozmaring csokra
s az ezer szinű rétek határán
sűrű s büszke erdő áll
Itt a nagy szarvas jár
s a nyomában sok-sok vadász
Föld eme piciny pontján
ahol a gólya száll
s délben egy-egy békára meg áll
s amikor semmi se mozdul csak a délibáb
kicsi pacsirta madár fújja a dalát.

Jövőre ugyan akkor, ugyan itt

Először színpadra állok
s a mikrofonban szólok
mi a szívem nyomja szélben kiáltom
Látom ti itt vagytok
s jót szórakoztok
De addig örülök míg a versből zenét köpültök
míg a fiú mellé leány áll
s szeretik egymást
Jövőre ugyan akkor, ugyan itt találkozunk

Ha a Világ még is változik
s a jövőben semmi jó nem származik
ha a bérceken nem nyílik virág
s az ércek sem csillognak már
De nincs vers szó virág nélkül
Ezért hát írjunk hát együtt
A nap, hold, csillagok
egyszere reátok ragyogjon
reátok magyar fiatalok
kik szerettek s itt vagytok
Jövőre ugyan akkor,
ugyan itt találkozunk

Üstökösként szálltok
a sikeren vágtáztok
álmodjátok az álmot
megélitek a vágyat
Mert a vers csak száll
száll, száll
majd gazdára talál
s ti ezt tudjátok
Köszönöm hogy itt vagytok.
Jövőre ugyan akkor,
ugyan itt találkozunk.

Valódi világ

Igyunk hát egy párat
s holnap menjünk munkába de nincs mert szétlopták
vagy ahogy most mondják
privatizálták
Munkanélküli segély
hiú remény
butúl már a nép
de állam mondja elég
mert nincs már pénz

Lopjunk pár milliót
meg egy fehér hollót
majd megismeri a nevünket a bolygó
s a tv-ben lobogtatunk pár eurót
Ti seregélyek mindent kisajátítotok
de még is koldusok vagytok

Így kerülünk gyarmati sorba
minden külföldi tulajdonba
mint a bohóc a cirkuszban
mikor a nézőket lelocsolja
S mi tűrjük kacagva

De engem nem így neveltek
ezért változásokat követelek
Én gyarapítom a szülőföldem
nem elveszek!
Bizalmam az ősi erényben
megrendíthetetlen!

Fénylő csillagok

Mikor az Isten Gömört teremtette
csókját az orcájára lehelte
így lettek hontok, hegyeg
s így se tetszett
teremtett bele életet
erdőket, mezőket
tájat vadregényeset
meg embereket.
S ide teremtette a legszebb virágszálakat
szebbnél szebb lányokat
akikről még írhatok
de szépségük, bájuk leírhatatlanok.
Mind fénylő csillagok az éjszakában! Olyanok vagytok.
Gömöri lányok.

Regionális kérdések
Fehérbe öltözött Gömörország
olyan mint a fodros menyasszony ruha
a sok-sok ezer fodra

A hontjaik hol kopaszak
hol erdő, szőlő, gyümölcskertek állnak
s a tavaszra várnak
De nem, nem kell már itt semmi
bűnös a bűvös hazai
Nem, nem kell a házi
Mert ez nem EU kompatibilis
mondják ezt olyanok
akik itt sose jártak

Ó, te szegény hazátlan Gömörország
üldöztetik az igazság
nem marad csak a nyomorúság

Te vadregényes táj
vizek, vadak a fák
Isteni gazdagság

Mikor épülnek új templomok?
Az emberek mikor maradnak itthon?
Gyerekkacaj mikor tölti be az utcákat?

S vala beteljesül a kívánság?
S jó lesz-e a hazai?
Vagy valaki halálra ítéli
S majd az ördög lakik itt?
Vagy dolgozni is méltóztatik
vagy soha semmi sem változik?

Buké

A nő illata
Íze zamata
A csók bukéja
melytől pirosodik az ember orcája
S az ember képzelete szárnyal
Együtt a vággyal
Megígérünk mindent nektek
Csak szeressetek
Amire vágytok
Itt rá találtok
S ha kebleteken elringattok
S csókokat kapok
Ezt viszont adok
Az illatotoktól elkábulok
S vállalom a rabságot
Az ízedre vágyom
S miközben a húsod rágom
Csókoddal oltom
Szomjamat
Melynek bukéjától
Részeg vagyok.

Balogvölgy, az elfeledett völgy

„Ahol Gömör hegyei dimbes-dombos vidékké szelídülnek, s a Balog-folyócska kanyarog - amelyet talán csak egy kis jóindulattal és nagy adag lokálpatriotizmussal lehet folyónak nevezni - , ott húzódik a Balog-völgy. A Felvidék valaha virágzó és fejlődő térsége mára elfeledetté vált. A völgy egykor gyümölcs-termszetéséről volt híres: kiváló minőségű dinnyéjét és ropogós cserszny éjét még a pesti piacokon is keresték. A falvakat szorgos parasztemberek, többségükben nyakas kálvinista magyarok lakták, akik a Balog-völgyét a világ közepének tartották. A hajdan patinás vidék azonban mára megszürkült és elszegényedett, s a dicső időkre kevés dolog emlékeztet a környéken. A Baloghok, Széchyek, Wesselényiek majd a Koburgok uradalmának központjában, Nagybalogon azonban ma is áll az a hatlmas kastély, amelyet a Kohányak építettek át klasszicista stílusban. A háromszintes épületet, melynek négy oszlopon nyugvó timpanonja már messziről látható, hatalmas angolpark veszi körül. A falun keresztülutazva pedig találhatunk még néhány, a XIX. század utolsó éveiben épített parasztházat, amelyek fehérre meszelt falaikkal és egyszerű, népies díszítésükkel vonzzák magukra a tekintetet. A Balog-patak folyása mellett dél felé haladva, Bátka községben áll még a Bornemisszák volt kúriája, az innen pár kilométerre található Nemesradnót azonban már csak régi dicsőségére emlékszik. A gyermekirodalom megteremtőjének is tartott Pósa Lajos szülőfalujában ugyan még állnak a Pósa-família néhai gazdságát és szorgalmát bizonyító porták, falaik azonban már rogyadoznak. Régi szépségében ragyog viszont a közeli zsípi református templom, amely a Szepességen és Gömörön végighúzódó, Gótikus útként emlegetett turistavonal legdélebbi állomásaként a felvidéki gótika legszebb emlékei közé tartozik.
A Balog-völgyet ma kevesen keresik fel, hiszen a Kárpát-medencei turistakalauzok szinte megfeledkeznek róla. Aki azonban idelátogat, nem könnyen felejti el.“

Simon Attila
Részlet Felvidék száz csodája - Rejtőzködő értékek nyomában című kötetből
Felelős kiadó: Totem Plusz Könyvkiadó kft., Budapest

Az egykori Gömör-Kishont Vármegyebeli, ma a Besztercebányai Kerülethez és a Rimaszombati Járáshoz tartozó Balogvölgyben a Balog-patak mentén a kövekező 15 magyar település helyezkedik el: Perjése, Balogpádár, Nagybalog, Uzapanyit, Balogtamási, Bátka, Rakottyás, Dúlháza, Zsíp, Balogújfalu, Nemesradnót, Cakó, Balogiványi, Zádorháza, Rimaszécs.

Nemesradnót

Nemesradnót (Radnovce) község Rimaszombattól 16 km-re délkeletre a Balog jobb partján, Rimaszécstől 5 km-re északra fekszik. Nevének előtagja arra emlékeztet, hogy a török elleni harcokban tanúsított vitézségéért a falu egész lakossága nemesi címet kapott a királytól. 1910-ben 577, túlnyomórészt magyar lakosa volt. Ma 750 körüli lakosa van, melynek túlnyomó többsége cigány. A község történelme a 13. századba nyúlik vissza, és az eredete a Radnóthy nemesi családhoz fűződik. A község első írásos említése 1423-ból származik, amelyben Radnótfalu néven szerepel. Luxemburgi Zsigmond király a községet 1430-ban a Perényieknek adományozta. A török táma-dások idején a község a Balog alsó folyása vidékének a központja volt. Radnót domi-náns épülete az 1875-ből származó, eklektikus pszeudo-román-gótikus stílusban épült református templom. A község egyik legjelentősebb szülötte Pósa Lajos, az eredeti magyar gyermekirodalom megteremtője. A faluban mellszorba áll. A Budapesten születő Radnóti Miklós költő nagyanyja Uzapanyitról származott nagyapja, Glatter Jónás ebben a faluban volt kocsmáros, édesapjának Glatter Jakabnak pedig az erdélyi Radnóton volt textil-kereskedése. Nincs feljegyzés, hogy Radnóti Miklós valaha is megfordult volna Nemesradnóton, egyes állítások szerint mégis innen vette vezetéknevét, így a faluban emléktáblája van és 2006. május 21-én itt leplezték le Radnóti Miklós első felvidéki szobrát is. A községben többek között óvoda és általános iskola működik, és új ravatalozó, szociális lakássor is épült. A legtöbb cigány család lelakott, régi parasztházakban húzza meg magát...

Balogiványi

Balogiványi (Ivanice) község Rimaszombattól 20 km-re délkeletre a Balog bal partján fekszik. 1910-ben 358, főleg magyar lakosa volt, 2001-es népszámlálás szerint 204 lakosából 194 magyar és 3 szlovák volt. A községet 1245-ben említik először. Birtokosai a Széchy és Koháry család, később a Coburgok voltak. 1427-ben az adóösszeírásban "Ivanfalua" néven szerepel. 1773-ban 11 jobbágy és 4 zsellércsaládja volt. 1828-ban 34 házában 299 lakos élt, akik mezőgazdasággal foglalkoztak. 1858-ban egy nagy tűzvészben csaknem az egész falu leégett. Református egyházi iskoláját 1906-ban az Andrássy család építtette. Református temploma 1796 és 1797 között épült klasszicista stílusban, belsejében találjuk az első világháború áldozatainak emléktábláját. Egykoron egyházi iskolai is működött itt, melynek felépítéséhez 1906-ban a helybeliek adakozása mellett az akkori Gömör legnagyobb mecénása, gróf Andrássy Dénes járult hozzá jelentős mértékű adománnyal, ennek emlékét tábla őrzi az épület homlokzatán. A falu területén eddig kihasználatlan melegvízű források törnek fel.

Összeállította és fényképezte: Homoly Erzsó
Forrás: Balogvölgyi Polgár Info – www.balogvolgy.polgarinfo.hu

Szózat

Martin János: Sorsvállalás

Egy megtért erdélyi magyar emlékiratai, Verbum kiadó, Kolozsvár, 2007.

A kötet első tekintetre az önéletrajz kategóriába tartozik. Születtem, éltem, meghaltam. Közben volt néhány kaland, ami annyira érdekessé tette a szerző életét, hogy szükségét érezte megírni, kiadni, és remélhetőleg másokkal elolvastatni.
Azonban ennél a műnél maga a cím elolvasása felcsigázza az érdeklődést. A New York University-n egyik tanárom kedvenc mondása volt, hogy egy könyv legfontosabb része a cím. Én is azt próbáltam beleverni diákjaimba, hogy egy könyvről írt beszámoló nem teljes, ha nem magyarázza meg, hogy a szerző miért EZT a címet adta a könyvnek. Ezt vártam el diákjaimtól a kötelező olvasmányokról írt beszámolóikban, és ezt próbálom alkalmazni erre a kötetre is.

Ezért, anélkül, hogy bármit is tudtam volna a szerzőről, nagy várakozással kezdtem olvasni a Sorsvállalás című önéletrajzot, ugyanis első benyomásra Kertész Imre Nobel díjas önéletrajzára emlékeztetett. Mivel csak hallomásból ismertem Kertész könyvét, hadd álljon itt a Wikipedia.hu ismertetője. Kertész Imre név alatt ezt találjuk
„(Kertész) Első regénye, a Sorstalanság, amit 13 évig írt, többévi várakozás és visszautasítások után jelenhetett csak meg 1975-ben. Sikert előbb külföldön aratott a mű, itthon csak a rendszerváltás után, de főként az irodalmi Nobel-díj átvételekor. A regény főhőse egy kamasz fiú, akit a náci haláltábor szörnyű tapasztalatai érleltek felnőtté, és aki ezért képtelen visszatérni korábbi életéhez. A regény tárgyszerű, már-már dokumentarista stílusa a holokauszt újszerű irodalmi megközelítését tette lehetővé. A regényt Koltai Lajosoperatőr-rendező ültette át filmre."

A Wikipedia ismerteti a könyv tartamát is: „A fiú apját munkaszolgálatra hívják be, ezzel indul a cselekmény. Ő maga mostohaanyjával él tovább, s Csepelre jár dolgozni egy hadiüzembe. Egyik nap azonban rendőr szállítja le az autóbuszról, és társaival együtt az egyik téglagyárba kísérik. A gettóba zárt zsidókat nemsokára Németország felé irányítják, egy vagonba terelik, amely Auschwitzban köt ki. Hogy nem végzik ki őt és több társát, az annak köszönhető, hogy munkaképesnek ítélik őket. Így továbbmehetnek Buchenwaldba. Itt kora hajnaltól késő estig dolgoznak egy hadiüzemben rendkívül fárasztó munkától, valamint az alultápláltság miatt a főhős szervezete meggyengül. Egy kisebb táborban, amelybe átszállítják, komolyan megbetegszik, ezért visszakerül Buchenwaldba, ahol a rabkórházban helyezik el. A halálra várva, miközben kezd felépülni, éri a hír, hogy a koncentrációs tábor felszabadult. Köves Gyuri útnak indul hazafelé, Pestre, ahol időközben minden megváltozott (apja meghalt, mostohaanyja újra férjhez ment, lakásukba idegen család költözött), és ahol a főhős – élményei következtében – nem képes beilleszkedni újra a régi életébe. Hontalanul próbál új életet kezdeni."
Martin élete szinte tökéletes másolata Kertész életének, néhány kis változással, egész az utolsó sorig, ahol a két hős ellenkező irányt választ.

Kertészt 14 éves korában Budapestről viszik Auschwitzba, Martint Kolozsvárról 16 éves korában. Kertész Auschwitzból Buchenwaldba kerül, Martin Kauferingbe, ahol egy új Messerschmidt repülőgyár szerelő csarnokot építettek. Kertész édesapja munkaszolgálatos, Martin papája a lágerban halt meg. Kertész Németországba vándorolt, Martin Kanadába került. Ezek a külsőségek.
A lényeges különbség a hazatérés után volt. Kertész nem tudott beilleszkedni az életbe, amit a nyelvtanilag helytelen című könyvében ír le. Sorstalanság ugyanis nincs. Van „reménytelenség," vagy „hazátlanság," de „sorstalanság" fából vaskarika. Mindenkinek van valami sorsa, csak Kertész nem tudta elfogadni, és magyarságát megtagadva, a magyarokat okolta sorsáért. A cím maga egy lelkileg meghasonlott embert sejtet.
Martinnak anyját, nagyanyját és húgát Auschwitzban ölték meg. Egy öregebb rab „fejével a magas, füstölgő kémény felé intett, és színtelen hangon mondta: 'nézd csak, ott megy ki az anyád, húgod, a nagyanyáddal a kéményen'." Ez az utolsó alkalom, hogy Martin megemlíti húgát, anyját és nagyanyját, így valószínű, hogy valóban Aushwitzban haltak meg.
Martin természetesen nem tagadja a Holokausztot, de megőrzi tárgyilagosságát és lelki egyensúlyát. A háború után visszatért Romániába, befejezte a középiskolát, belépett a Kommunista Pártba és lelkes kommunista lett. Kolozsváron elkezdte az egyetemet, de az első év után a (Leningrádi Mezőgazdasági Intézetbe küldték tanulni, ahol egyúttal megnősült, elvette Gabit, akit szintén Leningrádba küldtek, és akivel még otthoni egyetemi éve alatt találkozott. Az egyetem befejezése után Romániában dolgozott mint agrármérnök, pár évet tanított Kolozsváron, ahonnan Ceausescu utasítására dobták ki az egyetemi oktatás románosítása miatt. Így visszament a gyakorlati munkára, amit jól végezhetett, mert több külföldi tanulmányi útra kiengedték, de persze egyelőre csak a baráti országokba. Újra megjárta a Szovjet Uniót, Izraelt, és élte a tipikus romániai magyar intelligencia életét családjával.
Közben az Izraeli vakáción szerzett barátai noszogatták, hogy vándoroljanak ki Izraelbe. A tanácsot megfogadták, de nem érezték jól magukat. Egyik idősebb, szintén odavándorolt barátja, ezzel biztatta: „Minél messzebb innen, el ebből az átkozott országból." Végül több mint egy évi próbálkozás után, a katolikus egyház segítségével, sikerült elhagyniuk Izraelt, 1976-ban.
Először csak Görögországig jutottak, még mindig román útlevéllel, ahonnan tíz hónapos várakozás után végre Kanadába utazhattak, ahol eleinte élték a bevándorlók bizonytalan életét: alkalmi munka, gyári munka, majd technikus az egyetem biológiai fakultás laboratóriumában. Itt sikeresen kidolgozott egy növényvédelmi eljárást, amit egy svájci cég megvett, és őt is átvette a cég, végre már rendes fizetéssel. Innen ment nyugdíjba 1994-ben.

Kanadai éveinek fontos mérföldkövei, hogy ott végre megkeresztelkedett, és 48. születésnapján, 1977. május 19-én, 26 évi házasélet után, a katolikus egyház szabályai szerint, egyházi házasságot kötöttek. Azóta is gyakorló, komoly hitéletet élő katolikus.
Nyugdíjazása óta a Kanadai Magyarságnak írogat cikkeket, és volt ideje átgondolni életét, tisztázni a fogalmakat, leszűrni a

tanulságokat amik közül néhányat majd később ismertetünk, és életét az olvasók elé tárni.
Miután röviden végigmentünk Martin életútján, itt az ideje, hogy visszatérjünk a könyv címéhez: SORSVÁLLALÁS, valamint megismerjük a megtisztult fogalmakat és tanulságokat.
A Kertész által választott címmel, SORSTALANSÁG, ellentétben, a SORSVÁLLALÁS nagyon idevaló fogalom, mert az egész könyv erről szól. Minden embernek van „sorsa." Az emberi sors bonyolult valami, amibe beletartozik az ember szerepe, hivatása, életkörülménye. Ezek közül van, amit elvállal az ember, és van, amit nem.

A cím megértéséhez az alcím ad egy fontos támpontot: „Egy megtért erdélyi magyar emlékiratai."A „megtért" sok életkörülmény közül valószínűleg a vallás-változást illeti. Maga a könyv megírása és kiadása mutatja, hogy vállalta a múltját, de nem vállalta a zsidó örökséget, és boldogan csatlakozott a katolikus közösséghez, amit vállal. Már gyermekkorában elégtelennek találta a zsidó vallás külsőségeket hangsúlyozó életformáját. „Az elsődlegesen anyagi szimbólumok, amik a zsidó vallást uralják, annak idején elzárták előlem a vallás lelki oldalát, a hitet… Hiába magyarázták nekem, hogy a kicsi sapkában való evés, az alsó és felső ing közötti mellény állandó viselése mennyire fontos egy zsidó számára."
Ezt a külsőségekkel való elégtelenséget csak fokozta a lágerekben nyert keserű tapasztalata, ahol a német őrök mellett a táboron belül zsidó sorstársak voltak vezető pozíciókban (kápó). Ezek közt voltak rendes zsidók, azonban a többség ambíciós, de kegyetlen ember volt. Néhányat név szerint is megemlít, mint a család régi barátját, Swartz Árpit, vagy Grün urat, „aki nyilvánvalóan élvezte a helyzetét." „Volt közöttük rendes, megértő ember, mint pl. osztálytársam, Edgár, de voltak gonosz, rosszindulatú egyének is, mint Swartz a vajas… A felszabadulás után ezek a levitézlett kápók lettek a hangadó képviselői a volt deportáltaknak a nyilvánosság előtt, ezek alakították ki azt az iparágat, amely mind a mai napig zsarolja a németeket, osztrákokat, svájciakat – meg akiket csak lehet – a Holokauszt alatt történtekkel."

Évekkel megkeresztelkedése előtt már katolikusnak érezte magát. De első alkalma Kanadában adódott, ahol 1977 december 4-én a Kanadai London város St. Mary templomában, 48 éves korában, megkeresztelkedett. Hogy zsidó múltját teljesen lezárja, Kanadában eredeti nevét, Stern János, nem egy magyaros névre változtatta, mint sok zsidó, aki takarni akarta zsidó voltát, hanem a semleges hangzású Martinra.
Eredeti nevét sehol nem említi, hanem egy fénymásolt hivatalos iratban találjuk meg. Mikor megtudta, hogy a koncentrációs táborok túléltjei akik dolgoztak valamilyen szinten kapnak nyugdíjat a Conference on Jewish material claims against Germany Inc (Zsidó anyagi igényekkel foglalkozó Konferencia) irodától. Kérelmét először elutasítottak azzal, hogy ő 1945. március 24-én meghalt, és csatolták hivatalos halálbizonyítékát, amit Martin leközöl. Miután bebizonyította, hogy még él, megítéltek neki valami kis nyugdíjat. Martin szerint ez is egy magyarázat, hogy hogyan alakult ki a hat millió zsidó áldozat száma. Akikről nem volt hivatalos szabadulási dokumentáció, azokat automatikusan halottnak nyilvánítottak.

Érdekes még megjegyezni zsidó származásával kapcsolatosan, hogy mi a véleménye az antiszemitizmusról. Szerinte annak semmi köze a „Krisztus-gyilkossághoz," mert egyrészt a zsidóüldözés már a kereszténység előtt is létezett, másrészt a zsidók sajátos módón elkülönültek a befogadó társadalomtól, és gyakran viselkedésükkel provokáltak ki negatív reakciót. Így például a zsidók által terjesztett „forradalmi baloldal ellensúlyozására megjelentek a jobboldali nacionalista, radikális mozgalmak, és megszületett a nacionalizmus mint politikai irányzat. Ekkor jelent meg az 'anti-Semitismus' mint politikai állásfoglalás a szidósággal szemben."
Az alcímet tovább olvasva, ezt találjuk" „erdélyi magyar." Tehát román állampolgárságát nem vállalta, de zsidó származása ellenére, magyarságát igen. Mindenütt, a Szovjet Uniótól Izraelig vagy Kanadáig, mindig a magyarokhoz vonzódott. Esze ágában sem volt a magyarokat, vagy akár a románokat is, vádolni a holokauszt miatt. Sokkal fontosabb problémákat kellett megoldani, mintsem hogy vádaskodásra és keserűségre pazarolja idejét és energiáját.
Bár a Sorsvállalás egészségesebb hangulatú beszámoló egy életútról, mint a Sorstalanság, Martin János nem fog könyvéért Nobel díjat kapni. Azonban azt megérdemelné, hogy a magyarság, vagy legalább a katolikus magyarság olvassa könyvét, és valami elismeréssel adózzon agy bátor, magyarságát és katolicizmusát büszkén vállaló embernek.

Dr. Balogh Sándor

Szózat
Ökomenikus, konzervatív irodalmi és
társadalomkritikai folyóirat
Alapító: Rakovszky József
Főszerkesztő: Csági Péterfia Béla
szerkesztoseg@szozat.org

Munkatársak:
Csági Péterfia Béla
Homoly Erzsébet
Török István András
Törőcsik Attila
Zonda Attila